Dialectica IOANNIS SETONI CANTABRIGIENSIS,

annotationibus Petri Carteri, vt clarissimis ita breuissimis explicata.

¶ *HVIC ACCESSIT, OB ARTIUM ingenuarum inter se cognationem,* Guilielmi Buclæi Arithmetica.

LONDINI,

¶ *Excudebant Gerardus Dewes & Henricus Marsh, ex assignatione* Thomæ Marsh.

Anno Salutis. 1584.

¶ CVM PRIVILEGIO.

Ἰωάννης Χῆκος.

Ο'υ κρεῖτταν οὐδέν ἐςι τῆς διαλεκτικῆς,
ἣν θριγηὸν εἶναι τῶν τέχνων Πλάτων λέγει.
Ταύτην Σέτωνος πανὺ καλῶςε καγαθῶς,
τοῖς φιλοπόνοις νέοισιν εἰσηγήσατο
Σαφώςε συντομώςε καὶ μάλα τεχνικῶς.
Τάυτην γίνωσκ' ηὖν, καὶ προθύμως μάνθανε.
Διδάσκαλον αὐτὸν οὐχ ἕνα των πωλλων ἐρεῖς.
Χρυσιππον ἢ τὸν Αριςοτέλη μᾶλλον φράσεις.

Ρίχαρδος ὁ Στέφανος ἄγγλος Πέτρῳ
τω Καρτέρῳ ηὖ πράττειν.

Κάρτερε μουσοτρόφοις πολὺ φίλτατε φίλε ποιη-
Τῆς Λογικῆς ῥετων οὐχ ἐλάχιςε σοφῶν, (ταῖς.
Ναὶ σύγε πολλὰ μόγησας, Αριςοτέλους περὶ τέχνης
Χρήσιμα πολλὰ γράφων, λυσιτελῆ τε νέοις.
ὥστ' ἐπιςήμας προμαχον κ' ἡγήτρα σεμνὰς.
Σαυτόν ἀεί παρέχειν ταῖς μελέτησιν ἄγαν,
Τῆς σπουδῆς ἄγαμαι, τῆς ἕνεκεν οὐχι τυχούσης
ἄξιος ἐσσὶ τυχεῖν, Κάρτερε καλὲ, τύχης.

CLARISSIMO PRÆSVLI EPISCOPO WINTONIENSI, SVMmo huius Academiæ Cancellario.

REVERENDAM TVAM DOMInationem (amplissime præsul) nobis multis nominibus desideratã, ad Michaëlis festum auidè expectauimus: fore putantes, te præsente (quo nihil habet hic orbis desertius) vt literarum studia, quæ iam diu defensorum inopia penè emarcuerant, iam denuo velut vere nouo, arborũ instar, reflorescerent. Huic sic exoptato aduentui tuo, hunc qualemcunque de re logica libellum, licet tanto præsule indignum, adornauimus. Cui enim potius quàm tibi Cancellario nostro honorando dicarem, cuius vnius iudicio, quàm mille cæterorum calculis mallẽ approbari? Nec quicquã equidẽ hinc venor aliud, quàm vt gratam animi erga dominationem tuam significationem declarem. Necessitate eram coactus has olim aggredi lucubrationes ante septennium, cùm in nostris ædibus publici prælectoris officio præficiebar. Nam posteaquam regio decreto profligata fuit dialecticorum turba, nullum habui ad manum idoneum authorem, quem studiosæ iuuentuti (quam instituendam suscepissem) prælegerem. Aristoteles licet summus naturæ interpres, tamen difficili quadã sublimitate teneriores, qui recèns logicam auspicabãtur, deterruit: nec quemuis lectorem desiderat, sed acutum, ingeniosum, eruditum, multaq; lectione imbutum, alioqui, si hæc desint, frustra euoluitur. Rodolphus ex professo inuentionem, alteram tantùm dialectices partem, tractat: nec is paruulorum ingeniis, qui parum adhuc in literis progressus fecerunt, facilis. Melanethon stylum suum non tam ad discentem, quàm docentẽ, videtur adaperasse. Reliqui verò recentiores, dum rerum floscules & orationis delitias persequuntur, lectorem nonnũquàm inani potius oblectamẽto delinire, quàm rem ipsam docere student. Aristote-

lem autem quo nihil subtilius, solidius aut neruosius ijs, qui tã-
tæ doctrinæ videbãtur capaces fum interpretatus, interim fur-
tiuis horis hanc operam his lucubrationibus impẽdens, in hunc
præcipuè vsum, vt Aristotelem meo studio redderem facilioré,
& adolescentibus magis familiarem. Nondum absoluto opere,
cœptus est iuuenum manibus teri hic libellus quinquennium,
frustra me interea loci ad æditionem solicitantibus venerandis
viris Medcalfo, Daio, & Talero, collegij nostri præpositis. Mag-
na erat (fateor) horum in mé authoritas, non paruipendebam
tam insignium virorum consilium, nec inuidebam iuuẽtuti su-
um cõmodum. Verùm necessitatis potius, quàm famæ aequirẽdæ
gratia, hic à me susceptus erat labor. Tandẽ vbi cœpit hic liber
& aliena intrare collegia, iuuentutisq; manibus passim teri,
adeunt me amici mei Chæcus, & Watsonus, viri singulari eru-
ditione, & complures alij pereruditi: minantur non decesse, qui
me inuito hoc opus euulgare & typographis credere student. Sæ-
penumero hanc mihi, sed surdo, cecinere cautionem. Keccrmanus
verò, qui mihi in officio successit, vir doctus & prudens, scri-
ptorum mendis diu pertæsus, supra modum efflagitat quis æditionem:
addens (quod & ipse prius animaduerteram) pulchrè profeciss
eos, qui hactenus huic ediscendo libello insudauerant, nec dubi-
tare quin longè maiore cum fructu legeretur, si typis semel ex-
enderetur.

Quid multa? victus tandem tot importunis amicorum ad-
monitionibus & precibus, opus ipsum his Natalitijs ferijs, non
minori profecto diligentia, quàm prius in initio fuit æditum,
recognoui. Quòd si tuæ clarissimæ Dominationi vlla ex parte
probatum iri intelligam, voto meo abundè erit satisfactum. Imò
verò animos dabis, maiora aliquando (Deo volente) aggredi-
endi. Interim amplissimam tuam dominationem CHRISTVS
OPT MAX seruet nobis, precor, diu in summa dignitate
incolumem. Decimo octauo Kalendas Februarij. Cantebrigiæ ex
collegio diuo Ioanni dicato.

Reuerendæ tuæ dignitatis studiosissimus,
Ioannes Setonus, dicti collegij socius.

HONORATISSIMO ET CLARISSIMO VIro ac domino, D. Edouardo, Durouentanæ prouinciæ comiti, Monæ insulæ Hebridum celeberrimæ regulo, nobilissimi Garteriorum ordinis equiti aurato &c. literarum Patrono benignissimo.

IN MAGNO PVDORE (Honoratissime vir) quo primùm eram suffusus, dum ad te tam clarum & illustrem, planè ipse humilis & ferè omnibus ignotus, scribere mecum decreuissem, duo ista maximo nihil solatio fuerunt, quòd & huiusmodi obseruantiæ erga celsitudinē tuam officium nequaquàm à prudente quopiam reprehendendum fore sperabam: & quòd te ipsum, pro more uestræ nationis, nobilium, bonarum artium præcipuo quodam amore flagrare intelligerem, vt cùm illarum studia in alijs excitare & erigere, tùm eadem etiam singulari quodā patrocinio corroborare non desistas. Itaq; illis magnopere recreatus, ab illa prima verecundia, istas ad summam Amplitudinem tuam perbreues literas, quamuis rudi (quod aiunt) & pingui Minerua, scribere sum ausus: quas quidem cōfido, te, qua es erga omnes humanitate, inprimisq; benignitate, & fauore erga studiosos, ex animi potiùs notione intimæ mensurā esse, quàm ex hac ingenij mei imbecillitate, quam legendo animaduertere facillimè potes, æstimaturū. Feci tamen pro facultate exili, quæ in me est, vt non omni ex parte hæc Epistola, nedum nihil aliud nisi verba communis officij, & apud omnes celebrati contineret, inanis & nuda videri possit. Quare illas etiam lucubrationes, & annotationes meas in Dialecticam Scotoni per triennium iam in tegrum impensas, & diligenti cum Aristotelis omnium Philosophorum iure optimo principis, tum aliorum collatione in eo disciplinæ genere doctissimorum, absolu-

luas

huius adiunxi, vt habeat à me Dominatio tua iudicium minimè incertum in se futuræ obseruantiæ, cuius specimen aliquod præteriti hi anni dederunt. Quod ego id totum, quicquid in me est, sine fuco, syncerè, & ex animo recipio: Deum optimũ maximum rogans, vt id indies magis magisque facere possim, vt cum Celsitudinis tuæ in me, amicosq; meos beneficia consequi nunquam queam, voluntate tamen & diligentia aliquãto propiùs accedere videar: à quo etiam per assiduas preces efflagitabo, vt tibi tuísque omnibus salutem & incolumitatẽ quàm diutissimè concedat.

Cantabrigiæ. 4. Kalendis Ianuarij.

Honori tuo deditissimus P. Carterus, socius Collegij S. Ioan. Euangelistæ.

Ad lectorem, Petri Carteri *Hexastichon.*

Candide primitias nostrorum sume laborum,
Signaque sudantis maxima, lector, habe.
Hæc sunt de Logica, quam si laudare pararem,
In pelagus videar fundere stultus aquas.
At te de Logica si quæ damus ista iuuabunt,
Quæ profint, animos, scribere plura dabit.

In Annotationes Carteri,

Thomas Dranta.

Πρωτοσοφως Socrates claris florebat Athenis,
Tradidit & tenero Logices præcepta Platoni.
Ter doctus Plato Socratis dictata magistri
Contulit in melius, melioraque pascua pandit.
Noster Aristoteles voluit sic dicere summa,
Hunc vt summatim, non multum dicere dicant.
Namque suos Logicos priuant luce libellos.
Ipsius hunc proprias (fama est) contemnere leges
Esse hunc exclamant magnum sine vertice truncum.
Non sensum expedies, non si centum tibi mentes,
Non si tu possis centeno gutture niti.
Sed neque sic satis est tantum calcare magistrum:
Sint tenebræ, sit difficilis, sit non caput, aut pes,
Vtcunque est, certè est Dialecticus ille monarcha.
Namque filix Logices eius mansuescit aratro:
Hoc omnes fassi, cuncti simul ore frememus.
Porphyrius princeps, princeps Dialecticus esset,
Sed vix progressus, verba imperfecta relinquit.
Agricolæ pulchrum est opus immortale Rodolphi,
Assidua versate manu studiosa iuuentus.
Aures atque animum comptus Perionius opplet,
Res agit, & dictis non deest facundia rebus.
Sturmius ornato format sermone loquentes,
Hic docet, hic discit vero distinguere falsum.
Ammoniúsque, & Matthisius, non multa locutus
Ptellius, Alexander, Boëthius, Hunnius, Hamo,
Arborius, Faber, Cæsarius, Hospinianus,
Valerius, Niphus, Glareanus, Valla, Philippus,
Gasperus, & Crusius, Curio, Trapzunsius edunt.
Quis rectè, quis non, per me sub iudice lis sit.
Clictouius balbus nobis dialectica trudit,
Thomas, & Scotus, Tartar, Dorbellaque, Dúnsque
Dicere cùm poterunt, maiori iure docebunt.

Vulls

Vtilis hîc Ramus, quasi solus fructifer esset,
Protrudit lætos (Phœbo ridente) racemos.
Hunc exemplorum virtus, hunc finis, & vsus,
Hunc ars & voces ornant & lucidus ordo.
Fructibus istius Rami, nil dulcidus esu.
Wilsonus nostras, nostrati voce locutus
Claret adhuc nouitate rei, Musâque Britanna:
Nec (SETONE) tuum plane est ignobile factum,
Nec (CARTERE) tuum: decus est in vtroque labore.
Est aliquid doctis succedere posse merendo,
Est aliquid superesse diu post funera famam,
Omnia nec tacito simul importare sepulchro,
Et palma tu dignus, & hic, & quisquis in altam
(Pluribus vt prosit) gnauus descendit arenam.

Thomas Newtonus,

Cestreshyriius.

Te iuuenum philomusa probat, Setone, caterna,
Euehit & laudes sydera adúsque tuas.
Te nihilôque minùs, Cartere diserte, fouebunt,
Qui Logicæ griphos enucleare doces.
Plaudite tyrônes: lætare scholastica pubes,
Et gratum grata concine voce melos.
Setonum sertis, Carterum ornato corollis:
Messis vt in vestro luxurietur agro.

T. N.

DE IVDICIO, *altera parte Dialectices.*

Dialectica est scientia probabiliter de quouis themate disserendi. Huius munus est rectè diuidere, definire, & ratiocinari: quorum singula maximi sunt momenti, & studio nostro dignissima. In hac autem arte, tria veniunt præcipuè considerandà: nimirum, vox simplex, Propositio, & Argumentatio. De his omnibus ordine, quàm poterimus apertissimè, breuissimèque dicemus. Seton

Vox est animantis sonus, gutture, aliisq; oris partibus ęditus, vt Deus.

Vox articula est, quę syllabicam cõpositionem recipit: vt Cœlum.

Inarticulata vox, quæ literarum notis nequit comprehendi, vt hinnitus equorum.

Vox significatiua est, quę audientem rem aliquam docet, vt caput, Vrbs.

Non significatiua est, quę nulli rei sig-

nificandæ destinatur, vt ouium balatus.

Consignificatiuam dicimus eam, quæ non nisi alijs adiuncta significat, vt omnis, nullus.

Vox significans ad placitum, quæ fingentis arbitrium sequitur, vt aurum, sylua.

Naturalis vox est quæ eandem apud omnes naturalem affectionem præ se fert, vt risus.

Vox incomplexa, est dictio simplex per se elata, vt, iustitia, præceptor.

Compexa, quæ ex duabus, vel pluribus simplicibus conflatur, vt Æterna virtus, Turpe vitium.

Superior suam inferiorem & quiddam amplius complectitur, vt animal ad hominem.

Inferior, quædam, sed non omnia quæ sua superior continet.

Couertibiles, quæ nec plura nec pauciora significant appellamus, vt homo & risibile.

Dissentaneæ sunt, quarum omnino diuersa est significatio, vt, Lapis & Sol.

Præterea singularis dicitur, quę vni tantum rei competit, vt Cato, Cantabrigia, Olympus,

Olympus, hæc papyrus.

Communis est, cuius nomen pluribus congruere natum est vt scientia, vinum.

DIalectica est artificium, docens de vuauis materia probabiliter disserere, hanc in duas secant partes, nimirum, inueniendi & iudicandi de priori diligenter & satis copiosè scripsit Rhodulphus: de altero verò nos (volente Deo) dicere aggrediemur. Huius summa est vtilitas, & ad omnes pene artes necessaria cognitio, quippe quæ tam rectè diuidendi, & definiendi, tum argumentandi modum docet. Tria sunt hic cognitu præcipua. Vox simplex, quę terminus dicitur: Propositio, & argumẽtatio. Recipit vox sex diuisiones, non quod non sunt plures; sed quod in initio nimium multis non sunt obruendi teneri puerorum animi, quibus hæc potissimum scripsimus. Prima vocis diuisio est in articulatam & inarticulatã. Altera est articulatę in significatiuam, consignificatiuam, & non significatiuam. Significatiuarum, aliæ ad placitum, aliæ naturaliter significant. Vox significans iuxta primi fingentis placitum, diuiditur in cõplexam & incomplexam. Potest tamen quandoque eadem dictio, voce esse simplex, & complexa significatione, vt Polipus, Taurus. Diuiditur vox in superiorem, inferiorem, conuertibilem, & dissentaneã, quæ citra relationem quandam non possunt intelligi: eadem enim vox aliis atq; aliis collata, nunc inferior, nunc superior existit: vt, Equus ad brutum inferior, ad Bucephalum fit superior, atq; ita etiam equus ad hynnibile conuertibilis, ad bouem dissentanea vox est. Diuiditur iterum incomplexa in communem & singularem. Cõmunis in prędicabilium genera consumitur, vt in proxima tabula apertè liquebit. Iam reuertere, & contemplare tabulã illam de vocis spe

ciebus, illic velut in speculo quodam hæc omnia clarè perspicies ob oculos posita, si non ipsas definitiones tradideris obliuioni. Multùm iuuat considerare, quæ voces, in quas diuidatur, & quæ velut inutiles ab hac arte reijciantur. Poterunt & plura vocis membra assignari, vt vniuocæ & æquiuocæ. sed volui contextum ipsum breuem esse, nec quicquam præter definitiones, diuisiones, & necessarias regulas continere: quæ desiderabuntur, in his scholijs adijcientur.

Terminus communis, qui & prædicabilis dicitur, omnibus huius artis candidatis summa curâ venit adnotandus. Aduerte igitur, lector, dum hic tibi prædicabile definiamus, ac suas species diuidamus. Nã nomen & verbum, etiam si ab incomplexa voce deriuantur, commodior tamen explicandi locus sese offert in proximo libro, qui de propositione instituetur, cuius sunt præcipuè partes.

AN=

Dialecticæ lib. I.

ANNOTATIONES *Petri Carteri in primum librum Dialecticæ Ioannis Setoni.*

Ialectica est scientia disserẽdi de quauis re probabili, & in vtranque partem. Car.

Dialectices partitio.

Dialectices duæ sunt partes. Inuẽtio. Iudiciũ.

Inuentio est quæ certos locos continet, ex quibus argumenta depromuntur, ad quãque rem confirmandam, vel refellendam.

Iudicium est argumentorũ, quæ ex locis deprompta sunt, certo ordine collocandorum, scientia.

Quæstio.

Inuentio ordine naturæ & doctrinæ prior est & antiquior: iudicium posterius est. Ratio 1.

Inuenire, est intellectus agentis: iudicare, intellectus patientis: actio, passionis causa est.

Inuentio similis est materiæ: iudicium formæ, vt inquit Bœtius. Materia formâ prior est.

Inuentio petitur ex locis: iudicium ex cognitione syllogismorum dependet. Ratio 2.

Setonus inscripsit librum suum de iudicio, quia præcipuè eam Dialectices partem tractat.

De materia Dialectices.

OMnis scientia, Rhetorica excepta, habet certam materiam in qua versatur: vt, Arithmetica in numeris,

Geometria in magnitudinibus, Dialectica non habet certam materiam, sed potest & sua, & aliena principia probare. Hæc enim omnibus artibus & scientijs subseruit, vt testatur Arist. 1. Topicor.

Definit Dialect.

Finis Dialectices est probabiliter disserre de quæstione probabili.

Ars disserendi Dialectica est, ars dicendi Rhetorica est: hæc enim latior est, illa est strictior.

Dialectica affecta est ad Logicam, tanquam pars ad totum. Cœlius secundus.

Quomodo Dialect. est scientia, & quomodo est ars.

Dialectica est scientia respectu materiæ ex qua constat; est ars respectu materiæ quam tractat, & in qua versatur, vel vt apertius dicam. Dialectica est scientia secundum sua principia, quæ semper certa sunt: est ars, vt disputat probabiliter de quæstione probabili.

Definitio scientię communiter sumptæ.

Scientia est comprehensio quarundam præceptorum, ad aliquem finem vtilem.

Probabiliter disserere quid.

Probabiliter disserere, est aliquid probabili ratione concludere.

Prima diuisio Thematis.

Thema duplex, { Simplex, / Compositum.

Alia

Alia diuisio Thematis.

Thema triplex est. { Manifestè verum, Manifestè falsum, Probabile.

Manifestè verum, & manifestè falsum, aliena sunt à Dialectica: probabile autem thema, est materia circa quã versatur Dialectica.

De officijs Dialect.

Tria sunt munera Dialectices. { Diuidere, Definire, Ratiocinari.

Diuidere, est diducere genus in suas species per differentias diuisiuas. Vt, vocum alia est articulata, alia inarticulata.

Definire, est breuiter explicare quid sit res, vt interroganti, Quid sit homo: Respondendum est: Est animal rationale mortale.

Ratiocinari, est propositiones ad notam illatiuam connectere, vt iustitia est virtus, ergo est laudabilis.

Quando à definitione, & quando à diuisione exordiendum est.

Si obscurum & multiplex sit, à diuisione: si obscurum tantùm, à definitione exordiendum.

Regula.

Obscura definienda: vniuersa diuidenda: argumentis vera confirmenda, falsa refellenda sunt.

Tria sunt in Dialect. præcipuè considerandà. { Vox simplex, Propositio, Argumentario.

Vox simplex, est dictio simplex per se elata: vt, virtus.
Propositio est oratio verum vel falsum significans.
Argumentum est oratio, concludens vnam propositionem & alteram, per aliquam coniunctionem illatiuam.

Ordo istorum librorum.

In primo libro, de voce simplici, quia vox simplex est materia propositionis, id est, propositio fit ex vocibus simplicibus.

In secundo libro, de propositione, quia est materia argumentationis.

In tertio libro, de argumentatione. Quia argumentari est finis Dialectices.

DE VOCIBVS.

Differentia inter vocem & sonum.

SOnus est quicquid ab auditu percipitur. vox id solum dicendum est, quod nouè illis naturæ instrumentis editur, gutture, lingua, palato, quatuor dentibus prioribus, & duobus labijs simul.

Sonus est qualitas, auditu perceptibilis, proueniens ex aeris collisione inter bina corpora.

Tria requiruntur ad sonum. { Corpus percutiens, Corpus percussum, Aër motus.

Cautio

Cautio.

aliquando aer fungitur vice corporis percussi, simul & medij collisi. Vt in ruptura panni, duæ parteis aeris se mutuò collidentes efficiunt sonum.

Regula.

Omnis sonus fit vel { Percussione, / Scissione corporum, / Moto aëre.

De diuisione vocum.

Recipit vox sex diuisiones, non quòd non plures sint, vt inquit Setonius, sed quòd initio nimium multis non sunt obruenda tenella puerorum ingenia.

Diuisio vocum.

vox.

Articulata, — *Inarticulata.*

Articulata.

Significatiua, non significatiua, consignificatiua.

Significatiua.

Ad placitum, — *Naturalis.*

Ad placitum.

Incomplexa, — *Complexa.*

Incomplexa.

Superior, Inferior, Conuertibilis, Dissentanea.

Incomplexa.

Singularis, — *Communis.*

Communis.

In

Tria sunt in Dialect. præcipuè consideranda. { Vox simplex, Propositio, Argumentatio.

Vox simplex, est dictio simplex per se elata: vt, virtus.

Propositio est oratio verum vel falsum significans.

Argumentum est oratio, concludens vnam propositionem & alteram, per aliquam coniunctionem illatiuam.

Ordo istorum librorum.

In primo libro, de voce simplici, quia vox simplex est materia propositionis, id est, propositio fit ex vocibus simplicibus.

In secundo libro, de propositione, quia est materia argumentationis.

In tertio libro, de argumentatione. Quia argumentari est finis Dialectices.

DE VOCIBVS.

Differentia inter vocem & sonum.

Sonus est quicquid ab auditu percipitur: vox id solum dicendum est, quod nouē illis naturæ instrumentis editur, gutture, lingua, palato, quatuor dentibus prioribus, & duobus labijs simul.

Sonus est qualitas, auditu perceptibilis, proueniens ex aeris collisione inter bina corpora.

Tria requiruntur ad sonum. { Corpus percutiens, Corpus percussum, Aër motus.

Cautio

Cautio.

aliquando aer fungitur vice corporis percussi, simul & medij collisi. Vt in ruptura panni, dum partes aeris se mutuò collidentes efficiunt sonum.

Regula.

Omnis sonus fit vel { Percussione, / Scissione corporum, / Motu aëre.

De diuisione vocum.

Recipit vox sex diuisiones, non quòd non plures sint, vt inquit Setonius, sed quòd initio nimium multis non sunt obruenda tenella puerorum ingenia.

Diuisio vocum.

vox.

Articulata, — *Inarticulata.*

Articulata.

Significatiua, non significatiua, consignificatiua.

Significatiua.

Ad placitum, — *Naturalis.*

Ad placitum.

Incomplexa, — *Complexa.*

Incomplexa.

Superior, Inferior, Conuertibilis, Dissentanea.

Incomplexa.

Singularis, — *Communis.*

Communis.

Ioanns Setoni

In quinque prædicabilia.

Regula.

Hæ diuisiones vocum perfectæ omnino non sunt, sed docendi gratia adhibentur. Nam vox non significatiua articulata non est: nec omnis vox significans ad placitum significatiua est. Reliquæ diuisiones perfectæ sunt.

Vox articulata hominis tantùm est, inarticulata bruti.

De voce consignificatiua.

Vox consignificatiua, comprehendit in se omnes orationis partes præter nomen substantiuum, pronomen substantiuum, & verbum.

De voce complexa & incomplexa.

Incomplexarum vocum quædam.
- Voce tantùm
- Re tantum
- Re & voce

} est {
- Re incomplexa.
- Voce complexa.

Re tantùm incomplexa, cuius nomina diuersa sunt, res autem una, vt definitio vniuscuiusque rei, vt subiectum per se accidentium.

Voce tantùm incomplexa, cuius nomen vnum est diuersæ tamen sunt nominis significationes: vt omnes voces æquiuocæ, videlicet Canis.

Re &

Re & voce incomplexa, cuius nomen simplex est, & eadem nominis significatio, vt Iustitia.

Regula.

Re tantùm incomplexa, est voce complexa. Voce tantùm incomplexa, est re complexa. Re & voce complexa est quæ ex duabus vel pluribus simplicibus conflatur.

De voce inferiori.

Inferior quædam, sed non omnia, quæ sua superior, cõtinet. Hæc definitio non intelligenda est de omni voce inferiore: sed tantùm de voce inferiore communi, quæ prædicabile est.

De voce conuertibili.

Voces conuertibiles,
- Definitio & definitum.
- Proprium & species.
- Genus & membra diuidentia simul sumpta.
- Differentia constitutiua, composita, & species.
- Descriptio & descriptum.
- Interpretans & interpretatum: & ea omnia quæ referũtur ad prædicatum definitionis.

Nulla est vox, neque superior, neque inferior, neque conuertibilis, neque dissentanea per se, nisi respectu alterius.

De voce singulari, siue de indiuiduo.

Indi-

Indiuiduum quid.

Indiuiduum est, quod constat ex huiusmodi proprietatibus, quarum collectio vnquam in alio quopiam reperitur.

Indiuiduum siue singulare.
- Determinatũ, vt Hector & omnia propria nomina.
- Vagum, vt Quidam homo
- Demonstratiuum, vt Hæc virtus.
- Ex Hypothesi. vt Æneę filius ex Creusa.

Indiuiduum determinatum est, quod rem certam significat.

Indiuiduum vagum, dicitur singulare, de quo fit mentio: vt quidam homo.

Indiuiduum ex demonstratione, cùm vox communis cũ pronomine demonstratiuo sumitur, ad aliquam rem certã significandam.

Indiuiduum ex hypothesi est, quod per se communis terminus est, sed facta suppositione, fit vt de vno solo dicatur.

PRÆDICABILE

Seton

- Genus. { Generalissimum, vt, Substantia, Quantitas.
  - Subalternum. { vt virtus ad { Iustitiam. / Habitum.
  - Subalterna. { Ima vt Tigris
- Species. { Diuisiua.
- Differētia. { Constitutiua. { vt sensibile ad { Viuens. / Animal.
- Proprium. 1 { Medicum esse hominis.
  - 2 { Bipedem esse.
  - 3 { Canescere in senio
  - Speciale { hinnibile.
  - Subalternum { fentire.
  - 4 { Generalissimum { per se subsistere.
  - { Transcendens. { Habere essentiam.
- Accidens. { Seperabile { Vt calor { Aquę. / Igni.
  - { Inseperabile

Ioannis Setoni

De prædicabilibus.

PRædicabile est nomen simplex, quod de pluribus enunciari potest.

In quinque membra consumitur, genus, speciem, differentiã, proprium & accidẽs. Genus est prędicabile de pluribus differẽtibus specie in quid: vt flos, virtus, metallum.

Generum { *Generalissimum,* / *Subalternum.* } *aliud est,*

Generalissimum est genus capacissimũ, quod nunquam queat esse species, vt ipsa prędicamenta, de quibus mox plura accipies.

Subalternum genus est, quod potest esse species, vt virtus.

Species est prędicabile de pluribus differentibus numero tantùm in quid: vt, Narcissus, fortitudo.

Subalterna species aliquando generis formã induit, à quo sola ratione discrepat: imam speciem vocamus, quę semper species, nunquam fit genus: vt Leo.

Differentia est prædicabile de pluribus essentialiter in quale: vt Rationale,

Differentia diuisiua est, qua genus in

suas

ſuas ſpecies diuiditur.

Cōſtitutiua eſt, quę ad ſpeciem refertur.

Proprium, eſt prædicabile, quod vni tantùm ſpeciei & omni & ſemper accidentaliter ineſt, vt Rudibile, gannibile.

Accidēs eſt, quod tum adeſſe, tum detrahi alteri poteſt, ſaluo interim ſubiecto, vt Calor, Frigus.

Quod ſubiecto adimi licet, ſeparabile dicunt: quod actu nequit adimi, inſeparabile.

PRædicabile nihil aliud eſt, quam vox communis, vt dictum eſt, vnde facilè liquet, ex quo prioris tabulæ ramo educuntur prædicabilium genera. Superioribus enim iſta ſunt cognata, id quod etiam in omnibus ſequentibus licet animaduertere. Nam priuſquam de iſtis quicquam ſcripſimus, generalem quandam tabulam fluminis inſtar in mille riuulos decurrentem, ac ſingula, quæ in his tribus libris cōtinentur concathenata, complectentem depinximus. Quam rem inprimis ſtudioſis vtilem futuram exiſtimo, ſi ingenij vires tentent, quam aptè poſſint omnia in compendium redigere, & inuicē colligare.

Prædicabile, eſt vox ſimplex communis, quæ de multis dici poteſt vnivoce. Quinque ſunt prædicabiliū genera. Genus, Species, Differentia, Proprium & Accidens, quę ſunt definiendi materia.

Genus eſt prædicabile, quod de pluribus ſpecie-bus dicitur in quale, vt Arbor, Frumentum. Genetum aliud generaliſsimum, aliud ſubalternum.

Genera-

Generalissimum est supremum genus, vt ipsa prædicamenta. Subalternum genus potest esse species, quoties, versa vice, ad superiora confertur.

Species est prædicabile de pluribus in quid, numero tantùm differentibus, vt aurum, equitas.

Subalterna species potest esse genus, si habitudo, vt vocant, mutetur, quantum enim ad rem attinet, cum genere prorsum conspirant, ratione tamẽ multum inter se distant. Ima species (quam vulgo appellant specialissimam) est quæ semper species & nunquam genus collatione fit, vt linea, fraxinus.

Differentia est prædicabile de pluribus essentialiter in quale, vt, Sensibile. Differentia diuisiua est, qua diuidimus genus in suas species. Constitutiua est, quæ ad speciem suam, quam cum genere definit, refertur. Ita rationale ad animal diuisiuam, ad hominem constitutiuam dicimus. Alij dicunt differẽtiam in quale quid prædicari, quod idem sonat ac si dicas in quale essentialiter. Notandum est suprema genera constitutiuis carere, & imas species diuisiuis. rarò aut nunquam inueniuntur veræ & germanæ differentiæ.

Proprium, est prędicabile, quod conuersim, & accidentaliter de sua specie dicitur, vt, rugibile leonibus, gannibile vulpibus, mugibile bobus, id est, posse mugire. Nam huiusmodi verba potentiam potius quam actum designant. Porphirius in Isagoge sua quadrifariam diuidit proprium. At nos hic quartam tantùm speciem definiuimus, quod reliquæ accidentia veriùs quàm propria sunt censenda. Proprium etiam speciale, subalternum, generalissimum & transcendens, breuitatis causa omitto. quorum singula sunt propria quarto modo & conuersim prædicantur: vt, Gannibile proprium est speciale, si ad vulpem: sensibile proprium subalternum si ad animal: per se subsistere, propriũ generalissi-

neraliſſimum, ſi ad ſubſtantiam: habere eſſentiam propriam tranſcendens, ſi adens referatur, cum quibus conuertim prędicantur.

Accidens eſt quod cùm adeſſe, tum abeſſe poteſt, citra ſubiecti corruptionem. Quędam accidentia ſubſtantiæ inhęrent vt indęre expelli nequeant: vt, Calor igni, nigredo coruis: Cogitatione tamē, quod ſatis eſt adimuntur. Quod à ſubiecto adimi licet, ſeparabile dicunt: vt, Candor chartę. Quod actu nequit adimi, inſeparabile dicunt: vt, Leuitas igni, humor aquæ. Omne prędicabile, aut in quid, aut in quale prædicatur. Percontanti enim quid ſit Plato, aut Socrates: hominem reſpondemus: roganti autem quid homo, aut bos, animal reſpondemus. Ita qualis ſit homo, interroganti, dicimus: rationalem, riſibilem, vel clementem eſſe.

Duplex eſt ergo interrogatio, qualis eſſentialis, & accidentalis: hanc proprium, & accidens, illam verò differentia ſibi vendicat.

Indiuiduum, quod dictum eſt vni tantum rei cōpetere, ijs omnibus quinque vocibus vniuerſalibus propriè ſubijcitur: vt Bucephalus eſt equus, eſt animal, eſt irrationalis, eſt hinnibilis, eſt velox: & tamen Bucephalus non eſt genus, nec ſpecies, nec differentia, proprium, aut accidens, ſed, vt prædictum eſt, indiuiduum, & ijs omnibus ſubijcibile. Attende ergo, quicquid de predicabili, de prædicamento, de propoſitione, definitione, argumentatione, & alijs artis vocabulis diximus, aut dicemus, id de rerum vocibus eſſe intelligendum. Alij primam & ſecundam intentionem dicunt, quæ nos artium & rerum vocabula appellamus. Exempla omnia per vocabula rerum danda ſunt, & quarumcunque regularum verificationes. At præceptiones & ipſæ regulæ è contrario, per artium voces potiſſimum traduntur.

Ioannis Setoni

De voce communi.

Car. *Vox communis diuiditur in quinque ſpecies prædicabiles.*

De prædicabilibus.

Prædicabile eſt nomen ſimplex, quod de pluribus enunciari poteſt vniuocè, id eſt, prædicabile eſt vox communis & incomplexa re.

Regula.

Omne prædicabile de pluribus prædicatur.

Obiectio.

Sol, Luna, Phœnix, non prædicantur de pluribus: ergo, Omne prædicabile non prædicatur de pluribus.

Reſponſ.

Sol, Luna, Phœnix, quoad nomen, prædicantur de pluribus, licet ob defectum rei non poſſunt, quia vnum tantùm continent.

Regula.

Omne prædicabile prædicatur vniuocè.

Vniuoca prædicatio triplex.
- Vniuocè non æquiuocè.
- Vniuocè nomine & ratione.
- Vniuocè non ſecundum magis & minùs.

Primum genus vniuocæ prædicationis intelligitur in definitione prædicabilis. Secundum genus non intelligitur, quia genus, ſpecies, & differentia tantùm prædicantur nomine & ratione. Neque tertium intelligitur, quia accidens in concreto prædicatur ſecundum magis & minus.

Eorum quæ ſunt, quædam prædicantur

De pluribus, De vno ſolo } vt
- Prædicabilia.
- Individuum, quod impropriè prædicabile eſt.

De

Dialecticæ lib. I.

De genere vniuersaliter sumpto.

Genus triplex
1. Primo modo, quod est principium vnius cuiusque generationis, siue à patria, siue à parente, vt Romulus, pater Romanorum.
2. Secundo modo: genus dicitur multitudo collecta ab vno principio.
3. Tertio modo genus Dialecticum dicitur, quod de pluribus speciebus prædicatur in quid. De hac generis acceptione loquuntur Dialectici.

Diuisio generis Dialectici.

Genus triplex.
- Generalissimum.
- Subalternum.
- Quęuis vox superior.

Genus generalissimum, est genus capacissimum, quod nunquã queat esse species, scilicet alicuius generis vniuoci: sed æquiuoci generis potest esse species. Vt, substantia est res, tamen res non est verum genus substantiæ, sed æquiuocum genus, non enim prædicatur de substantia, nomine & ratione.

Regula.

Dicuntur genera generalissima, quia inter vniuoca nihil est superius genere generalissimo.

Genus generalissimum nunquam potest esse species: nec ima species, vnquam genus.

Genera subalterna quæ sunt.

Ea dicuntur genera subalterna, quæ sita sunt inter supremum genus & imam speciem, quæ subalternatim genera & species sunt.

Genus quid?

Genus est prædicabile de pluribus differentibus specie in quid: De pluribus scilicet, quia omne genus est plurium specierum genus.

Differentibus, scilicet, quia singulæ species eiusdem generis specie inter se differunt. In quid, quia genus aptè respondet ad quæstionem factam per quid.

Quę differunt specie.

Ea dicuntur differre specie, quæ sunt diuersa individua diuersarum specierum, vel diuersæ species generis eiusdem.

Obiectio.

Aliquid redundans ponitur in definitione generis: ergo, mala est definitio.

Ratio.

Genus est, quod prædicatur de differentibus specie in quid, ergo, Aliquid superfluum ponitur in definitione generis, nimirum, pluribus.

Respons.

Nihil superfluum ponitur in definitione generis, sed vnum alterius est expositio.

De specie.

Species duplex. { Forma vniuscuiusque rei, vt forma hominis, pulchritudo. / Dialectica species, quæ generi proximè subijcitur.

De specie Dialectica.

Species Dialectica. { Subalterna. / Ima.

Subalterna respectu superioris est species, respectu inferioris est genus: Vt animal ad viuens, species: ad hominem relatum, genus est.

Species est prædicabile de pluribus differentibus numero tantùm in quid. Hæc definitio intelligenda est de Ima specie tantùm.

Quę

Quę differunt numero.

Ea dicuntur differre numero, quæ dum numerantur sunt inter se diuersa.

Ima species semper est species: nam si referatur ad superiora, est species superiorum: si ad inferiora referatur, est species inferiorũ: Vt, Fortitudo respectu virtutis, est species virtutis, tanquam sui generis. Respectu fortitudinis istius vel illius hominis, est species indiuiduorum suorum.

Dubitationis solutio.

Notio vniuscuiusq; speciei, naturâ communis est: propter tamen defectum rei, actu nõ potest inesse pluribus. Vt Phœnix, &c. quod tribus rationibus effici potest.

1 *Cùm tota natura & essentia speciei continetur in vno indiuiduo.*

2 *Quando illum vnum indiuiduum per se, & sua natura sufficiens est, vt Sol, Luna.*

3 *Quando plura indiuidua nõ requiruntur quàm vnum, ad generationẽ & conseruationem speciei. Vt in Phœnice.*

Differentia.

Diuisio differentiæ vniuersaliter acceptę.

Differentia triplex. { Communis, accidens separabile. / Propria, accidens inseparabile. / Maximè propria, differentia diuisiua, & constitutiua.

Differentia maximè propria quid.

Differentia est prædicabile de pluribus essentialiter in quale.

Expositio.

Differentia constitutiua subalternæ speciei, prædicatur de vna subalterna specie propriè, & de pluribus speciebus & indiuiduis, vt sensile.

Differentia constitutiua composita, prædicatur de vna specie, & de pluribus indiuiduis.

Prædicari in quale duplex { Essentialiter, differentiæ tantùm est. / Accidentaliter, proprij & accidentis.

Duisio differentiæ Dialecticæ.

Differentia duplex est. { Diuisiua. / Constitutiua.

Differentia diuisiua diuidit genus in suas species, vt Rationale, adiuncto irrationali, diuidit animal in hominẽ & brutum.

Constitutiua differentia est suæ speciei procreatrix: vt rationale hominis.

Regula.

Omnis differentia diuisiua superioris, est constitutiua inferioris, vt, Rationale ad animal, est diuisiua: ad hominem, est constitutiua.

De Proprio.

Diuisio proprij.

Proprium quadruplex { 1. Soli, sed non omni, vt nautam esse. / 2. Omni sed non soli, bipedem esse. / 3. Omni, soli, sed nó semper, canescere in senio. / 4. Omni soli & semper, risibile. } hominis.

Diuisio proprij 4. modo.

Imæ speciei, Subalternæ speciei, Generis generaliss. Transcen. } vt { Mugibile bouis, / Sensibile animalis. / Per se subsistere, substantiæ. / Habere essentiam, proprium rei.

Sub-

Subdiuisio proprij 4. modo.

Simplex, vt capax disciplinæ.
Compositum, dicitur descriptio, vt animal natura mansuetum, proprium hominis.

De accidente.

Accidens est, quod potest adesse & abesse sine interitu subiecti, vel actu, vel cogitatione.

Accidens separabile actu, id est, quod reuera separari potest à subiecto, tamen quando separatur, accidens non est.

Accidens inseparabile, non reuera, sed tantùm cogitatio separatur à subiecto, quod in accidente satis est.

Secunda diuisio accidentis.

Accidens duplex { Vniuersale, Singulare, } vt { Albedo. Hęc Albedo. }

Regula.

Accidens vniuersale prædicabile est: singulare non est. quoniam de pluribus non prædicatur.

Tertia diuisio accidentis. { Prædicabile, Prædicamentale. }

Vniuersale axioma.

Quicquid est, aut est Substantia, aut accidens prædicamentale.

Prędicabilium proprietates & differentię notiores.

Genus & species in quid:
Reliqua tria in quale.
Genus, species & differentia, essentialiter:
Reliqua duo accidentaliter. } Prædicantur.

Proprium de specie conuersim:
Cætera non conuersim.
Genus, species & differētia nomine & ratione:
Reliqua solum nomine.

Seton

Genus, differentia, & proprium cognata sunt speciei, & eam necessario sequuntur.

Accidens non ita speciem comitatur, vt eam sequi sit necesse.

Genus & differentia ad definitiones cõducunt.

Proprium & accidens, ad descriptiones sunt aptiora.

Proprium, præcipuè speciebus suis inest, ac deinde specierum individuis.

Accidentia, è regione primum & præcipuè competunt individuis: & minus Principaliter deinde speciei & generi.

Omne superius ad suum inferius relatum, faciem generis induit, & eundem ferè locum in agumentando.

Hæ conuenientiæ Differentiæ vtilissimę sunt cognitu. Aliæ etiam sunt, sed non ita necessariæ.

Quamuis proprium & accidens ad descriptiones sunt aptiora, tamen ijsdem in definiendo, differentiarum defectu, ceberrimè vti cogimur. Rodolphus vocat omne superius, genus, quòd à genere & superioribus similiter ortiuntur argumenta. Nos tamen ne vocum parerentur confusio, hic, non abs re genus à specie, & proprium à differentia separauimus. Diligenter enim nauare operam debent Dialecticam auspicaturi, vt initio ipsa vocabula cognoscant ad vnguem, atque ea superstitiosè admodum decernãt. Primum ergo de regulis in vtranque partem pueris est disputandum.

Deinde

Deinde animaduertendum quo pacto altioribus, hoc est scribendi dicendique vsui obseruiant.

Sed quoniam diu erit (exigente huius libri ordine) priusquam ad propositionem, & argumentationem ipsam perueniatur, sine quibus haud facilè poterunt reliqua intelligi, hoc visum est, quædam ex secundo & tertio libro desumpta inserere.

Propositio, est oratio indicans verum, vel falsum: vt, Deus est author omnium bonorum. Propositio vera est, quæ vt res est, significat, vt Adamas trahit ad se ferrum. falsa, quæ aliter quam res se habet, significat, vt, Omnis senex est liberalis.

Propositio affirmatiua est, vbi principale verbum affirmatur. Negatiua, vbi negatur. Exemplum affirmatiuæ: vt pueri amant otium. Negatiuæ, vt, vener non habet aures.

Argumentatio est propositionum ad illatiuam notam connexio. Tria sunt in argumentatione notãda, antecedens, copula, & consequens.

Antecedens, est prior pars argumentationis, copulam præcedens.

Copula est nota illatiua, vnde infertur consequens.

Consequens est posterior pars argumentationis, notam subsequens.

Argumentatio bona est, cuius antecedens necessariò infert consequens: vt; Cernit, ergo oculos habet.

Mala est, cuius Antecedens potest esse verum, consequente existente falso: vt, adolescens est, ergo prodigus. Facilè poterit hoc loco præceptor ille, qui hæc dignabitur docere, plures ex secundo & tertio libro Propositionis & Argumentationis diuisiones colligere, quò cætera citius à tenellis intelligantur, & postea ordinem ipsum contextus seruare.

De

Ioannis Setoni

DE PROPRIETATIbus Prędicabilium.

PRædicari in quid, vel in quale, est respondere ad hanc quæstionem factam per quid vel quale.

Prædicari in quid duplex: { Completè, definitionis est tantùm. / Incompletè, generis & speciei.

Prædicari in quid completè, est absoluere totam naturam rei interrogatæ.

Prædicari in quid incompletè, est absoluere aliquam partem rei interrogatæ.

Genus, species, & differentia essentialiter, id est, sunt de essentia earum rerum de quibus dicuntur, vt genus est de essentia specierum & indiuiduorum. Differentia de essentia speciei & indiuiduorũ: species de essentia indiuiduorũ. Reliqua duo accidentaliter, id est, Proprium, primo modo, & per se, non est de essentia speciei. Accidens nullo modo est de essentia subiecti.

Proprium de specie conuersim, cætera non conuersim, id est, proprium dicitur conuersim, de specie necessario. Cætera non conuersim necessariò, sed non necessariò.

Dubitationis solutio ex distinctione.

Prædicari conuersim bifa iam dicitur, { Necessario. / Non necessario.

Proprium necessariò conuertitur cum speie: puta, si non conuertatur, tollitur nomen proprij.

Differentia constitutiua simplex (non composita) ex necessitate non conuertitur, quia obtinet nomen differentiæ si non conuertatur.

Re-

Dialecticæ lib. I.

Regula.

Vnaquaque res habet ſuam veram differentiam, cum qua conuertitur: ſed nobis minimè nota propter imbecillitatem intellectus noſtri.

Omnis differentia conſtitutiua compoſita conuertitur cum ſpecie, vt rationale & mortale cum homine conuertuntur. Differentia ſimplex non conuertitur, aut ſaltem nũ eodem modo quo proprium.

Genus, ſpecies, & differentia, nomine & ratione prædicantur, id eſt, nomen generis, & definitio generis, nomen ſpeciei & definitio ſpeciei, nomen differentiæ, & definitio differentiæ prædicantur de his, quorum ſunt genus, ſpecies, & differentia, vt homo eſt animal. Animal dicitur nomen, accipienda eſt definitio nominis, id eſt definitio animalis, nimirum, Corpus animatũ, viuens, ſenſibile. Eadem eſt ratio ſpeciei & differentiæ.

Obiectio.

Genus non predicatur de differentia, nec eſt differẽtia differentiæ: ergo Defferentia non prædicatur nomine, & ratione.

Reſponſ.

Quando definitio atribuitur differentiæ non accipitur pro vera & genuina definitione, quæ ex genere & differentia conſtat, ſed pro definitione minus perfecta: quæ tamen eſſentiam rei explicat: Vt, rationale eſt, quod poteſt vti ratione.

Reliqua ſolùm nomine, id eſt proprium & accidens.

Obiectio.

Accidentia definienda ſunt, vt inquit Ariſt. in 2. Topic. Cap. 2.

Reſponſ.

Eſſentialis definitio non attribuitur accidenti, ſed deſcriptio, quæ qualitatem non eſſentiam rei explicat, Et eodem

dem modo dicendum est de definitione proprij.

Genus, differentia, & proprium, dicuntur sequi speciem, non quòd posteriora sint specie, sed quòd posita specie, hæc tria sequuntur: vt posito homine, ponitur animal, ponitur rationale, ponitur risibile.

Accidens non sequitur ex necessitate speciem, quia omne accidès, vel actu, vel cogitatione potest separari à subiecto, quod in accidente sufficit.

Regula.

Præintelligendum est, semper subiectum existere priusquàm id quod subiecto accidat.

Genus & differentia ad definitiones conducunt, id est, ad explicandum quid sit res. Conducunt, quia omnis definitio vera, constat ex genere & differentia.

Proprium & accidens ad descriptiones sunt aptiora. proprium enim descriptionis est ostendere qualis sit res, non quid sit res.

Proprium præcipuè conuenit speciei, gratia speciei, individuis: accidentia, contrario modo.

Regula.

Proprium secundum intellectum primo conuenit speciei, secundum nostram cognitionem, primùm conuenit individuis, nam nostra cognitio oritur ex sensibus externis.

Accidentia primùm conueniunt individuis, quia hæc sensibus externis proxima sunt.

Omne superius in eodem ordine predicamenti est genus inferioris, secundum inuentionem.

Quædam proprietates, & conuenientiæ generis & cæterorum prædicabilium

1 OMne genus notius est naturâ suis speciebus: species nobis notiores sunt.

2 *Genus prius est specie, naturâ, non tempore: quia sunt relati-*

relatiua actu : vnum relatiuorum neque prius, neque posterius est altero.

3 *Genus prædicatur tantùm de speciebus, & individuis.*

4 *Genus primam partem definitionis sibi vindicat: differentia constitutiua secundam.*

5 *Genus simile est materiæ, differentia formæ, species corpori composito.*

6 *Quicquid diuiditur, est genus : quicquid definitur, est species:*

7 *Quicquid aptum est ad diuidendum, aptum est ad definiendum : quicquid enim diuiditur, diuiditur per differentias: quicquid definitur per differentias definitur.*

8 *Differentia cõstitutiua prior & notior est sua specie.*

9 *Nulla prædicatio sumitur de differentia diuisiua.*

10 *Species habet vnam differentiam actu: genus nullam habet actu, sed potentia.*

11 *Genus speciẽs, differentia & proprium prædicantur æqualiter.*

12 *Speciei plura propria esse possunt.*

13. *Omne proprium est vnius speciei proprium.*

14 *Omne proprium notius est specie.*

15 *Subiectum prius est tempore accidente, etsi inseparabile sit: quia quod accidit alicui, posterius est eo.*

16 *Accidentia continent subiecta, & continentur. Continent, quia in pluribus insunt : Continentur, quia subiectum non est vnius, sed plurium accidentiũ susceptibile.*

17 *Solùm accidens dicitur secundum magis & minus, idq; in concreto.*

18 *Accidens vniuersale non conuertitur cum subiecto: accidens singulare potest.*

19 *Accidentia quædam in concretis prædicantur nomine & ratione: quædam verò minime.*

20. *Eadẽ est ratio in accidentium descriptione, quæ est differentiæ constitutiuæ in definitione.*

DE

Ioannis Setoni

DE PRÆDICAMENTIS.

PRædicamentum, est simplicium terminorum pariter ac rerum certa quædam series. Decem sunt huiusmodi: Substantia, Quantitas, Qualitas, Ad aliquid, Actio, Passio, Quando, Vbi, Situs, Habitus.

Nulla est vox, siue singularis, siue communis, quin in aliquo prædicamentorum inueniri possit, modò non sit inter nouem illa genera, quæ his versiculis complexi sumus.

Vox artis, consignificans, priuatio, fictum,
Pars, deus, excedens, complexum, vel polysemus,
Ista Categoriis haud possunt verba locari.

NVnc est vt simili compendio Prædicamenta perstringamus, quæ sunt: substantia, quantitas, &c. Hæc summa genera & capita ideo dicuntur, quòd nullum habent superius vniuocum. In his elementis, seu classibus, tesserulæ & vocabula eò reponuntur, vt inter definiendū, ac ratiocinandum, habeas in promptu, vnde velut è quodam penu, quibus opus est, depromas. Prædicamenta subijciuntur transcendentibus, sic appellant Dialectici vocabula illa, quorum significatio ad rem quamque se extendit, qualia sunt ens, res, aliquid & vnum. Ens ergo, siue res æquiuocæ prædicamenta complectitur. Sed hic oportunum videtur, vt quid sunt vniuoca, æquiuocaque dicamus.

Vniuoca dicuntur, quorum nomen commune est, & secundum illud nomen eadem ratio substantiæ, vt Animal, Saxum, Arbor.

Æqui-

Æquiuoca verò dicuntur, quorum nomen commune est, & secundum illum nomen, substantiæ ratio diuersa, vt Sagitta, piscis, capra. Hæc à logicis reijciuntur. Quatuor sunt tantum prædicamenta, re pariter & ratione distincta, Substantia, quantitas, qualitas, & vbi. Reliqua rerum relationes magis quã res significant.

Expositio carminum.

Vox artis) de qua superius præbuimus exemplum à prædicamentorum cõsideratione reijcitur: vt, prædicabile, prędicamentum, propositio, & cætera. Casus, numerus, verbum, coniugatio, &c. Exordium, narratio, Epilogus, & cætera in alijs scientijs: quæ quidam in relatione, alij in nulla locant classe.

Consignificans) omnia significat syntegoreumata, qualia sunt, vel, &, ac, omnis, nullus. Adde etiam & non significatiua, vt, Latratum, hinnitum, & similia, quæ æduntur à bestijs.

Priuatio) quæ nullam rem, sed potius rei absentiam significat, proprie in nulla est categoria, nisi forte per accidens, in ea, in qua res illa, cuius est priuatio, contineatur: vt, Tenebræ, foramen, cæcitas, ignorantia, obliuio, vmbra.

Fictum) verba commentitia designat, qualia sunt Gorgon, Chymera, Stix, Cerberus, Spinx, Sirenes, Cyclops, Acheron, Alecto, Tisiphone, Megęra, Lamia, & cætera.

Pars) totius membra, aut qualescunque totius rei partes designat, vt manus, caput, oculi, cor, pulmo, vena, cutis. fundamentum, pariès, tectum radix, ramus, caulis, culmis. gluma, geniculus, &c.

Deus) creditur à multis non esse in prædicamento, vt alia quæ sunt actu infinita, vt, Deitas, creator, numen, æternum, & cætera, Deus tamen rectius (opinor) ab alijs dicitur esse perfectissima substantia.

Excedens

Excedens) id est transcendens, vt ens, res, vnum, aliquid, opinabile, & si quæ sunt alia, quæ nil certi sed omnia indiscriminatim (vt dictum est) significant.

Complexum) vt, Homo iustus, irrationale animal, quæ non sub aliquo, sed in diuersis continentur prædicamentis. Veruntamen si voce solum sit complexum, vt corpus animatum, hæc modestia, & talia (quibus vocum inopia vtimur) non debet à prędicamento videri alienum.

Polysemus) id est æquiuoca, vt acutum, virgo, liber, leue, & cætera, quorum incerta est significatio, & idcirco distinguenda, priusquam in categorijs reponantur. Sed de ijs nimis fortasse multa.

De Prędicamentis.

De diuersa ratione collocandarum vocum in prædicamentis, & prædicabilibus.

Car. *Voces collocantur in prædicabilibus, quemadmodum cum alijs considerantur. Vt, virtus respectu hominis, accidens est: Respectu habitus, species: respectu temperantiæ, genus. Voces collocantur in prædicamentis, quemadmodum per se considerantur: vt, virtus sine alterius respectu est in qualitate.*

Prædicamentum quid.

Prædicamentum est certus & distinctus quidam ordo vocum simplicium pariter ac rerum.

Diuisio eorum, quæ ponuntur in prędicamentis.

Eorum quæ ponuntur in prędicamentis quædam. { Per se: Genus, species indiuidua. / Per accidens, reliqua omnia.

Regula

Dialecticæ lib. I.

Regula.

Definitio est in prædicamento secundum partes, non secundum totum.

De numero prædicamentorum.

Quatuor sunt prædicamenta re pariter & ratione.
- Substantia.
- Quantitas.
- Qualitas.
- Vbi.

Cætera prædicamenta, rerum relationes, potius quàm res significant.

Discrimen inter prædicabile, & prædicamentum.

Prædicamentum est receptaculum vocum communium, et singularium: prædicabile vocum cõmunium tantùm.

De vocibus, quæ reijciuntur à prædicamentis.

Vox artis quid.

Vox artis est verbum, quo aliqua ars vtitur in suis regulis explicandis, vt, prædicabile.

Cautio.

Vox artis reijcitur ab omnibus prædicamentis, excepta relatione. Vt omne genus est speciei genus: Genus & species relatiua actu sunt.

De voce consignificante.

Consignificans sub se complectitur omnes orationis partes, præter nomen substantiuum, pronomen substantiuum, & verbum. Et cõprehendit etiam omnes voces quæ à bestijs eduntur, vt Latratus.

Cautio.

Concretum ponitur in prædicamento, non per se, sed gratia abstracti.

De priuatione.

Priuatio est absentia rei naturalis, & per se reijcitur à prædicamento, (priuatio enim rei, res non est) ponitur in prædicamento, gratia eius rei, cuius est priuatio.

De ficto.

Ficta sunt verba commentitia, qualia perplurima à poëtis finguntur, vt Achates. Ficta res, res non est.

De Parte.

Partium, aliæ sunt

Vniuersales,	vt	Temperantia respectu virtutis.
Integrales,		Caput pars corporis.
		Forma pars rei naturalis.
Essentiale,		Genus pars definitionis speciei.
Definitiuæ,		

Regula

Partes vniuersales, essentiales, & definitiuæ, per se in prædicamento sunt: pars integralis, non per se, sed gratia totius, cuius est pars.

Partes essentiales & definitiuæ priores sunt toto.

De Deo.

Deus non est in prædicamento, quia nihil quod est actu infinitum reperitur in aliquo prædicamento, vt, Deus, Crator, numen.

De excedente.

Excedentia sunt ipsa transcendentia, quæ nihil certi significant, sed omnia sine aliqua differentia: & ea de causa aliena sunt à predicamentis, vt res, vnum, &c.

Regula.

Non est aliquis certus & definitus numerus transcendentium sed perplurima sunt, vt traditur ab Arist. in Metaphys.

De

Dialecticæ lib. I.

De Complexo.

Complexum hoc in loco duplex est. } voce tantùm. / Re & voce.

Regula.

Complexum voce tantùm secundum partes est in prædicamento, non secundum totum: vt, animal rationale.

Dubitationis solutio.

Tertium membrum complexi omittitur in hac diuisione, ne complexum & polysemus inter se confunderentur.

De Polysemo.

Polysemus est vox æquiuoca.

Aequiuoca, sunt quorum nomen commune est, definitio nominis alia atque alia.

Vniuoca, sunt quorum nomen commune est, & eádem nomini attributa naturæ definitio.

Diuisio æquiuoci.

AEquiuocum, duplex. } AEquiuocans, vt canis. / AEquiuocatum.

AEquiuoca æquiuocata sunt significationes æquiuoci æquiuocantis: vt animal latrabile, piscis marinus, sydus cœlestie.

AEquiuocum æquiuocans, locum non habet in categorijs: AEquiuoca æquiuocata habent, nam reipsa vniuoca sunt.

Ista Categorijs haud possunt verb. &c. Scilicet per se, sed per accidens tamen quædam possunt.

De Substantia.

SVbstantia est res, qua suffulciũtur accidentia. Prima, Secunda. Seton

Substantia prima, est individuum substantiæ,

ſtantiæ, vnum aliquod deſignans: vt, Virgilius, hic lapis.

Secunda, eſt primæ genus, aut ſpecies, multa repræſentans. Vt Arbor, ceraſus.

Proprietates ſex.

1. Nulla ſubſtantia eſt in aliquo ſubiecto.
2. Secunda ſubſtantia & eius differentia, vniuocè, & propriè de primis prædicātur.
3. Prima hoc aliquid ſignificat: Secunda verò quale quid.
4. Subſtantiæ nihil eſt contrarium.
5. Non ſuſcipit magis aut minus.
6. Prima ſubſtantia proprijſſimè cōtrariorum eſt ſuſceptibilis.

Completæ ſubſtantię genera, cœli, elementa, vegetabilia, animalia, foſſilia, imperfectè miſta &c.

Incōpletę ſpecies ſunt, angelus, ſpiritus, manes, dæmon, anima ſeperata, materia, forma, partes, & ſi quæ ſunt huiuſmodi.

Subſtantia.

Corporea ~ *Incorporea.*

Corpus.

Compoſitum ~ *Simplex.*

Compoſitum.

Viuens. ~ *Inanime.*

Viuens.

Sen-

Sensile ~~ *Insensile.*

Animal.

Rationale, ~~ *Irrationale.*

Homo.

Plato. ~~ *Socrates.*

Maro.

SVbstantia, vt planissimè dicatur, res est solida, cui cætera quoque accidentia obueniunt. Est enim quasi sustentaculum, ac basis reliquorum, vt saxum, vt ignis: illi crassities, huic raritas veluti sue susceptibili innititur, & inest.

Prima substantia, singularis est, & infima, quæ de vna tantum re enuntiatur: vtpote, Demosthenes, hic psittacus, quorũ natura (quo minus de plurimis dicantur) repugnat. Secũda verò, genus, seu species est primæ, hoc est, cõmunior quædam & amplior, quam vt ad vnum aliquod significandũ astringatur: vt. Demosthenis, species homo, genus animal. Ita ad hunc psittacum, species est psittacus, genus verò auis.

Nulla substantia est in subiecto, quia ipsa est potius cæterorum prædicamentorum subiectum, vt ex definitione eius patet. Nam licèt vinum in cado sit, non tamen vt in suo subiecto, sed inest vt in loco. Dicitur aliquid inesse nouem modis, veluti, in loco, vase, toto, partibus, genere, specie, fine, efficiente, forma.

Differentiæ & partes substantiæ, quoniam incompletæ sunt, non putantur propriè in prædicamento locari. De primis tamen propriè, & vniuocè prædicantur, vt latius dicetur, vbi ventum est ad prędicationem.

Quale designat qualitatem circa substantiam vt cùm dico animal, ostẽdo talem esse substantiam, qualis de pluribus prædicari potest.

Substantia non agnoscit contrarium, quamuis iuxta eius qualitates & formas nonnunquam con-

trariatur. Vt ignis,& aqua,quæ ob mutuam pugnam à phyſicis contraria appellantur. At completæ ſubſtantiæ nec inuicem contrariantur, nec quicquam aliud,ijs alienum.

Non intenditur, nec remittitur,ſed omnis ſubſtãtia æquè eſt ſubſtantia,vt bos,brutum,ignis,æs,corpus,ex æquo ſunt ſubſtantiæ. Vna tamen alijs magis vel minus dici poteſt, ſecundum anguſtiam aut amplitudinem: vt,Species magis quàm genus eſt ſubſtãtia, & indiuiduum maximè dicitur,quòd plurimis ſubſtat, ſed nec magis nec minus eſt,ſecundum prædicamenti eſſentiam.

Prima ſubſtantia, cùm ſingularis ſit,proprijſſimè per ſuam ipſius variationem contrariorũ eſt ſuſceptibilis.Nam etſi opinio,& enunciatio ſuſcipiant contraria,verum & falſum,nulla tamen in ipſis, ſed ipſa re potius,permutatio exiſtit.Semper enim eadẽ permanet hæc propoſitio,Cæſar pugnat, quicquid agat Cæſar: veram tamen,niſi eo pugnante non dicimus,

Secunda autem ſubſtantia, gratia primarum contrarijs ſubijcitur,Dicitur homo diues,quia Cręſus & Attalus,& alij fuere diuites: pauper,quia Codrus & alij rerum inopia laborabant.Longè igitur aliud eſt, contraria habere,& contraria ſuſcipere. Pueris dialecticam auſpicantibus, non ſolùm enitendum cenſeo,vt voces quaſcunque in ſuas claſſes reducere, ac collocare diſcant,verùm etiam vt gradus vocum inter ſe cognatarum perfectè cognoſcant,quò ab imis ad ſuprema, velut per gradus quoſdam aſcendere & contrà ad ima vſque inde deſcendere poſſint, vt vt ſciant quouſque ſit progrediendum: nempe ab omni indiuiduo cuiuſcunque ſit categoriæ, tanquam à primo gradu, per intermedia ad ſumma vſque genera licet progredi, vbi oportet ſiſtere,vt, Cicero, homo,animal,viuens,corpus,ſubſtantia: hic ſiſtendum eſt.Similis eſt à generaliſſimo in quoduis ſuum indiuiduum deſcenſus, vt ſubſtantia,corpus,compoſitum,

situm, viuens, animal, brutum, terreſtre, greſſibile, quadrupes, equus, Bucephalus: nihil eſt infra Bucephalum, nec ſupra ſubſtantiam, quod ſub huius categoriæ ambitu contineatur. Nam ens reiici à prædicamentis, ſuperiùs oſtenſum eſt, quòd res omnes quæ ſunt, indiſcriminatim ſignificat, & vltrà ens, opinabile, dictio ampliſſima, ea omnia quæ ſunt, ficticiaq; mõſtra, quæ non ſunt, ſed imaginantur, ſignificans. Hic vocum gradus, rem quampiam definituros iuuabit plurimùm.

Recitantur à quibuſdam hæc completæ ſubſtantiæ genera, cœli, elemẽta, animalia, vegetabilia, foſſilia, imperfectè mixta. Mihi videntur vix ſatis integrè huius prędicamenti ſeriem complectere. Pannus enim, cadauer, & lac, & talia vocabula nõ poſſunt aptè prædictis generibus comprehendi. Incompletę ſubſtantiæ ſpecies ſunt, Angelus, ſpiritus, manes, dæmon, anima ſeparata, materia, forma, partes ſubſtantiæ, & ſi quæ ſunt huiuſmodi. Diſcant pueri, quot genera ſub ſe continent vegetabile, & foſſile, vt huius prædicamenti intelligant immenſitatem.

De Subſtantia.

Car:

Subſtantia Triplex,
- Secundum rem tantũ, vt rationale & ſingulæ differentiæ conſtitutiuæ ſpecierum.
- Secundum modum prædicandi, vt vniuerſalia accidentia, vt Color.
- Secundum rem & modum prædicandi, vt ſecundæ ſubſtantiæ,

Regula.

Subſtantia primũ locũ, ſibi vendicat, quia quæ cõtinentur in cæteris prædicamentis, referuntur ad ſubſtantiam, tanquam ad proprium ſubiectum.

Ioannis Setoni

Substantia quid.

Substantia est subiectum per se accidentium.

Subiectum triplex.

In quo, { In quo accidentia inhærent.
De quo, { Subiectum in propositione.
Circa quod. { Materia circa quam res versatur.

Subiectum in quo duplex. { Per se. / Per accidens.

Subiectum est accidentium per se, substantia tantùm est: subiectum esse accidentium per accidens, id est impropriè, cæteris prædicamentis conuenit, vt superficiei.

Diuisio Substantiæ.

Corporea. } alia. { Prima.
Incorporea. } { Secunda.

Obiectio.

Secunda substantia dicitur de prima: ergo, mala est diuisio substantiæ.

Respons.

Secunda non dicitur de prima, quemadmodum sunt mẽbra diuidentia substantiæ: sed si ipsas res respiciamus secunda prædicatur de prima.

DE PROPRIETATIBVS Substantiæ.

Proprietates conuenientiæ sunt, quæ neque solis, neque omnibus insunt.

Proprium & proprietas non confunduntur, sed proprietas latius sumitur quàm proprium.

1 *Nulla substantia est in aliquo subiecto, scilicet vt accidens in subiecto.*

Inesse in subiecto duplex: { Substantiale in substantiali: vt anima in corpore hominis. / Accidens in subiecto.

Inesse

Ineſſe vt accidens, quid?

Ineſſe vt accidens eſt, quod neque eſt pars ſubiecti, neque ab eodem ſubiecto ſeparatur.

Regula.

Omne accidens, quatenus eſt accidens, ineſt ſubiecto.

Aliquid dicitur ineſſe 9. modis.

In loco,		Cicero in ſenatu.
In vaſe,		Vinum in cado.
In toto,		Caput in corpore.
In partibus,		Omnis humana vis in animo & corpore.
In genere,	vt	Aurum in metallo.
In ſpecie,	vt	Metallum in auro.
In efficiente,	vt	Fœlicitas in virtute.
In fine,	vt	Virtus in fœlicitate.
In materia,	vt	Forma in materia.

2 *Secunda ſubſtantia & eius differentia cõſtitutiua prædicãtur de primis vniuocè, id eſt, nomine & definitione.*

3 *Prima hoc aliquid ſignificat. i. rem ſingularem.*

Obiectio.

Hic homo eſt Ioannes, & ille homo eſt Ioannes: ergo prima ſubſtantia de pluribus dicitur.

Reſponſ.

Prima ſubſtantia non prædicatur de pluribus propter cõmunem in ea ſpeciem, ſed propter nominis ſimilitudinẽ.

Secunda verò quale quid. id eſt, omnis ſecunda ſubſtantia ſibi innatam hanc qualitatem habet, vt de pluribus poſſit prædicari.

Dubitationis ſolutio.

Quale hîc non ſumitur quemadmodum in prædicamẽto Qualitatis, pro qualitate accidentaria, ſed pro cõmuni notione eſſentiali. Non enim idem eſt ſignificari quale quid, & prædicari in quale quid.

4 *Substantiæ nihil est contrarium, id est, una substantia non est cõtraria alteri secundum essentiam prædicamenti, sed aliquando secundum qualitates, quæ physica contraria sunt, vt, Ignis, & aqua.* (essentiam.

5 *Non suscipit magis & minus, secundum prædicamenti*

Obiectio.

Individuum est magis substantia quàm species, species quàm genus: ergo, Vna substantia est magis quàm altera.

Responsio.

Vnum individuum non est magis substantia quàm alterum individuum: nec vna ima species est magis quàm altera: nec vnum genus, magis quàm alterum genus, neque secundum essentiam prædicamenti, neque secundum rationem suscipiendi accidentia.

Regula.

Omnis comparatio est eorum, quæ sunt generis eiusdem.

6 *Prima substantia proprijssimè contrariorum accidentium est susceptibilis.*

Suscipere contraria quid.

Suscipere contraria, est subiectum esse contrariorum accidentium.

Obiectio.

Oratio dicitur vera, vel falsa, ergo, Non est proprium substantiæ, suscipere contraria.

Respons. 1.

Oratio dicitur vera vel falsa non per se: sed quia res est, vel non est, dicitur esse oratio vera vel falsa. Vt Hector pugnat. Hæc oratio est vera, Hectore pugnante: falsa est quando non pugnat.

Respons. 2.

Proprium est substantiæ suscipere contraria. sui ipsius imitatione: orationi cõuenit, nõ sui ipsius mutatione (quia eadem oratio semper manet) sed mutatione substantiæ.

Dialecticæ lib. I.

Completa substantia quid?

Completa substantia, siue corporea, est, quæ cerni tangive potest. Incompleta, quæ nec cerni nec tangi potest: sed solummodo cogitatione comprehenditur. Vt Deus.

De numero cœlorum.

Cœli siue sphæra 8. sunt secundum Arist.

1. *Lunæ.*
2. *Mercurij.*
3. *Veneris.*
4. *Solis.*
5. *Martis.*
6. *Iouis.*
7. *Saturni.*
8. *Firmamenti, siue primi mobilis.*

Cœlum quid.

Cœlum est corpus simplex, æthereum & sphæricum, perpetuò mobile actu, stellis & astris insignitum.

Elementa quatuor.

Ignis.
Aër.
Aqua.
Terra.

} Et omnia cœlestia corpora simplicia sunt.

Corpus compositum quid.

Corpus compositum est, quod componitur ex quatuor elementis, & ipsa quatuor elemẽta & omnia cœlestia corpora, respectu primæ formæ, corpora composita sunt.

DIVISIO VITÆ.

Vita Triplex.

Vegetatiua
Sensitiua
Rationalis

} attribuitur {

Plantis, brutis, & hominibus:
Brutis, & hominibus.
Homini tantùm.

Fossilia sunt quæ è terris effodiuntur, vt Metalla.

Ioannis Setoni

De imperfectè mistis.

Meteoron est corpus compositum imperfectum, ex vapore, vel exhalatione effectum, in aere vel terra apparere solitum, vt Grando, darco volans.

Regula.

Dicitur imperfectũ, propter subitã meteori generationẽ.

De materia meteororum.

Materia meteororum sunt fumi, qui è terra & aqua oriuntur.

Diuisio meteororum.

Duo sunt genera meteororum. { Exhalatio. / Vapor.

Materia & forma sunt prima principia rerũ naturaliũ.

Anima separata, scilicet à corpore. Partes, id est substantiam.

Regula.

Duo sunt extrema in omni prędicamento. { Genus generalissimum. / Species specialissima.

Quæcunque comprehenduntur inter genus generalissimũ & speciem specialissimam, sunt genera & species: genera respectu inferiorũ, species, respectu superiorum: vt corpus, ad substantiam species, ad compositum corpus, genus.

Dubitationis solutio.

In omni diuisione, proximum genus intelligendum est: vt in diuisione corporis compositi in viuens & inanime, in inanime inteligendum est genus suum proximum: nec pro alijs sumi potest, quàm pro inanimatis compositis. Vt, omne corpus inanime compositum, est corpus compositum.

De Quantitate.

QVantitas, est cuius gratia diuisibile sectionem participat, vt linea, sex.

Con-

Continua, discreta.

Continua, est cuius partes in communi termio connectuntur. Eius quinque sunt species, linea, superficies, corpus, tempus, & locus.

Cõmunis terminus. { Lineæ, Superficiei, Corporis, Temporis, Loci, } est { Punctum, Linea. Superficies. Iam nunc, &c. Linea. }

Punctum, est insecabile quoddam, quo solam longitudinem diuidimus.

Linea, est longitudo, latitudine & profundo carens.

Superficies, est longitudo & latitudo, sine profundo.

Corpus, est longitudo, latitudo, & profunditas.

Tempus, est primi motus per successionem numerus.

Locus, est cõcaua superfices corporis cõcaui.

Quantitas discreta est, quæ discretas, & minimè cõtinuas habet partes, vt numer⁹. Numerus est vnitatũ collectio, vt viginti.

Vnitas est quiddam, non quantum, vnde quemuis numerum licet procreare.

Binarius est numerorũ minimus. Maximus autẽ numerus non potest assignari.

Quanti-

Ioannis Setoni

QVantitas est suapte natura in partes diuisibilis. Huius gratia diuiduntur, substantia, qualitas, & quæcunque participant sectionem. Nam omne quantum, & solum quantum, est diuisibile, si (vt hic sumitur) diuisionem realem intelligas. Quantitatũ, alia continua, alia discreta: Hoc est, magnitudo & multitudo.

Continua, est quantitas diuisibilis in semper diuisibilia, vt Linea, superficies, & cæteræ species. Eius partes in termino aliquo communi connectuntur.

Terminus cõmunis est principium vnius partis, & finis alterius, vt cõmunis terminus dinęę est punctũ, superficiei, linea: Corporis, superficies: temporis, iam, nunc præsens, instans, loci linea, qua locus est superficies: & hic pro re ipsa, hoc est, pro mensura loci sumitur.

Punctum est quiddam nõ quantum, insecabile, quo sola longitudo diuiditur. Duo sunt actu puncta in omni linea, principium & finis: potestate verò infinita sunt, vel, in minima linea. Porro, vt linea diuiditur per puncta: ita superficies per lineas, corpus per superficies, tempus per præsens, & locus per lineas diuidun ur. Linea nuda est longitudo reliquis carens dimensionibus. Talem autem cogitatione oportet fingere, quõd omnis linea ducta, secum trahit latitudinem. Quin etiam mente cõcipienda est & superficies, vt hic definita est, quòd omne planum infra se bus, profundum habet sibi adnexum.

Corpus, vt hic capitur (abutimur enim hac voce aliorum defectu) omnem dimensionem designat. Atq; ob hanc dimensionis trinitatem, habetur corpus perfectissima quantitas.

Tempus est numerus primi motus, hoc est, primum mobile, dum solem & alias planetas rapit motu suo, & continua reuolutione tempus numerat, & æquis spatijs mensurat. Aduerte temporis partes licèt sint continuæ inuicem, non esse permanentes, nec vt par-

tes

tes lineæ in cõtinuo positionem habent: qua de re plurate docebit Aristotiles. Quantitas discreta est, cuius partes nullo communi termino adnectuntur, sed sepæratę, inuicem existunt, vt numerus, vel oratio ad nullum limitem communem copulantur numeri, aut rationis partes. Vt quantitas continua perpetuò minui, ita discreta semper augeri potest: hic maximum, illic minimum ignoramus. Quod de numero dictum est, de numero numerante quo res numeramus, intellige, vt quinque, decem, centum &c. quod numeratur, est aut substantia, aut qualitas, aut aliquid aliud. Tempus non numerat motum supremæ sphęræ, sed ab eo numeratur, vt prędictum est, & ideo nõ numerans numerus, & discretum, sed numeratus numerus, & continuum habetur.

Oratio pro tenore vocis, hoc est, pro syllabarum mensura, quantitas potest dici, quanquam nec oratio, nec locus, propriè quantitas censentur; quandoquidem, locus (si eius rationem complexeris) vt ad locatum refertur, in relatione locatur. Oratio autem rectius in tertia specie qualitatis, cùm sit vox, reponitur.

De quantitate.

Car:

Quantitas primum locum obtinet post substantiam, quia vi quantitatis cætera in substantia inhærent.

Quantitas quid.

Quantitas est diuisibilis in semper diuisibilia.

Ratio.

Quantitas continua semper diminui potest: quantitas discreta, semper augeri potest.

Diuisio duplex, { Logicalis. / Realis.

Logicalis diuisio, est generis in species per differentias accomoda deductio.

Realis.

Ioannis Setoni

Realis diuisio (quæ partitio vocatur) est totius integralis in suas partes. De hac diuisione loquitur Setonus.

Quantitatis diuisio.

Quantitatis duæ sunt species.

Continua, Discreta, } dicitur { Magnitudo. Multitudo.

Terminus communis quid.

Terminus communis est finis vnius partis, & initium alterius.

Linea duplex. { Communis. Mathematica.

Mathematica linea (de qua Setonus loquitur) mente tantùm & cogitatione comprehenditur. Eadem est ratio in cæteris.

Dubitationis solutio.

Omnia linea diuiditur per puncta, nulla tamen linea fit ex puncto, iuxta Aristotel. in 6. Physicorum.

Rationes duæ.

1 *Nullum cõtinuum compositum est ex impartibilibus. Punctum insecabile quiddam est.*

2 *Ex non quantis, nulla assurgit quãtitas. punctum, quãtitas non est.*

De corpore.

Corpus duplex. { Substantiale: Substantia. Mathematicum. Quantitas.

Dimensiones tres sunt. { Longitudo, Latitudo, Profunditas.

Regula.

Hæ dimensiones respectu substantiæ, accidentiæ sunt: respectu quantitatis, differentiæ sunt.

Tem=

Tempus quid.

Tempus est numerus primi motus, id est, mensura primi motus cælestis: per successionem, id est, secundum prius & posterius.

Numerus duplex. { Numerans. / Numeratus.

Numerus numerans, est numerus quo res numeratur, vt duo, tria.

Numerus numeratus, est numerus rebus applicatus, vt duo homines.

Tẽpus est numerus numeratus, respectu motus primi mobilis: respectu sui subiecti mobilis, est numerus numerans.

Omnis numerus numerans est in prædicamento quantitatis: numerus numeratus in omnibus prædicamentis est.

Tempus aliquando dicitur esse quantitas per se, & aliquando quantitas per accidens: Per se, quemadmodum quantitas sumitur secundum rationem mensuræ: Est quãtitas per accidens, quemadmodum quantitas sumitur secundum esse.

Locus quid.

Locus est concaua superficies corporis continentis immobilis prima.

Obiectio.

Locus & superficies sunt species quantitatis continuæ: ergo, locus, superficies non est.

Respons.

Locus & superficies reipsa omnino eadem sunt, sed ratione differunt. nam dicitur locus respectu corporis contẽti, superficies verò respectu corporis continentis.

Diuisio loci.

Locus quadruplex. { Proprius. / Communis. / Naturalis. / Violentus.

Locus proprius, neque maior, neque minor corpore locato: locus communis est maior.

Aliquid dicitur esse in loco trifariam.

Per se: } vt { Omnia corpora inferiora.
Per accidens: } vt { Animus.
Per partem. } vt { Primum mobile.

Primum mobile dicitur esse in loco, non secundum totum sed secundum partem, partem dico, quia centrum eius est in loco.

Regula.

Omne corpus est in loco, vel secundum totum, vel secundum partem.

De quantitate discreta.

Quantitas discreta, & numerus numerans, idem sunt omnino.

De oratione.

Oratio est in quantitate, iuxta mensuram syllabarum: est in qualitate, vt infert passionem auditui: est in substantia, quatenus scripta est.

Maximus numerus non potest assignari, quia maximum ignoratur in quantitate discreta, quemadmodum minimum in quantitate continua.

Punctum & vnitas non sunt in prædicamento per se, sed gratia lineæ & numeri, quorum sunt principia.

Proprietates III.

Seton
1 QVantitas non habet contrarium.
2 Non suscipit magis aut minus.
3 Quãtitas est, quâ, res æqualis, vel inæqualis censetur alteri.

Sub hoc predicamento continentur omnia magnitudinis, numerorum, & mensurarum nomina.

Quantitas.

Continua. ~ *Discreta.*

Continua.

Permanens. ~ *Diffluens.*

Permanens.

Superficies. ~ *Linea.*

Superficies.

Concaua. ~ *Conuexa.*

Concaua.

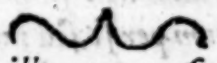

Hæc & illa concaua superficies.

Prima & secunda proprietas facilè ex substantiæ proprietatibus cognoscuntur. Tertia huic prædicamento est peculiaris, nã ex quantitate dicitur res esse alteri æqualis, vel secùs: nempe tũ res æquales dicimus, cùm illatũ quantitates sunt æquales. Continet sub se quãtitas nomina, id est, species magnitudinis, mensurarũ, & numerorũ. Nomina magnitudinis, lõgitudo, latitudo, profunditas, altitudo, planũ, granũ, digitus, spithama, dychas, cubitum, vlna, pes, sesquipes, gradus, passus, pertica, stadiũ, milliare, leuca, parasanga, &c.

Mensurarũ, pinta, sextarius, congius, cotyla, dyaulus, modius, amphora, vncia, libra, semis, triens, sextans, chœnix, polichus, pondo, talentum, bilibris, & alia huius generis sexcenta, quæ studiosi pueri sedulò conscribent.

Numerorum, decem, viginti, quadraginta, centũ, sexcenta, mille, myrias, & reliqua infinita.

De Proprietatibus quantitatis.

QVantitati nihil est contrarium. Car.

Dubitationis solutio.

Sursum, deorsum, & cætera non sunt contraria, quia

non repugnant secundum pugnantiam formæ, sed secũdũ distantiam loci.

Omnia contraria insunt eidem subiecto, & eidem parti subiecti diuersis temporibus, nisi alterũ sit à natura, quod minimè congruit positionibus loci.

Regula.

1 *Omnia contraria opponuntur secundum pugnantiam formæ.*

2 *Diuersa nunquam possunt competere eidem subiecto.*

3 *Magnum & paruum non sunt contraria, quia nihil est magnum aut paruum per se, sed tantùm comparatione.*

Quantitas non dicitur secundum magis & minus, id est, omnia quæ sunt in prædicamento Quantitatis, æquè sunt quantitates, quoad genus.

A quantitate res solùm dicuntur æquales, & inæquales, quia æqualitas & inæqualitas cernuntur in magnitudine, vel in multitudine. Magnitudo, quantitas cõtinua est: multitudo, quantitas discreta est. Tamen æquale & inæquale non tam quantitates sunt, quàm qualitates, & passiones qualitatis.

AEqualitas, est rerum differentium eadem quantitas. Inæqualitas, est rerum differentium diuersa quantitas.

DE RELATIONE.

Seton

AD aliquid dicitur, cuius essentia ex alio dependet: vt, Pater. Relatiua actu, ea dicuntur, quæ aptè iuuicem referuntur in obliquis, vt, Pater est filij pater.

Relatiua potentiâ sunt, quorum existente vno, non necessariò sequitur alterũ. vt, Sensibile & sensus.

Proprietates IIII.

1. Ad

1 Ad aliquid habet contraria.
2 Suscipit intentionem & remissionem.
3 Relatiua propria necessariò sese mutuò consequuntur: vt Præceptor, & discipulus.
4 Propria Relatiua sunt simul naturâ: hoc est, sese ponunt & auferũt: vt loquitur ille.

Ad aliquid

Magistratus, ~ *Cognatio, ætatum nomina, &c.*

Magistratus.

Prætor, ~ *Rex, Consul &c.*

Prætor.

Vrbanus. ~ *Peregrinus.*

Vrbanus.

Hic Prætor vrbanus, & ille.

AD aliquid dicitur, cuius essentia non ex se, sed ex alio pendet: vt pater & dominus, ex suis correlatiuis filio & seruo. Relatiua actu ea sunt quę aptè inuicem, & mutuò sese in obliquis sequuntur, vt duplum est dimidij duplum, & contra dimidium est dupli dimidium.

Relatiua potentiâ, non necessariò sese consequũtur, nam quamuis sequitur, si sensus sit, sensibile esse: tamen è contrario non sequitur: quia potest esse sensibile absque sensu, si sensibile passiue sumatur.

Suscipit contraria, vt virtus contraria est vitio, non quod virtus referatur ad vitiũ. Virtus enim studiosi est virtus, & nõ vitij virtus, sunt tamẽ inuicẽ cõtraria.

Intenditur & remittitur, vt simile: & æquale, magis & minus dicuntur.

Necessaria est consecutio in proprijs relatiuis, vt præceptor est discipuli præceptor, & discipulus præceptoris discipulus.

Relatiua actu sunt simul natura, nam ponunt se, vt, si dominus est, seruus est, & auferunt, vt si non sit dominus, non est seruus, si non est seruus, nec dominus est. Relatiua propria & relatiua actu, & secundū esse, sunt idem: sic & idem sunt relatiua potentia, impropria, & secundum dici, vt loquuntur. Hæc omnia prædicamenta penè complectatur, nec sunt ita multum necessaria. Ad hanc classem referendę sunt, iuxta quosdam, omnes voces quæ non possunt in alijs collocari, verum quamuis hoc prędicamentum adeo sit capax, vt videatur multis omnia penè reliqua ambitu suo complecti, difficile tamen est vocabulorum inopia, eius intermedia genera inuenire, etiam si sexcentæ eius species vltro sese quærendi offerrunt.

Si certò vnum relatiuorum cognoscas, & alterū scias oportet: vt si scias Bacchum esse Iouis filium, scis Iouem esse Baccho patrem. Ad hæc, si relatiuum definias, eius correlatiui facienda est mentio. Denique, Ad aliquid, quoniam sola est relatio rerum, non vt cætera accidentia sensui obijcitur, sed solo intellectus obtutu apprehenditur. Huius ergo Categoriæ sunt, quæcunque, non rem, sed rei denominationem exhibent: vt omnia cognationis, affinitatis, magistratus, & ętatis nomina.

De Relatione.

Car. *Ad aliquid dicitur, cuius essentiæ consequentia non ex se dependit, sed ex alio, id est suo correlatiuo.*

Relatiuorum duæ sunt species. { Relatiua actu. / Relatiua potentia.

Relatiua actu sunt propria relatiua, quæ aptè inuicem referuntur in casibus obliquis, vel quomodolibet alterum ad aliud.

Relatiuorum actu, quædam { In casu / Absque casu } referuntur.

Quæ

Quæ referuntur in casibus referuntur in { Genitiuo, vt, regnum est regis regnum. / Datiuo, vt simile est simili simile. / Ablatiuo, vt maius est minore maius.

Absque casu referuntur, vt mons magnus ad montem paruũ. Dicitur esse absque casu, quia vis istius relationis non dependet ex casu, sed ex propositione.

Relatiua potentiâ quæ.

Relatiua potentiâ sunt, quæ mutatis casibus referũtur, ita vt vnum alterum minimè sequatur, vt, Scientia est scibilis scientia, & scibile est scientia scibile.

Regula.

1 *Omnis relatio est vocum relatio, non rerum: nam relatio potius designat rei collationem, quàm rem ipsam.*

2 *Omnia relatiua conuertuntur, vel secundum actum, vel secundum potentiam.*

3 *Omnia relatiua sunt accidentia.*

De Proprietatibus relatiuorum.

1 *Ad aliquid habet contrarium, non per se, sed ratione qualitatum, & eodem modo dicitur secundum magis & minus, vt Virtus vitio contraria est.*

2 *Et Ad aliquid dicitur magis vel minus simile.*

3 *Relatiua propria, id est, relatiua actu conuertuntur secundum conuersionem relationum.*

4 *Relatiua actu sunt, quæ sese ponunt & auferunt: id est, posito relatiuo, ponitur & correlatiuum: & sublato relatiuo, tollitur correlatiuum: vt, posito seruo, ponitur & dominus: & sublato domino, tollitur nomen serui. nam substantia ipsa potest remanere, non tamen seruus est dicendus, sed homo, vt loquitur ille Aristotiles.*

Ioannis Setoni
DE QVALITATE.

Seton QValitas est forma accidentalis, qua res qualis appellatur, vt fortitudo.

Hæc in quatuor partes consumitur: habitum, potentiam, passibile, & formam. Addunt authores habitui affectionem: potentię impotentiam: passibili passionem, & formæ figuram.

Habitus, est qualitas sensim acquisita, sensimq; à subiecto mobilis, vt Dialectica. Affectio, est breuis inclinatio ad aliquid, vnde habitus initium sumit & gignitur, vt Desiderium discendi Gręca.

Potentia est donum naturæ innatum, qua quid firmius & magis possimus, vt Visus.

Impotentia, est illius naturalis vis absentia, vel potius naturalis quædam imbecillitas, qua quid minus audemus, vt timiditas.

Passibile, est qualitas permanens, quæ sensui passionē incutit, vt dulcedo, albedo.

Passio, est momentanea qualitas ex affectione excitata.

Forma, est ex numeri proportione proueniens qualitas.

Figura, similiter ex continui terminatione assurgit.

Qualitas

QValitas est secundum quam aliquid dicitur esse quale, vt à fortitudine dicitur homo fortis, à sapientia sapiens: addunt authores habitui affectionem, potentiæ impotentiam, passibili passionem, & formæ figuram: ita habitus & affectio optimam speciem, potentia & impotentia secundam complent, atque ita de reliquis. Habitus est qualitas, non natura, sed studio sensim parta, & sensim à susceptibili separabilis, vt doctrina. sub hac specie virtutes, vitia, scientiæ, artésque omnes continentur.

De Qualitate.

Diuisio qualitatis.

Qualitas duplex.

Essentialis: } vt { Rationale.
Accidentalis. } vt { Virtus.

Regula.

Forma essentialis, secundum rem, substantia est: secundum modum prædicandi, qualitas est.

Qualitas est secundum quam res qualis apellatur: vel aliquo alio modo.

Regula.

Hæc postrema particula ponitur in definitione qualitatis, gratia potentiæ.

Quale dupliciter dicitur.

Largè } vt { Concretum vniuscuiusq; abstracti.
Strictè } vt { Concretum tantũ accidentis, quod reperitur in hoc prædicamento.

Regula.

Quale strictè sumendum est, non largè.

Quale, duplex { Quod est in qualitate solum:
Quod est in cęteris prædicamentis.

Id dicitur quale, in prædicamento Qualitatis, à quo

res

Car,

res simpliciter denominatur qualis, vi qualitatis, vt à insitia dicimur insiti.

Quale, in cæteris prædicamentis, à quo res non simpliciter denominatur qualis, vi qualitatis, sed secùdũ aliquẽ aliũ modũ, vt dicimur felices à felicitate, secundũ quid agẽtes.

Diuisio qualitatis.

Qualitatis quatuor sunt species non imæ, sed sub alternæ.
1 Habitus, & affectio.
2 Potentia & impotentia.
3 Passibile & passio.
4 Forma & figura.

Habitus quid.

Habitus est qualitas non à natura data, difficulter à subiecto mobilis.

Diuisio habitus.

Habitus duplex: Animi. Corporis.

Habitus animi est qualitas inhærens in animo hominis tantùm: quæ vel intelligendi, vel deliberandi faculitate perficitur. Intelligendi, virtutes intellectiuæ: deliberandi, virtutes morales.

Habitus corporis est, qui coporis actionibus cõparatur.

Affectio quid.

Affectio est qualitas, quæ facilè à subiecto dimouetur.

Diuisio affectionis.

Affectio duplex. Propria. Communis.

Propria affectio est qualitas non naturâ data, facilè à subiecto mobilis.

Affectio communis, est qualitas non natura insita, sed industria acquisita ad bene malèue agendum, siue facilè, siue difficulter à subiecto mobilis, vt Faber.

Regula.

Omnis habitus est affectio communis, sed non omnis affectio in genere habitus est, qui enim habitũ habẽt, dispositi

siti sunt: sed omnes, qui dispositi sunt, habitum nõ habent.

Regula.

Propria affectio non differt ab habitu, neque genere, neq; specie, sed numero: habitus enim est qualitas firma: dispositio propria, qualitas infirma.

Potentia quid.

Naturalis potentia est facultas à natura data, vel animo, vel corpori, vt dicens, Robur.

Naturalis impotentia est relictatio naturæ, vt velocitas asino, obliuio homini.

Regula.

Nihil dicitur tale à potentia, vel impotentia, quia ita tale est, sed quòd tale esse potest: vt lignum fragile dicitur, non quòd fractum est, sed quia facilè frangi potest.

Passibilis qualitas quid.

Passibilis qualitas est, quæ permanet in subiecta, sensum mouens, cui passionem infert: Vt albedo, qualitas permanens in cygno, & infert passionem visui.

Diuisio passibilis qualitatis.

Passibilis qualitas.

Corpri, } vt { Insania ex tristitia.
Animi, } { Pallor ex morbo.

Passio quid.

Passio est momentanea qualitas, quæ oritur ex aliquo affectu, vel in animo, vel in corpore.

Regula.

Passibiles qualitates sunt obiecta sensuũ, non subiecta. Dicuntur passibiles qualitates, nõ quòd subiecta, vel qualitates ipsæ aliquid patiantur, sed quòd inferunt passionem sensibus.

De forma, & figura.

Forma est ex numeri proportione proueniens qualitas, id est, oritur ex discreta quantitate. Figura

Figura similiter &c. id est, figura oritur ex ratione quantitatis continuæ.

Qualitatum diuisio.

Qualitatum aliæ sunt

Sensibiles. } :vt { Passibile & forma.
Insensibiles. } :vt { Habitus & potentia.

Discrimen inter habitum & potentiam.

Omnis potentia à natura est. Habitus à natura non est, sed industria acquisitus.

Discrimen inter patibilē qualitatem, & habitum.

Patibilis qualitas, est qualitas sensibilis, sensum mouens. habitus est qualitas insensibilis in subiecto remanēs.

Discrimen inter passibile & passionem.

Passibile, est qualitas diuturna & stabilis: passio est temporaria, & facilè mobilis.

Discrimen inter formā & figuram.

Forma considerat quantitatem discretam: figura quantitatem continuam: Vt statua forma est, si consideremus aptam & conuenientem proportionem lineamentorum. figura est, si consideremus lineamentorum diductionem tantùm, quia hunc vel illum repræsentamus.

Regula.

Affectio, impotentia, & passio, non sunt propriè qualitates: sed gratiâ habitus, potentiæ, & passibilis.

Seton

1 QValitati aliquid est contrarium.
2 Qualia intendūtur & remittuntur.
3 Qualitatis est, quòd res similes & dissimiles dicuntur.

Similia

Similia ſunt quęcunque ſimili imbuuntur qualitate.

Diſsimilia verò, quæ diuerſâ.

Denominatiua, ſunt ſubſtãtiuũ & adiectiuum, partim nomine, partim re, cõgruẽtia.

Subſtantiuum appellant logici abſtractum, adiectiuum concretum.

Quędã ſunt voce tantũ, quædam re tantũ, quædam re & voce ſimul denominatiua.

Ciceronis Iuſtitia.

QValitates inuicem contrariantur, vt bonum & malum, calidum & frigidum, album & nigrum, vel frigiditas & caliditas, albedo & nigredo, &c. Secunda proprietas potius de qualibus intelligitur, quàm

quã de ipsis qualitatibus: vt doctus, iustus, albus, alter altero magis & minus dicitur. Albedo, iustitia, & cetera abstracta, propriè nec intenduntur, nec remittũtur, quod concretis, hoc est qualibus, creberrimũ est. Istæ voces, simile & dissimile, qualitates non sunt, sed in prædicamẽto relationis. Res tamen secundum earũ qualitates similes vel dissimiles appellãtur, nõ aliter, ac secundũ quantitatẽ dicitur quoduis æquale, aut inæquale. Insuper infinita denominatiua ex hac classe sumũtur: itaq; hic visum est, quid sint explicare. Denominatiua, partim nomine, partim re, hoc est significatione cõgruunt: vt sapientia, sapiẽs: prodigalitas, prodigus. Intelligenda est igitur definitio de ijs, quæ nomine pariter & significatione sunt denominatiua, atq; ad huius definitionis anologiã facilè aptari potest eorũ definitio, quæ re aut nomine tantum sunt denominatiua. Virtus & studiosus re solũ, pater & paternitas tãtum voce sunt denominatiua. Marmoreũ autẽ, ligneũ & lapideum, opinor propriè non esse denominatiua, quoniã substantiã, verius quàm accidens significant, quando idẽ prorsus est marmorea columna & marmor, lignea mensa & lignũ. intellige ergo substantiuum & adiectiuũ in accidentibus potius quã in substantia, vt iustitia & iustus, non autẽ homo & humanus. Longior essem si conarer recensere ea quę sub huius prædicamenti ambitu continentur, tam innumera ac diuersa sunt. possunt, qui volunt Murmeliũ consulere, cui multũ debemus ob suam in prædicamentis operam, quanquam & alibi, & in hoc prædicamento non semel (me iudice) sit lapsus. Nec hominem taxo, cui potius agendas esse gratias censeo, quòd in re ardua, quod potuit præstitit.

De Proprietatibus Qualitatis.

Qua-

Car.

Qualitati aliquid est contrarium, id est, omnis contrarietas quæ est in qualitate, est inter habitum & habitum, & passibile & passibile: vt iustitia iniustitiæ, Frigidas caliditati.

Secunda species, & quarta non habent contraria, neque tamen tertia semper habet aliquid sibi cõtrarium. Vt medij colores, & medij sapores contrarij non sunt, sed diuersi, quia vnum vni non repugnat.

2 Qualia suscipiũt magis & minus, non qualitates ipsæ.

Qualia que sunt.

Qualia sunt, quæ denominatiuè dicuntur secundũ qualitates, vel quomodolibet aliter ab ijs. Hæc postrema particula additur propter potentiam. Vt cursor non dicitur qualis ab aliqua qualitate, sed secundũ naturalẽ potentiã.

Regula.

Qualitates respectu subiecti dicũtur secũdũ magis & minus: respectu generis nõ dicũtur secundũ magis & minùs.

3 Qualitatis est, quòd res similes & dissimiles dicuntur, id est, proprium est qualitatis, vt res cuiuscunque generis fuerint, ab eisdem similes, vel dissimiles dicantur. Vt, Hector & Achillis similes sunt, quia simili qualitate præditi sunt. Dissimiles, vt Memnon & Paris: Memon fortis, Paris timidus.

Similitudo est rerum differentium eadem qualitas.

Dissimilitudo est rerũ differentium diuersa qualitas.

Diuisio denominatiuorum.

Denominatiua quædam.

Re tantum	Vt	Somnus, dormiens.
Voce tantum		Vnium, vinolentus.
Re & voce,		Temperantia temperans.

Regula.

Coniugata sunt ipsa abstracta.

Casus, sunt concreta, & aduerbia quæ deriuantur ab abstractis.

Argu-

Argumentum sequitur affirmatiuè & negatiuè ab illis coniugatis, quæ sunt re tantùm, & re & voce. Ab his quæ sunt voce tantùm minimè sequitur, vt vinum habet, ergo est vinolentus, non sequitur.

De Actione.

Seton Actio est vis ab agente in passum proueniens, vt secare.

Diuiditur multifariam, vt in tabula sequenti leges.

Omnis actio est in motu.

Omnis actio infert passionem.

Proprietates.

1 Contrarietas reperitur in actione.

2 Actio recipit plus & minus.

Actio.

Perdurans: ~ Subitanea.

Perdurans.

Animati: ~ Inanimati.

Animati.

Sensilis: ~ Insensilis.

Sensilis.

Voluntaria: ~ Non voluntaria.

Voluntaria

Ambulare: ~ Studere.

Ambulare.

Ambulatio Ciceronis.

NIhil est in hac categoria, quod interprete egeat. Nemo, qui regulas gustauit grammatices, ignorat quid sint actio & passio. Verũ hic largius aliquanto

quanto sumitur actio, quàm apud grãmaticos. Nam proficisci, insidiari, loqui, licèt non voce, significatione tamen sunt actiua.

Contrarietas est in actione, vt calefacere, frigefacere. Intenditur ac remittitur actio, vt siccare, frigefacere, plùs aut minùs dicimus. Nec omnis, nec sola actio habet contraria: vnde habere contrarium, neq; primo, secundo, tertio, aut quarto modo conuenit actioni. Non est itaque proprium actioni, sed potius quædam cõuenientia. Ac idem de secunda proprietate huius capitis, & aliorum prædicamenterum penè omnibus proprietatibus est dicendum.

De Actione.

Car:

Actio est forma accidentalis, secundum quam res aliqua dicitur agere in id quod subijcitur.

De proprietatibus Actionis.

1 *Contrarietas est in actione, non per se, sed per accidens, videlicet ratione contrariarum qualitatum, quæ per actionem agentis suscipiuntur in patiente.*

2 *Actio suscipit magis & minus, non vi actionis, sed ratione qualitatum in subiecto patiente: vt Ignis igni magis calefacit vel minùs.*

Regula.

1 *Omnis actio est ab aliquo: Omnis passio est in aliquo.*

2 *Actio & passio vnum motum constituunt.*

3 *Omnia ferè verba, quæ habent actiuam significationem sunt in prædicamento actionis, vt proficiscor.*

4 *Quædam verba passiua referuntur ad prædicamentum actionis, vt intelligor, &c.*

5 *Perpetua sunt verba, quæ neq; sub prædicamento actionis, nec passionis continentur, vt caleo, frigeo: tamen sub passibili qualitate cõtinentur. Item, iaceo, sto, sedeo species situs sunt, licet non tam propriè, quàm statio, sessio.*

Ioannis Setoni

De Passione.

Seton PAssio, est actionis in aliquo affectus, & illatio, vt secari, percuti.

Diuidi potest in animæ & corporis passiones, ac deinde in varias species, vt posteà erit manifestum.

Proprietates.

Passio participat contraria, vt Calefieri, frigefieri.

Præterea recipit passio plus & minus, vt, Aliud alio magis secatur & minùs.

Passio.

Animæ, Corporis.

Animæ.

Brutæ partis, Intellectus.

Brutæ partis.

Sensitiuæ, Appetitiuæ.

Sensitiuæ.

Externi, Interni.

Externi.

Visio, Auditus, gustus, *Visio.* &c.

Socratis visio, & hæc & illa.

DOcet Aristoteles in phisicis, nihil esse re ipsa inter actionem & passionem, quæ tamen ratione adeò idem non sunt, vt inuicem opponantur. Nemo nescit actionem & passionem esse relatiua, veluti situm & habitum, quæ sequuntur: quæ, ne esset magna relatiuorum confusio discentibus, non immerito à Philo.

Philosopho separatim traduntur: vt omnis actio ab aliquo, sic omnis passio est in aliquo. Ad hæc, quemadmodum in actione passiue, vocis aliquot verba recitantur: ita hic contrà in Passione, quædam actiuæ vocis ponuntur, vt Timere, mœrere, intelligere, videre, audire, tangere, & huiusmodi. Nam superius monuimus omnem sensum patiendo suam exercere operationem, non agendo. Nec emittunt quippiam oculi, vel aures inter sentiendum, sed aliquid recipiunt potius, nimirum sensibilium species, & similitudines ad ipsa organa pertingentes. Non sumitur hic passio, vt illa quæ est in tertia specie qualitatis: hic enim est, vt definitur, vis ab agente illata, illic verò vt ex passione excitata qualitas,

DE PASSIONE.

De Proprietatibus passionis.

PAssio particípat contraria. Dicitur plus & minus, non per se, sed gratia contrariarum qualitatum.

Cai:

Regula.

1 *Omnia ferè verba, quæ passiuæ significationis sunt: ad hoc prædicamentum pertinent.*

2 *Verba ad sensus pertinentia, sunt in prædicamento passionis, vt intelligo, video, audio. Nam quod intelligit, non agit, sed patitur, recipiens species sensibilium.*

3 *Actio & passio sunt relatiua actu, quia eadem est omnino ratio actionis, & passionis. Dicitur actio, vt prouenit ab agente: dicitur passio, vt recipitur in passum.*

Quando.

QVando, est rerum affectio ex tempore relicta: vt hodie, cras, olim.

Seton

Multum cum tempore conspirat, sed omnino idem non est.

Proprietates 11.

1 Quando non habet contrarium.

2 Non dicitur plus aut minus. Eius partes semper fluunt, vt temporis.

Quando.

Circumstans, ~ Præsens.

Circumstans.

Præteritum, ~ Futurum.

Præteritum.

Olim, ~ Nuper.

Olim.

Sæculum, ~ Lustrum.

Sæculum.

~

Hoc & illud sæculum.

TEmpus, vt priùs docuimus, est numerus primi motus, nullo ad alias res respectu: at quando rerum actiones & euenta respicit. Quando igitur non est tempus simpliciter, nam tum esset Quãtitas, sed est applicatio temporis ad personam, rem, vel factum, ideo dicitur affectio relicta ex tempore: vt, heri, olim, nuper. Quando est & ipsum prædicamentum, & interrogatio eiusdem, veluti & Vbi proximum prędicamentum. Est ergo in hac classe quicquid aptè ad interrogationem quando, respondetur. Non intenditur hoc prædicamentum. Videtur tamen incremẽtum sumere, quando dicimus serò, serius, id est, magis serò. Eius partes nũquam non fluunt, vt partes temporis.

Circumstans continet præteritum & futurum, non quidem

quidē simpliciter, sic enim sunt partes temporis, sed vt eventa rerum respiciunt.

DE QVANDO.

Qvando, est applicatio temporis ad rem, personam, vel facta. Car:

Regula.

Quãdo, est ipsum prædicamentum, & interrogatio eiusdē.

De Proprietatibus.

Quando non habet contrarium propriè. Sæculum est spatium centum annorum.

Lustrum spatium est quinque annorum.

Regula.

Circumstans, non continet præteritum & futurum simpliciter, sed vt respiciunt eventa rerum.

DE VBI.

VBi, est quæ à loci circumscriptione procedit, corporis locatio: vt, Londini, vel in foro esse. Seton

Respicit personam, rem, & facta.

Proprietates II.

1 Non est capax contrariorum propriè.

2 Nec admittit intētionem & remissionē.

Vbi

In aëre, ~ Extra aërem.

In aëre.

In vrbe, ~ Extra vrbem.

In vrbe.

Sub tecto, ~ Sub dio.

Sub tecto.

Ioannis Setoni

Publico, ~ Priuato.

Publico.

Sacro, ~ Prophano.

Sacro.

In templo, ~ In Curia.

In templo.

In templo Petri, & Pauli.

VBi, est ipsa corporis in loco circũscriptio. Est enim applicatio loci ad rem aliquam: vt, Romæ, in Templo, in gymnasio, non est tamen nuda rerum relatio, vt Quando & reliqua quæ sequũtur prædicamẽta, sed vnum est è quatuor rerum generibus. Quãdo & Vbi multum ponderis habent in omni controuersia, & rhetoribus cum primis in vsu, Logices negotio parum admodum subseruiunt. Non suscipit contraria, nec plus aut minus, nisi vtrunque impropriè secundum distantiam locorum intelligas: vt, Sursum deorsum: oriens, & occidens. Est Vbi prædicamentum pariter & interrogatio: vnde quicquid ad quæstionem Vbi, propriè respondetur, sub hac classe locatur, vt Vbi crescit luncus? in Loco palustri: Vbi capitur scarus? in mari.

Car. *VBi, est circumscriptio corporis locati, quod procedit à loci circumscriptione: vel, Vbi, est applicatio loci ad rem, personam, & facta.*

Regula.

Vbi non est nuda rerum relatio, sed est vnum ex quatuor prædicamentis, quæ sunt re pariter & ratione distincta.

De Proprietatibus.

1 *Vbi non est capax contrariorum propriè, sed impropriè: nam sursum & deorsum, contraria sunt, secundum physicam considerationem: nam motus sursum, & motus deor-*

sum,

sum, secundum naturalem philosophiam sibi inuicem censentur contrarij.

2 Vbi non dicitur secundum plus & minus: nam in templo esse, non dicitur magis Vbi, quàm in domo esse: tametsi frequentius sit, vel diutius.

DE SITV.

SItus est partium rei positio, vt Sessio, Seton
statio.

Proprietates II.

1 Nihil est situi contrarium.

2 Non suscipit incrementum, nec decrementum.

Situs.

Naturalis, ~ Violentus.

Naturalis.

Mutabilis, ~ Immutabilis.

Mutabilis.

Continuò, ~ Aliquando.

Continuò.

Cœli, ~ Ignis.

Cœli.

Solis vel Lunæ Sphæræ.

VIdetur Situs multis esse qualitas: vt acutum, obtusum. Sed id verum non est, nempe obtusitas gladij non vlla qualitas est in gladio, sed potiùs partium gladij positio. Scindit enim scannum tùm cuius extremum in tenuem aciem acuitur, alioqui, si densa sit acies ferri non equè scindit præ obtusitate, hoc est præ spissitudine situs partium. Sedere & stare non propriè positiones, sed ab ijs (vt a Philosopho

in Relatione dictum est) denominatiua sumuntur. Nihil est situi contrarium licèt stare & sedere vi deantur esse contraria. Præterea dicimus aliud magis & minus supinum, pronum & decliuum, quæ tamen omnia ex æquo arbitror situs iudicanda. Huius categoriæ sunt sessio, statio, accubitus, raritas, spissitudo, asperitas, leuitas, accliuitas, inflectio, inclinatio, obtusitas, acuitas, & si quæ sunt aliæ partium rei positiones.

Contendunt quidam, quòd de supino & prono & aliis concretis diximus, de abstractis potiùs esse intelligendum: quanquam supinum & supinitas, decliuum & decliuitas ad idem prædicamentum pertinere computantur, veluti cætera quæcunque denominatiua. Huius interrogatio est, quo modo situatur? respondetur, iacet, sedet, recumbit, pẽdet, erigitur, & cæteræ positionum varietates.

De situ, siue positione.

Car. *SItum esse, est quod positionẽ habet quoquo modo ad partes corporis, vel sic se habentis.*

Regula.

Quæ denominatiuè dicuntur à positione, prædicamentum Situs præcipuè non constituunt, vt sessio est situs, non sedere neque stare est situs.

Quæ denominatiuè dicuntur à positione, non tam propriè situs sunt, quam positiones ipsæ.

Situs tres sunt species { Sedere. Stare. Iacere.

Sedere, partim erecto corpore, partim incuruo esse.
Stare, est erecto omnino corpore esse.
Iacere, est in toto esse corpore prostrato.

Eorum

Dialecticæ lib. II.

Eorum quæ ſitum habent: quædam ſecundum

Naturam, Artem. } vt { Elementa. Columnæ.

DE HABITV.

HAbitus eſt alicuius circa aliquid applicatio: vt, Annulatum, Ocreatum, vel petaſatum eſſe.

Proprietates II.

1 Nihil habitui contrariatur.

2 Non dicitur habitus plus & minus.

Habitus.

Domeſticus, ~ Peregrinus.

Domeſticus.

Decorus, ~ Indecorus.

Decorus.

Virilis, ~ Muliebris.

Virilis.

Ocreatum eſſe, ~ Armatum eſſe.

Ocreatum eſſe.

His & illis ocreis ocreatum eſſe.

HAbitus eſt veſtium, aut armorum in corpore veſtiendo, ornando, vel defendendo, vel alicuius alterius circa corpus applicatio. Nec tam ad veſtium materiam aut formam in habitu, quam ad veſtiendi rationem & vſum circa corpus, eſt reſpiciendum. Tunica enim, ſi ipſum pannum contempleris, ſubſtantia eſt. At tunicatum eſſe, hoc eſt, modus ipſe veſtiendi corpus tunicis, habitus eſt. Fingendaque ſunt nomina quoties deſunt, vt calceatura, & ſimilia. Nihil

eſt

est similitudinis inter hoc prædicamentũ & primum speciem qualitatis, licet nomine omnino cõueniant. Quando, Vbi, Situs, Habitus, eadem prorsus habent proprietates vel vt rectius dicam, eadem cõuenientias. De ijs fusius scripsit quidam, sed tanta cum difficultate, vt iuuẽtutis non multùm interfit eum euoluere. Facilè poterit Momus quispiam qui nihil vnquam candidè interpretari didicit, omnes, quas his in tabulis assignauimus, diuisiones reprehendere: sed studiosæ, & obsequenti iuuentuti, potius quàm præfractis, & omnia cauillaturis hanc operam insumpsimus. Scio enim omnem virilem habitum non esse decorum, nec omnem decorum habitum esse domesticum. Sic obiecturis ergo dicendum est, quòd quemadmodum vnum membrorum diuiditur, ita nonnũquam & reliquum diuidi posse. Insuper in membris diuidentibus, proximum genus intelligendum est, ne nimis latè se extendat membrum diuidens, sed hæc adhuc planiora faciamus.

In primi prædicamenti tabula, compositum Corpus in viuens & inanime secuimus. Iam si quis cauillabitur, malam esse hanc diuisionem, quia latiùs se extendit compositum (nam terra inanimis est, & aqua, nec tamen composita corpora) huic facillimè responderi potest, in inanime intelligendum esse genus suum, nec pro alijs sumi posse, quàm pro inanimatis compositis. Hoc qui non admittit, inter diuidendum, vix vllum prędicamentum à summis ad infima exactè diuidere potest, id quod videre est in pleriſq; alijs prædicamentorum tabulis, hic breuiter & rudi Minerua Prædicamenta tradidimus, præsertim sex posteriora, quæ Aristoteles siccò pede præterijt: quod non ita multũ ad Dialecticam, aut philosophiam cõducerent, sunt tamen (sicuti prędiximus) indies, dum ista ediscuntur, exercẽdi pueri, vt cum condiscipulis suis in regulis periculum faciant, quæstionibus & interrogationibus mutuis assuescãt,

adeò

adeò vt nulla sit vox omninò quam nō possunt facilè in sua categoria, atq; adeò in sua propria specie locare, vel saltem rationem reddere cur non sit eius Predicamentis locus: nec ad cætera prius progredi debeant, quàm ista adamussim calleant.

Cat.

Habitus est modus corporis vestiendi.

Regula.

In habitu non est considerunda materia, vel forma rei, sed modus corporis vestiendi: vt pileus substantia est: at pileatum esse, habitus est.

Diuisio habitus.

Habitus triplex.

Habitus est prædicamentum.

Habitus, prima species qualitatis.

Habitus, naturalis potentia.

De proprietatibus:

Nihil est habitui contrarium: vt habitus decorus & indecorus contraria non sunt, sed priuatiua.

De Postprædicamentis.

Seton

OPposita sunt, quæ non possunt eidem simul simili respectu congruere.

Relatiua sunt, que non possunt sine collatione inteligi: vt preceptor, & Discipulus.

Priuatiua sunt habitus, & Priuatio eiusdem, quæ successiuè eodem nata sunt aduenire: vt, visus, cæcitas.

Contraria sunt sub eodem genere posita, quæ ob maximam distantiam se metuò a suo susceptibili expellunt, nisi alterum eorum sit inseperabile.

Con-

Contraria immediata sunt, quorum alterum non potest non inesse suo susceptibili: vt sanum vel ægrum, animali.

Media simul possunt à susceptibili abesse: vt, Album & nigrum a lapide.

Bonum semper malo contrarium est: malum nunc bono nunc malo.

Non necesse est, si vnum contrariorum actu sit, alterum quoq; actu esse: vt Callidum potest esse, etsi non sit frigidum.

Necesse est contraria in eodem esse prædicamento.

Impossibile est, ea simul eidem, seruato eodem respectu, competere.

Contradictoria (quæ vocant simplicia) sunt voces, quæ affirmationi & negationi subiacent: Vt, Sedet, non sedet: sapientia, non sapientia.

IAm sese offert occasio de Oppositis reliquisque Postprædicamentis dicendi, quæ ideo in nullo certo prædicamento recensentur, quod varia sit eorũ acceptio, hoc est, scilicet secundum partes in prædicamentis locantur, non tamen ipsa summa capita, vt opposita, prius, & motus.

Postprædicamenta vocat Aristotles quasdam diuisiones & definitiones, & regulas aliquot, non alio (opinor) nomine, quàm quòd ea post suam de predicamentis introductionem tradiderit atque eodem modo de Anteprædicamentis iudicandum putamus. Opposita non possunt eidem simul inesse, id est,

est, non simul competunt eidem singulari. Additum est, simili respectu, ob relatiua: nam potest vnus idéque vir simul esse, & pater, & filius, sed non eodē respectu, id est non einsdem. Priuatiua sunt habitus & priuatio eiusdem. Habitus hoc loco est qualitas certo tempore alicui inesse destinata: vt gustus, lumen. Priuatio eiusdem defectus, quæ quandoque solum actum, vt tenebræ, quandoq; & actum & potentiam priuat, vt cæcitas. Contraria sunt in eodem prædicamento, quæ maximè inter se repugnant & sese mutuò à suo susceptibili expellunt, vt, album, & nigrum: nisi alterum sit inseparabile, hoc est, innatum, vt igni calor: quæ licet per frigus non separatur ab igni, frigori tamen est cōtrarius. & aduenienti frigore separatur ab aëre, aqua, & alijs suis subiectis. Susceptibile est, quod potest esse subiectū, & accidentia recipere.

Ad contrariorum definitionem, analogicè reducūtur cætera, quæ minus sunt contraria, vt fuscum & album, flauum & nigrum: nam propriè de extremis tantùm intelligitur superius data definitio. Contradictoria vocant, terminum finitum & infinitum, vt sanatus, non sanatus. Valla verba tantùm, & non nomina infinitari posse existimat. At, Cicero bonum & non bonum pro contradictorijs vtitur. Horum alterum de omni re verè enuntiatur: vt Plato studet, Plato non studet, vnde contradictorijs hoc peculiare videtur, quod in altera contradictionis parte, addito verbo inuenitur verum vel falsum, siue res existat, siue secus. vt Socrates est, Socrates non est, alterum verum est, siue sit Socrates, siue non sit, quod non in reliquis oppositionibus inuenitur: nam quod non existit, nec sanum, nec ægrum est: nec videns, nec cæcum: nec Pater, nec filius. Filius enim non omnino erit, si non sit qui genuit.

De differentijs, hoc est, de dissentaneis, satis est dictum: quæ propriè non opponuntur, licet sint oppositis simillima.

Ob-

Obiectiones.

Dixerit aliquis. Non possunt homo & brutum simul eidem congruere, ergo aut mala est oppositorũ definitio aut homini & bruto conuenit.

Sic occurrendum est, vbi dicitur non posse opposita simul eidem conuenire, intelligendum est, illa diuersis temporibus eidem rei singulari congruere, vt idem homo nunc sanus, nunc æger, hoc in dissentaneis est impossibile.

At iterum obijces, dissentaneorum definitionem quibusdam oppositis conuenire. Nam callidi & frigidi omnino diuersa est significatio, quid ni ergo dissentanea? Quia nimirum illa sunt dissentanea proprie, quorum omnino diuersa est significatio & quæ nullo alio oppositorum modo repugnant, nam tale quiddam in definitione illa est Intelligendum. Rursum si quis obiecerit, relatiua opposita eidem simul posse congruere. Vt Apollo idem pater & filius fuit, palam est hic non eundem seruari ordinem, & respectum, non enim, vnius & eiusdem pater & filius erat Appollo, sed filius Iouis & Phaëtonis pater. Assuescant pueri ad hunc modum singulas regularum, sed potissimùm definitionum particulas examinare, & ex ijs solutiones obiectorum erue e.

DE POSTPRÆDICAMENTIS.

Cur dicuntur post prædicamenta.

Car: *Dicuntur postprædicamenta, quia summa genera eorũ, vt opposita, prius, simul, idem, & motus non possunt in prædicamentis collocari. Vel dicuntur postprædicamenta, quia eadem ratione non ponuntur in prædicamentis: Vt virtus per se considerata, est in qualitate, vt verò opponitur vitio est in oppositis.*

Repugnantia quę sunt.

Repugnantia, est dissidens per se rerum habitudo, qua fit, vt nec alterũ de altero, nec ambo de tertio dici possint.

Repugnantium diuisio.

Repugnantium duo sunt genera. Oppo-

Opposita, Diuersa, } vt { Vnum vni: / Vnum plumbus vel plura vni, } repug.

Obiectio.

Auarttia repugnat liberalitati, & prodigatlitati: ergo vnum duobus.

Respons.

Vnum oppositorum potest repugnare pluribus, non eadem ratione: nam prodigalitas opponitur liberalitati secundum excessum, auaritiæ autem secundum defectum.

Opposita quę sunt.

Opposita sunt repugnantia, quæ non possunt eodem, scilicet subiecto & eidem parti subiecti, simul, id est, eodem tempore, simili respectu, id est, eadē comparatione cōpetere.

Regula.

Omnia opposita sunt accidētia, præter voces contradicētes.

Omnia opposita debent eisdem subiectis competere diuersis temporibus, nisi alterū eorū sit accidens inseparabile.

Omnia opposita repugnant, vt vnum vni.

Diuisio oppositorum.

Oposítorum quatuor sunt species: { Relatiua. / Priuatiua. / Contraria. / Contradicentia.

Relatiua quæ sunt.

Relatiua sunt, quæ non possunt intelligi sine mutua collatione vnius ad alterum.

Dubitationis Solutio.

Relatiua sunt in prædicamento relationis, quemadmodum essentia consequentiæ vnius dependet ex essentia alterius: Sunt verò in oppositis, quemadmodum opponūtur, vnum vni: vt pater filio.

Priuatiua quæ sunt.

Priuatiua sunt habitus, id est, naturalis potentia desti-

nata tempore definito alicui subiecto inesse, & priuatio eiusdem defectus.

Diuisio priuatiuorum.

Priuatiuorum quædam { Actum tantùm, / Potentiam & actum } tollunt.

Regula.

A priuatione in habitum nulla est regressio, si sint priuatiua potentia, sin actu priuatiua sunt, est regressio, vt a tenebris in lucem.

De contrarijs.

Diuisio contrariorum.

Contrariorum quædam { Mediata, / Immediata.

Contraria immediata sunt, quorum necesse est alterum semper esse in subiecto: Vt omne animal (secundum Dialecticos, non verò secundum medicos) est vel sanum, vel aegrum.

Corpus secundum Medicos triplex. { Sanum. / Aegrum. / Neutrum.

Mediata contraria sunt, quorum non est necesse alterum semper esse in subiecto, sed ambo possunt abesse, vt dulcedo & amaritudo.

Diuisio medij.

Medium duplex. { Ex subiecto. / Ex negatione.

Medium ex subiecto dicitur, quando aliquod medium exprimitur inter duo extrema contraria, vt inter albedinem & nigredinem, flauus color.

Medi-

Medium ex negatione, dicitur ex negatione vtriusq; extremi: vt quod neq; est bonum, neq; malum.

Dubitationis solutio.

Par & impar contraria non sunt, sed differentia numeri: licèt pro contrarijs sæpe ponuntur.

Regula.

Veritas in exemplis Aristotelis non est inquirenda, sed expositio.

Discrimen inter relatiua & contraria.

Relatiua ad inuicem dicuntur: Contraria sibi inuicem opponuntur.

Discrimen inter priuatiua & contraria.

Priuatiua & contraria mediata præcipuè in hoc differunt, quòd necesse est alterum priuatiuorum (post tempus definitum) inesse subiecto: Vt, canis post nouem dies est vel cæcus, vel videns: ante nouem dies, neq; cæcus, neq; videns sed non videns: verùm ambo contraria mediata possunt abesse post tempus definitum.

Priuatiua & immediata contraria in hoc differunt, quòd necesse est alterum contrariorum immediatorum semper inesse subiecto: sed ambo priuatiua possunt abesse à subiecto ante tempus definitum, vt canis, ante nouem dies, neq; cæcus neq; videns.

Bonum semper malo contrarium est, scilicet si versantur circa easdem res: Vt Iustitia iniustitiæ contraria est: iustitia prodigalitati nunquam.

Malum, nunc bono, nunc malo contrarium est, quia Vnaquæq; virtus habet duo extrema: Et extremũ extremo contrarium est, & vtraq; medio: Vt audacia timiditati contrariatur: & ambo fortitudini aduersantur.

Non necesse est, si vnum contrariorum actu sit, alterum quoque actu esse.

Obiectio.

Asserit Arist. in 3. cap. de cælo & mundo, Si vnum contrariorum sit, alterum esse necesse est: vt si terra sit, ignem esse, est necesse.

Vnum semper est in contrarijs elementorum, si vnum sit, alterum quoque esse: quia elementa semper in se inuicem agunt, & à se mutuò patiuntur.

Necesse est contraria in eodē esse prædicamento, id est, si sint in predicamentis omnino, nam illa superna contraria quæ sunt transcendentia, non sunt in aliquo certo & definito genere, sed in omnibus prædicamentis, vt bonum & malum in substantia, quantitate &c. Sed hæc moralia non logica contraria sunt.

Impossibile est ea, id est contraria &c.

Regula.

Alterum priuatiuorum expellit alterum, alterum contrariorum expellit alterum: alterum contradicentium expellit alterum à subiecto: & relatiua simul eidem, seruato eodem respectu, non possunt competere.

De contradictorijs.

Contradictoria (quæ vocant simplicia) &c.

Diuisio contradict.

Contradicentium quædam sunt { Simplicia. / Composita.

Simplicia contradictoria, sunt voces simplices, quæ subiacent affirmationi & negationi: id est, non sunt affirmationes & negationes, sed subiacent affirmationi & negationi. Si subiectum copulæ, vel copula subiecto addatur, sunt affirmationes & negationes.

Contradictoria composita sunt propositiones contradicentes, quarum altera est vniuersalis, altera particularis:

&

& duæ quoq; singulares secundū legē oppositionis, contradicētes propositiones sunt. De quibus dicetur in 2. libro.

Regulæ simplicium contradic.

1 *Altera pars simplicis contradictionis est finita, altera infinita.*

2 *Altera pars contradictionis dicitur de omni re.*

TEmpore, natura, ordine, honore prius. Prius, primo modo est, quod alterum tēpore præcessit: vt senex iuuene prior. Seton

Secundo modo, cùm essentia consequentię non conuertitur: vt, vnū duobus prius.

Tertio modo, quod ordine præcelsit: vt littera syllabis.

Quarto modo, quod perfectione præstat, vt Sol Luna.

Simul itidem ea propriissimè dicuntur, quæ in eodem tempore habent originem, vt Gemelli.

Secundo modo, cùm consequentię essentia conuertitur, & neutrū est alterius causa, vt duplum & dimidium.

Tertio modo, simul ea dicuntur, quę ex aduerso idem genus c-ndiuidunt, vt volatile, gressibile, aquatile.

Porro idem tripliciter diuiditur, nēpe, idem genere, specie, & numero.

Idem genere sunt, quæ sub eodem genere continentur, vt homo & brutum.

Idem ſpecie ſunt, eiuſdem ſpeciei individua, vt, Socrates, Plato.

Idem numero ſunt, quę rem eandem ſingularem deſignant, vt, Stratimocles, & Ariſtotelis pater.

Quæcunque ſunt ſpeciei idem, genere ſunt idem, non contrà.

Quæcunque ſunt idem numero, ſunt ſpecie & genere idem, non è diuerſo.

Quid diuerſum ſit, & quot modis dicatur, facilè per hæc potes colligere.

Prius, primo modo, vt, ſenex puero. Secundo, vt vnum duobus. Nam ſi ſint duo, ſequitur vnum eſſe, ſed non conuertitur ſequela. Nam exiſtente vno, non ſtatim neceſſarium eſt duo eſſe. Tertio modo, prius eſt, quod ordine præcedit, vt prohœmium narratione, protaſis cataſtrophe. Quarto modo dicitur prius, quod perfectius, melius, honorabilius: vt, Sol Luna: præceptor diſcipulo: anima corpore: rex ſubdito, &c. Et è regione per omnia intellige poſterius. Simul tempore, vt gemelli. Secundo modo, vt duplum & dimidium, nam firma in ijs eſt conſecutio: vt, ſi duplum ſit, eſt & dimidium, ſi dimidium, & duplum, horum neutrum eſt alterius cauſa. Tertio modo, ſimul ſunt omnia eiuſdem diuiſionis membra diuidentia, vt iuſtitia, fortitudo, &c. Idem genere, vt grammatica, rhetorica. Specie idem, vt Baſilius, Ambroſius. Idem numero, vt Romulus & conditor Romæ. Nihil eſt in ijs, quod magnopere eget expoſitione. Ex his intellige diuerſum.

De quinque modis prioris.

Aliquid

Aliquid dicitur altero prius modis quinque.
- Tempore.
- Natura.
- Ordine.
- Honore.
- Causa causato

1 *Prius tempore, quod est antiquius vel vetustius altero, tempore, vt: Academia Cantabrigiensis prior Oxoniensi.*

2. *Prius natura est, cùm essentia consequentiæ non convertitur, id est, cùm id quod ex necessitate aliquam rem sequitur, minimè tamen cum eadem potest converti.*

Regula.

Omnis vox superior, prior est natura inferiore: nam posita inferiore voce, sequitur superiorē esse, sed nō è contra.

Prius ordine est, quod alterum ordine præcedit: vt, Exordium prius narratione est.

Prius ordine bifariam dicitur.
- Ordine naturæ.
- Ordine doctrinæ.

Regula.

3 *Vniuersalia priora sunt particularibus, ordine naturæ.*

Particularia priora sunt vniuersalibus ordine doctrine. Nam nostra cognitio oritur ex sensibus: sensus verò singularium, non vniuersalium sunt,

4 *Prius honore dicitur, quod est honorabilius & præstantius altero, Vt, iustitia mansuetudine prior est.*

5 *Prius causa causato est, quod secundum subsistendi consequentiam convertitur, quod nimirum est alterius causa & principium, vt Res oratione prior.*

De tribis modis eorum quæ sunt simul.

Simul itidem propriſſimè dicuntur, quæ in eodem tempore habent originem. i. quemadmodum id propriſſimè dicitur prius quod est tempore prius: sic ea propriſſimè dicuntur simul, quorum generatio eodem fit tempore.

Simul natura quę sunt.

Simul natura ea sunt, quæcũq; ad inuicem conuertũtur, & neutrũ est alterius subsistendi causa, vt pater & filius.

Diuisio caulæ.

Causa dupsex. { Subsistendi. / Denominandi.

Pater est causa denominandi filij, scilicet vt dicatur filius: homo est subsistendi. i. vt sit.

Simul tertio modo, sunt species diuersæ generis eiusdem, vel differentiæ diuisiuæ eiusdem generis.

Respons.

Vnũ mẽbrũ diuidens respectu diuisi, neq; prius, neq; posteri⁹ est altero: sin respectus sit vnius ad alterũ, è cõtra sit.

De eodem.

Idem triplex: { Genere. / Specie. / Numero.

Idem genere sunt species diuersæ eiusdem generis, vt substantiæ prima & secunda.

Idem specie, sunt diuersa individua eiusdem speciei, vel diuersæ species generis eiusdem.

Idem specie dupliciter { Strictè. / Largè.

Si strictè sumatur, ea tantùm idem specie sunt, quæ sunt diuersa individua eiusdem speciei. Si largè sumatur, idem specie sunt, vel diuersa individua eiusdem speciei, vel diuersæ species generis eiusdem.

Idem numero sunt, quæ rem eandem singulariter designãt.

Idem numero.

Definitione, Nomine, Proprio, Accidente, } vt { Definitio & definitum. / Proprium & species. (ficãtia. / Plura nomina eandẽ rẽ signi- / Subiectũ singulare, & accidẽs quo subiectũ significamus.

Regula

Dialecticæ lib. I.

Regula.

1 *Quæcunque sunt idem definitione, vel nomine, proprissimè sunt idem, quia sunt idem primo modo, & per se.*

2 *Deinde proprium & species, quia sunt idem per se: sed nõ primo modo, sed secundo.* 3. *Postremò subiectum & accidens: atq; hic alienissimus modus est, quia accidit vt eadem significent.*

Quæcunque sunt idem specie, genere sunt idem, quia species sub genere cõtinetur, & omne inferius sub superiore. Non contrà: id est, quæcunq; sunt idem genere, nõ sunt specie idẽ: vt hominis & bruti nõ sunt eadem individua.

Quæcunque sunt idem numero, sunt genere & specie idem, non contrà.

Expositio.

Hæc regula non intelligitur de his omnibus quæ sunt idem numero: nam ea quæ sunt idem proprio, vel accidẽte, continentur in diuersis prædicamentis.

Quid diuersum sit, &c.

Diuersum triplex: { Genere. / Specie. / Numero.

Ea genere differunt, quæ sunt diuersæ species diuersorum generum, vt virtus & homo.

Diuersa specie sunt, diuersa individua diuersarum specierum, vel diuersæ species diuersorum generum. Et eodem modo dicendum est de reliquis.

De motu.

MOtus sex habet species, generationem, corruptionem, augmentationẽ, diminutionem, alterationem, & lationem. Seton

Generatio est non existentis in essentiã productio, vt cùm ex semine fit arbor.

Corruptio existentis est desitio, vt quãdo lignum comburitur.

Augmentatio est in toto maioris quantitatis acquisitio.

Diminutio verò est quantitatis in toto decrementum.

Alteratio est qualitatis in aliquo productio vel destructio.

Eius sex sunt modi.

Alteratio fit.

Ab extremo	in	Extremum.
Ab extremo		Medium.
A medio		Extremum.
A medio		Medium.
Ab habitu		Priuationem.
A priuatione		Habitum.

Latio est localis permutatio, vt Soli motus ab oriente in occidentem, & rursum hinc in orientem.

Quies motui per omnia ex opposito respõdet. Hîc septẽ habendi modos, & alia postprędicamenta, ne sim prolixior, omitto. Hæc igitur de voce simplici hactenus.

DE MOTV.

Generatio, vt ex semine fit arbor, herba aut frumentũ. Corruptio, vt quando lignũ cõburitur, Augmẽtatio & diminutio, quãdo quãtitas rei in toto augetur, & minuitur, vt Puerorum corpora vsque ad periodum quandã ætatis augentur: Senum verò corpora diminuuntur, præsertim quum sint decrepiti. Alteratio est mutatio qualitatis, vt quum ex albo fit nigrum,

nigrũ, aut fuscum, aut est corruptio qualitatis, vt vbi ex docto fit indoctus, ex luminoso fit tenebrosus. Motus localis est in loco, vel circa locum mutatio. In loco, vt motus maris, vel lapidis: circa locũ, vt motus primæ sphæræ, quæ nullo loco circũscribitur, sed omnia intra se cõprehendit. Motus, vt has sex species complectitur, largissimè sumitur. Aristoteles negat in quinto Physicorum, generationem & corruptionem esse motus: quòd eo in libro solùm accidentalem motum considerat. In tertio verò Physicorum libro, vbi applicat motum prædicamentis, dicit tot esse tantùm motus species, quot sunt entis. Generationem & corruptionem, quę fiunt circa substantiam, pro prima specie, computans: augmentationem, & diminutionem, quæ respiciunt quantitatem, pro secunda: alterationem & lationẽ, pro tertia & quarta, quarum hæc circa prædicamentum Vbi, illa circa Qualitatẽ versatur. Motus motui opponitur, vt forma vel actus: Quies autem motui opponitur, vt priuatio, vel finis. Tot modis dicitur quies, quot motus, vt quies à generatione, corruptione, augmentatione, & sic deinceps: facilè per motũ intelligi potest quies, quia oppositorum eadẽ est disciplina solet. De simplici themate quærimus, quid sit? & quotuplex? vt quid virtus, quot, quæ sunt eius species? De composito themate quærimus, verum ne, an falsum? necessarium, an contingens? & alia multa. Sed à rudimentarijs, qui paruos adhuc progressus in dialectica fecerunt, nec secundũ librum, aut tertium attingerunt, satis erit quærere, qualis vox sit virtus? qualis vox sit auaritia, aut triticum? articulata an inarticulata? cõplexa ne, an incomplexa? Superior an inferior? atq; ita vsq; ad prædicabilia. Rursum, quale prædicabile? vtrum genus? species? differentia? proprium? an accidens? num in quid an in quale, num essentialiter, an accidentaliter prędicatur? Si genus sit, quas habet species? & contra, si species, quod proximum genus,

quæ

quę inferiora & ſuperiora? ab imis ad ſuprema vſq; in quo reponitur prædicamẽto? Si ſubſtãtia, quæ habeat in ſe accidẽta? quas proprietates? Si qualitas quod habeat ſubiectum? Poſtremò, ſit ne qualitas acquiſita, an innata? permanens, an fluxa: Si paſſibilis, cui ſenſui inferat paſſionem? quæ organa? quæ obiecta illius ſenſus? quæ ſentiendi media, quæ media & extrema obiectorum: Denique quę ei cognata, quæ oppoſita, quæ diſſentanea, perutile mihi in initio videtur, ad hunc modum puerilis ingenij vires experiri.

DE MOTV.

Motus quid.

Car. *Motꝰ eſt actus entis in potẽtia, quatenꝰ eſt in potẽtia: vt generatio eſt actus generabilis, in quãtũ eſt generabile: vel Motus eſt acquiſitio, vel amiſſio alicuius in aliquo.*

Motus ſpecies ſex.

Generatio Corruptio	Circa ſubſtantiam.	verſatur.
Atgumentatio Diminutio.	Circa quãtitatem.	

Alteratio circa qualitatem.
Latio, circa vbi.

Dubitationis ſolutio.

Motus ſi ſtrictè ſumatur, eius ſpecies ſunt tantùm quatuor: ſin ſumatur pro mutatione (quemadmodũ à Setono) tum ſex ſunt ſpecies motus. Nam Ariſt. negat in 5. Phyſicorum, generationem & corruptionẽ eſſe motus: quod verum eſt, ſi conſideremus motum accidentalem, de quo loquitur Ariſt. eo in libro.

Regula.

Quinque in motu conſideranda ſunt:
- Mouens,
- Mobile,
- Tempus,
- Locus,
- Terminus, {à quo, ad quem.

Omne

Omne corpus compositum ex materia & forma mouetur, vel secundum totum, vel secundum partem.

Generatio quid?

Generatio est rei non existentis actu, sed potentia, in rem actu existentem, vt ex ouo fit pullus.

Corruptio est rei actu existentis desitio, vt quando frangitur ouum,

Regula.

1 *Res corrupta non statim euanescit in primam materiã, sed gradatim.*

2 *Generatio vnius est corruptio alterius & è contra.*

Augmentatio dicitur, vbi singulæ partes alicuius totius maiorem quantitatem suscipiunt: diminutio è contra, vt corpora puerorum, corpora senum.

Alteratio est acquisitio vel deperditio alicuius qualitatis in aliquo subiecto, vt, cùm ex iniusto fit iustus.

Diuisio Lationis.

Latio triplex.

Recta, Circularis, Mixta, } vt { Elementorum. Orbium cœlestium. Volatus auium.

Quies motui per omnia ex opposito respondet, id est, quies opponitur singulis speciebus motus.

Obiectio.

Quies opponitur motui, & motus motui: ergo duo opponũtur vni.

Responsio.

Quies opponitur motui: quemadmodum est finis vel priuatio motus: Motus opponitur motui, vt forma vel actus.

De

Ioannis Setoni

De septem habendi modis.

Habere, septem modis dicitur.

Qualitatem,		Scientiam.	
Quantitatem,		bicub. quantit.	
Vestimentum,		Pallium.	
In parte.		Annulum in digito.	habere.
Partem,	vt	Pedem.	
In vase		Triticum.	
Possessionem,		Agros.	

Finis libri primi.

LIBER SECVNDVS.

De Propositione.

Seton Finito tandem libro primo, de simplice voce, restat vt aliquid de composita, id est, de integra oratione, quam Logici propositionem appellant dicamus.

Sed prius dicendū est (vt pollicitus sum) quid sit nomen, & verbum, vnde conflatur propositio.

Est igitur nomen, definitore Aristotele, vox ad placitū significās sine tēpore, cuius partes nihil repręsentāt seiūctæ, vt, arbor.

Verbum

Verbum, vox est ad placitum consignificans tempus, cuius partes separatim nihil designant, vt, Scribo.

Propositio est oratio indicatiua, verum vel falsum significans, vt, Auaritia est radix omnium malorum.

Eius tres sunt partes, duo termini, hoc est, subiectum, & prædicatum, & copula.

Subiectum dicitur quod præcedit copulam: Prædicatum verò quòd eam sequitur.

Copula, verbum principale extrema cõnectens, vt, Apelles fuit elegantissimus pictor. Apelles, subiectum est: fuit, copula: elegantissimus pictor, prædicatum.

Explicanda est propositio, si fuerit implicita, & verbũ adiectiuũ in substantiuũ soluendũ, eodem prorsus sensu remanente: vt, Cæsar pugnat, id est, Cęsar est pugnans.

RElicta tandem incomplexa voce, de composita aliquid est dicendum. Ea autem complexa vox, quæ appellatur terminus, facilè ex incomplexa deprehenditur, quando (vt diximus) nihil aliud est, quã duæ simplices pariter elatę: vt, acutus ensis, fuluum aurum, & cętera, cum quibus nihil commercij habebimus in hoc libro. Hic ab illa composita voce nobis auspicandum est, quę nominibus verba coniungit: atque hęc etiam bitariam sumitur, vel vt oratio imperfecta, suspensam habens sensum: vt, Sacerdos in templo Deum contemni, Si rescripseris, Qui non operatur, & cętera vel vt perfecta, cuius expletus & absolutus est sensus, in qua nihil amplius desyderatur:

tur: vt, nulla virtus ſeneſcit vnquã. Perfecta vox, hoc eſt, perfecta oratio, vel ſententia conſtituitur in indicatiuam, imperatiuam, optatiuam, ſubiunctiuam, & infinitiuam: ex quibus logici tantùm indicatiuam (quam propoſitionem vocãt) recipiũt, reliquas poëtis rhetoribúſq; (quibus ſubſeruiunt) relinquentes. Propoſitio & quæ illi accidunt, huius ſecundi libri ſunt argumẽtum. Partes nominis ſeparatę nihil ſignificant. Licèt aliquando videatur deſignare, vt in hac voce ſorex, rex, nil deſignat. Verba conſignificant tempus, id eſt, præter ſignificationem temporis differentiam inducunt, vt puta præteritum, præſens, vel futurum, & eſt verbum ſemper eorũ quę de alio dicuntur, nota, vt Scribo. Ex ijs propriè omnis conſtat ſententia: cætera orationis ſupplementa, Dialectici veritatem in primis ſpectantes pro partibus nolunt computari. Propoſitio eſt oratio indicatiua, hoc eſt, ex verbo indicatiuo conſtans. Subiunctiua quoque oratio, & aliæ cum pro indicatiua ponuntur, propoſitionem conſtituunt: vt, Vellem vinum guſtare, id eſt volo.

Propoſitionem. { Ariſtoteles, Cicero, Viues, Stoici, Alij } appellat { Pronũtiatiõ. Effatũ. (onẽ Enũtiationẽ Axioma, Pronũtiatũ. & proloquiũ }

Eius partes ſunt tres, ſubiectum, & prædicatum, (quæ ſunt propoſitionum materia) & copula: quãquam alij ſub prædicato copulam intelligunt. Grãmatici dicunt ſubiectum & prædicatum, ſuppoſitum & appoſitum: Viues obiectum, & dictum. In hæc, tanquam in ſimplices partes, ſolutur propoſitio. Omnis virtus eſt habitus bonus: virtus hic eſt ſubiectum, eſt copula, habitus bonus, prædicatum. Signa non ſunt partes ſubiecti, nec negationes. Explicanda eſt propoſitio quæ fuerit implicita; & verbum adiectiuum

lectiuum in substantiuum conuertendum: vt, Plato disputat, Plato est disputans. Quod non semper oportet: nam non est idem. Hic puer suauiter canit, & hic puer est suauiter canens. Nec idem sonant, Nescit aliquis mortem, & aliquis est nesciens mortem. Aut igitur non soluenda sunt huiusmodi pronuntiata, aut sic soluenda, vt prorsus idem sensus remaneat, vt, Nescit aliquis mortē, id est, nemo scit mortem. Asserit quidam posse pronuntiatum ex sola prima, aut secunda, nonnunquam ex tertia persona cōstare, vbi cepta possit intelligi: vt, Pluit, ningit: sed grammaticorum est hæc docere.

Annotationes P. Carteri

in Secundum librum Dialecticę

Ioannis Setoni.

De Propositione.

O *Omnis Propositio conflatur ex vocibus simplicibus, his igitur explicatis, aliquid de Propositione dicendum erit.* Car.

Sed prius dicendum est, &c.

Omne totum ex suis partibus cognoscitur. Propositio totum est, nomen & verbum partes sunt.

Diuisio Nominis.

Nomen triplex.

Rectum,
Casus nominis,
Infinitum,
} vt {
Iustitia.
Iustitiæ.
Non iustitia.

Eadem est verbi diuisio.

Hæc diuisio nominis, est nominis tantùm diuisio, non rei.

Regula.

Ioannis Setoni

Regula.

Casus nominis, & nomen infinitum, ad dialecticos non pertinent.

Nomen quid.

Nomen est vox ad placitum significans sine tempore: id est, importans nullam temporis differentiam, neque temporis præsentis neque præteriti, neque futuri.

Diuisio nominis.

Nomen duplex.

Simplex, } vt { Arbor.
Compositum, } vt { Domus.

Regula.

Partes nominis simplicis neque videntur aliquid significare, nec aliquid significant omnino. Partes nominis cõpositi videntur aliquid significare, nihil tamen significãt, vt in hac dictione, Domus, mus, nihil significat, quemadmodum est pars huius nominis Domus.

Discrimen inter nomen & verbum.

Nomen & verbum in hoc tantùm differunt, quòd verbum consignificat tempus. i. præter suam significationem, aliquam temporis differentiam importat: Nomen verò significat aliquando tempus, sed nullam temporis differentiam, vt dies, mensis.

Propositio quid.

Propositio est oratio indicatiua, verum vel falsum significans. i. Dialectica propositio constat ex verbo indicatiui modi, & temporis præsentis. Nam orationes cæterorũ modorum, nisi ponantur pro indicatiua oratione (vt, Vellem esse iustus. i. volo) non dicuntur dialecticæ propositiones, quia neque verum, neque falsum significant.

Veritas

Dialecticæ lib. II.

Veritas & falsitas in tribus reperitur.

Intellectu,
Voce aut scriptis,
Rebus ipsis
} vt in {
Subiecto.
Significatione.
Causa.

Descrimen inter verbum, & casum verbi.

Dicitur verbum, quod est indicatiui modi & temporis præsentis: Casus verbi, alterius modi & alterius temporis.

De oratione

Oràtio est vox significatiua secundùm placitum, nõ sicut instrumentum, cuius partes separatim aliquid significant, vt dictio, non vt affirmatio & negatio.

Dubitationis Solutio.

Instrumentum duplex. {
Proximum,
Secundarium.

Oratio est vox, instrumentum secundarium & remotũ non proximum: nam omne proximum instrumentum naturaliter significat.

Oratio duplex. {
Simplex.
Composita.

Partes simplicis orationis significant vt dictio, non vt affirmatio vel negatio. partes orationis compositæ significant, vt affirmatio & negatio, vt partes syllogismi.

Si loquamur de simplici oratione, partes vicinæ accipiendæ sunt: si de composita, partes remotæ intelliguntur.

Regula.

Partes remotæ compositæ orationis, sunt literæ, syllabæ, dictiones: partes vicinæ, vt affirmatio & negatio significant.

Explicanda est propositio si fuerit implicita, &c.

Propositionum, aliæ sunt, { Implicitæ. / Explicitiæ.

Explicita est propositio, in qua explicantur subiectum, prædicatum, & copula. Implicita verò propositio est, quãdo aliquid harum deest.

Regula.

Verba substantiua sunt, Sum, forem, fio, existo: Cætera omnia verba, sunt adiectiua.

Propositio potest constare ex verbo tantùm primæ vel secundæ personæ, & aliquando tertiæ, quoties certa persona verbo intelligitur: vt, Pluit, nimirum vel Deus, vel natura.

Seton PRopositionũ alia Categorica, alia Hypothetica: illa simplex, hæc composita. De hypothetica postea suo loco est dicẽdũ.

Categorica est simplex propositio vno tantùm principali verbo contenta, vt, insciti a est loquax.

Categoricam quadrupliciter diuidunt: primo in vniuersalem, particularem, indefinitam, & singularem: Iterũ in affirmatiuam, & negatiuam: deinde in veram, & falsam: postremo in necessariam, contingentem, & impossibilem.

Vniuersalis propositio est, quando vniuersale signum subiecto præponitur: vt, Omnis potestas est a Deo. Nulla turpitudo est cum honestate coniuncta.

Parti-

Particularis est, quando subiecto præponitur nota particularis, vt, Aliqua mulier linguam retrænat. Quidam Monachus non est indoctus.

Indefinitam dicimus, quando nullum signum antecedit subiectū: vt, Labor improbus omnia vincit. Hæc de communi subiecto sunt intelligenda.

Singularis enuntiatio est, quando subiectum est vox singularis: vt, Londinum est vrbiū præclarissima. Hoc falernū non est dulce.

Signa vniuersalia sunt omnis, quisque, vnusquisque, totus, Vniuersus, singulus, cunctus, vterq;, quis non, nullus, nemo, & neuter.

Signa particularia sunt, vnus, alter, aliquis, quidam, quilibet, quiuis, quispiam, quisquis, quicunque &c.

Affirmatiua dicitur: vbi principale verbum affirmatur: vt, Forma est inconstans.

Negatiua verò, vbi principale verbum negatur: vt, Charitas non est suspiciosa.

Propositio vera est quæ cum significatione sua re cōsentit: vt, Deus est Omnipotens.

Falsa autem est, cuius significatio à re dissentit: vt, Stellæ decidunt.

Necessaria est, vbi prædicatum necessariò conuenit subiecto: vt, Smaragdus est lapis.

Contingens dicitur, cuius extrema nulla necessitate cohærent: vt, Philosophus est diues.

Impossibile est, cuius significatio ex natura rei repugnat veritati: vt, lapis sentit.

Propositio.

- Categorica.
  - Quanta
    - Vniuersalis.
    - Particularis.
    - Indefinita.
    - Singularis.
  - Qualis ex
    - Voce
      - Affirmatiua.
      - Negatiua.
    - Re vt
      - Vera.
        - Necessaria.
        - Contingens.
      - Falsa.
        - Contingens.
        - Impossibilis.
- Hypothetica.
  - Conditionalis.
  - Causalis.
  - Copulatiua
  - Disiunctiua
  - Temporalis
    - Vera,
      - Necessaria.
      - Contingens.
    - Falsa.
      - Contingens.
      - Possibilis.

Dialecticæ lib. II.

QVinque modis diuiditur propositio. Primò secundum substantiam (vt dictum est) in categoricam & hypotheticam, quæ latinè sonant Simplicem & Compositam. Categorica ergo est simplex propositio, vno tantùm principali verbo cõtenta: vt, Magistratus virum arguit. Vultus indicat iram. De hypothetica in fine huius libri dicetur. Categorica in vniuersalem, particularẽ, infinitam & singularem diuiditur. Vniuersalis est, in qua vniuersalis nota præponitur toti subiecto: vt, Omnis potestas impatiens consortis erit: Nulla tyrannis diu durat. Particularis itidem, in qua nota particularis subiectum præcedit: vt, Aliqua culpa est inexcusabilis, aliquis senex non est morosus. Signa vniuersalia sunt, omnis, quisque, vnusquisque, totus, vniuersus, singulus, cunctus, vterque, quis, nonnullus, nemo, neuter, & c.

Signa particularia sunt, vnus, alter, aliquis, quidam, quilibet, quiuis, quispiam, quisquis, quicunque. Quidam tamen fit frequentius, singularitatis nota, nec vnquam aliter sumitur, si Vallæ credas. Sunt qui vniuersalibus adijciũt aduerbia quædam, vt semper, nunquam: Et particularibus, aliquando, quandoque, interdum, sed sequentem vocem potiùs quàm integram propositionẽ distribuunt. Quod facilè deprehendas, si ipsa aduerbia dissolueris: vt, Nũquam crescit lapis, id est, Lapis nullo tempore crescit: Semper ridet Democritus, id est, Democritus omni tempore ridet. Hæ propositiones noa sunt vniuersales. Infinitam dicimus, in qua subiectum signo vacat: vt, Pax bello optatior. Hæc iuxta Vallæ sententiam, ferè semper cum vniuersali conspirat.

Vniuersalis. Particularis.

Censet Lodouicus infinitam ex sensu, nunc in Vniuersalem nunc particularem, quandoque in singularem transire: vt, Virtus est præponenda opibus, vniuersalis est: Animal respirat, particularis. Homo adest, singularis, si prius de aliquo fueris loquutus. Hæc de communi subiecto sunt intel-

ligenda. Nam si subiectum singulare fuerit: quale-cunq; signa præcedat, singularis est propositio. Propositio singularis est, cuius subiectum est terminus singularis: vt, Thamesis fluit, & refluit. Nec refert, quæ negatio aut quod signum præcedat, nihil enim vitium habent in voces singulares. Huius speciei est collectiua propositio, licèt vniuersalitatē præ se ferat: vt, Omnes sapientes Græci fuere septem, id est, hi omnes pariter fuere septem: & vt ad Papyrium dixit Fabius: Omnes magistratus & Populus Romanus maiorem habent potestatem quàm dictator, id est, non Consul, non Prætor, non Quæstor, non Ædilis per se singulatim, sed omnes vnà iuncti. Aduerte igitur cùm signum vniuersale nunc diuisiuè, nunc collectiuè sumatur, nullam esse propositionem vniuersalem, nisi diuisiuè sumatur nota vniuersalis. Vides, inter vniuersalem, & singularem, nihil interesse facit: vt, Socrates semper deambulat in Academia. Idem recensēt vniuersales cōuenientias & reflexas, vt Omnia tua causa volo. i. omnia quę conueniunt. Aristoteles omnia diligenter scripsit, id est, omnia quæ scripsit: quæ ego omnes singulares dixerim. Quantitas enim propositionis ex subiecto potissimùm est ęstimanda, vt, Sol eleuat vapores singulis diebus, particularis est. Cicero omnes Romanos anteibat eloquētia, singularis est. Nec tamen vniuersalis nota in istis caret sua vi, sed eam insequentem dictionem imprimit, afficitque, vt ea vniuersaliter supponat, & copulatiue discendat, de quo suo loco plura dicentur.

Ad hæc, Categoricam diuidit Tullius in aientem & negantem, id est, in affirmatiuam & negatiuam. Alij vocāt affirmationem, & negationem, quæ in cōnexionem verbi incumbunt, vt, Auaritia est insatiabilis: Sol non est calidus. Affirmatiua, est vbi principale verbum affirmatur: vt, Pueri sunt futiles. Negatiua, vbi principale verbum negatur, vt, virtus non est caduca. Mitta hic fortasse locum habebit, vt, Socrates

aliter

aliter disputat quàm Plato: Tu omnibus præterquam pecunia abundas. Negatio vim suam amittit, ni principali copulæ addatur. Hæ enim sunt affirmatiuę: Odi sapientem, qui sibi non sapit. Pater qui non castigat liberos, eos indulgentiâ corrumpit. Nec semper necessum est negationem exprimi, vt, Arrogans est alius sapiente bonoque, &c. De negatione infinita nihil hoc loco mihi dicẽdum est, de qua & alijs non paucis, plura subtilius quàm vtilius a quibusdam præcipuũtur. Præterea Categorica in veram & falsam, vt ex eius definitione liquet, dirimitur. Quarum gratia hæc omnia hactenus docuimus. Frustra enim (vt prædiximus) cætera cognosti, si nescias veram propositionem à falsa discernere. Propositio vera est, quæ vt res se habet, significat, Vt Christus piorum preces exaudit. Troia olim diruta fuit: Deus impietatem puniet. Falsa, quæ aliter quàm res est, designat, vt, Deus non respicit mortales: Opes reddunt hominem fœlicem. Valla semiueram & semifalsam addit, in quâ re eum nemo quòd sciam, dignatur imitari. Postremò vltima enunciationis diuisio, quæ est in necessariam, contingentem, & impossibilem, ex vera & falsa gignitur, nam vt vera in necessariam & contingẽtem, ita falsa, in impossibilem, & contingentem secatur. Necessaria est, vbi extrema simpliciter perpetuâ necessitate cohærent: vt, Fortitudo est virtus. Id fit quoties definitio, aut eius pars definito tribuitur, vt, Virtus est habitus voluntuis bonus: Mendatium est vitium: Leo est rugubilis. Huius certa & perpetua est veritas, nec tẽporis fluxu mutatur. Contingens dicitur, cuius prędicatum contingenter cohæret subiecto, vt, Iuuenis est studiosus: Mercator est cupidus. Harum non est necessaria veritas, sed ex æquo veræ vel falsæ possunt esse. Nam etsi quod præterijt nequit mutari, & quæ sunt, cùm sint, authore philosopho, necesse sit esse. Tamen hæ non simpliciter, sed necessariè ex hypothesi, id est, sup-

positione dicuntur. Quòd illorum materia sit contingens, id fit quoties accidens adijcitur subiecto, nisi forte & abstracta subiecto conueniant: vt, Deus est iustitia, veritas, sapientia, bonitas, quæ in abstractis soli Deo congruunt. Subiectum: vt, hic definitur, dicitur, cui accidentia insunt: vt, Timiditatis subiectum est lepus, Virtutis anima, Albedinis paries, &c. Impossibile est, quæ nunquam potest esse vera: vt, Saxum cernit, homo est immortalis. Hoc etiam de impossibili per se, & simpliciter dictum volo, & non per accidens, quod, ne molestus sim discentibus, veluti multa alia prudens prætereo.

¶ *Diuisio propositionis.*

Propositio diuiditur secundum.

Substantiam.	in	Categoricam & hypotheticam.
Quantitatem.		Vniuersalē particularem.
Qualitatem ex voce.		Affirmatiuam & negatiuā.
Qualitatem ex re		Veram & falsā.
Qualitatē ex materia subiecta.		Necessariam.
		Conting. & impossi.

Regula.

Propositio & quæstio eadem sunt secundum rem ipsam. Discrimen inter problema dialect. & propositionem siue quæstionem dialecticam.

Duplex est eorum, differentia.	Ex parte rei.
	Ex modo proferendi.

Dialectica propositio est interrogatio alterius tantùm partis, problema dialecticum est vtriusque partis interrogatio: vt, an oppositorum eadem sit disciplina: quæstio est dialectica: An oppositorum eadem sit disciplina, an non, problema est.

Hypothetica propositio quid.

Hypo-

Hypothetica propositio est coniunctio duorum catigoricarum propositionum, vel plurium cum aliqua coniunctione vel aduirbio æquiualente: vt, si dies est, lux est.

Categorica propositio quid.

Catagorica propositio est pura propositio, constans ex vno subiecto, vno prædicato, & vna copula.

Diuisio categor. propositionis.

Categorica propositio alia. { Pura. / Impura.

Solutio tacitæ obiectionis.

Modales propositiones continentur sub Categoricis propositionibus, dicuntur enim catagoricæ impuræ.

Vniuersalis Propositio quid.

Vniuersalis propositio est, quando vniuersale signum vniuersali subiecto præponitur: vt omnis virtus est laudabilis.

Particularis propositio est, quando particulare signum præponitur vniuersali subiecto, vt, aliquis est doctus.

Indefinita propositio est, quando nec nota vniuersalis, nec particularis antetedit subiectum: vt, mala vitupærantur.

Regula.

Indefinita propositio ex sensu aliquando sumitur vt vniuersalis, aliquãdo vt particularis, quandoq; vt singularis.

Hæc de communi subiecto &c. id est, nulla propositio est vniuersalis, particularis, vel indefinita, nisi subiectum fuerit vox vniuersalis.

Regula.

Omnis collectiua propositio est singularis.

Dicitur collectiua propositio quando vel subiectum, vel prædicatum sit numerus. vt omnes sapientes Græciæ fuere septem: Omnes digiti huius manus sunt quinque.

Signum vniuersale duplicitèr sumitur. { Disiunctiuè. / Copulatiuè.

Nulla

Nulla propositio vniuersalis est, nisi signum diuisiuè, siue disiunctiuè sumatur.

Omnis affirmatio est alicuius de aliquo. Omnis item negatio est alicuius de aliquo.

Diuisio negationis.

Negatio triplex est.

Simplex.	vt	Homo non est iustus.
Priuans.		Homo est iniustus.
Infinitans.		Homo est non iustus.

Regula.

Negatio priuans non est negatio re ipsa, sed affirmatio, vt, Homo est indoctus, propositio affirmatiua est, quia principale verbum affirmatur. Eadem est ratio negationis infinitantis.

Materia propositionum triplex.	Necessaria.
	Contingens.
	Impossibilis.

Dicitur propositio necessaria, in qua genus prædicatur de specie: species de individuo: differentia de specie & individuo: proprium de specie: accides inseperabile de subiecto: definitio de definito: interpretans de interpretato. &c.

De Quæstione.

Seton EAsdem omnino cum propositione diuisiones recipit & quęstio. Alia enim est simplex, alia cõposita: simplex, in vniuersalem, particularem, indefinitam, singularem, in veram & falsam, in affirmatiuam, & negatiuã, in necessariam, contingentem & impossibilẽ dirimitur. Nec mirum, quum

quę-

quæstio nihil sit aliud: quàm propositio cum interrogatione elata: vt, An oppositorum eadem sit disciplina? An non sint Antipodes?

De interrogationibus.

TRes sunt interrogationes propositionis, quæ, quanta, qualis: quibus interrogamus naturas pronunciatorum, & quæ illis accidunt omnia: vt si quærere velles, quæ, quanta, qualis sit hęc propositio.

Quisque homo auaritiæ studet: respondemus esse categoricam, vniuersalem, affirmatiuam, falsam & contingentem. Quæ, quanta, qualis: Non est aliquod brutum insensile: respõdemus esse categoricam, particularem, negatiuam, veram, & necessariam, & ita de similibus.

QVæstio, dempta interrogationis nota, propositio est, ita mirum videri non debet, si eadem cum propositione diuisiones recipiat. Sed quia in quæstione nihil est obscurum, tria illa interrogationum genera aggrediar. Habet enim propositio, iuxta suas diuisiones, aliquot interrogationes, quas vulgo vocant quæsitiua: quę? quanta? qualis? quæ quęrit, sit ne propositio categorica, an hypothetica: quãta quærit, sit ne vniuersalis, particularis, indefinita, an singularis: Qualis, affirmatiua ne an negatiua. Vt percontanti, quæ? quanta? qualis? sit hæc: Vsus in naturam vertitur. Respondemus esse categoricam, indefinitam & affirmatiuam. Deinde si iterum roges qualis affirmatiua, adijcimus esse affirmatiuam veram,

tam. Postremò si qualis vera interroges, affirmamus esse veram contingentem. Atque hoc modo de vnaquaque propositione licet interrogare, donec absoluta fuerit responsio. Quòd si prima interrogatione perfecta sit responsio, non vltrà quærendum est: vt, quæ? quanta? qualis est? Quisquis homo est bipes. Huic interrogationi satisfactum erit, si dixeris esse categoricam, vniuersalē, affirmatiuam, veram. Alioqui donec plenè satisfecerit aduersarius, vltra per postremā illam interrogatiuam licet sciscitari. nempe vt prima propositionis diuisio secundum substantiam, id est essentiam, & secunda secundum quantitatem, ita tres reliquæ secundum qualitatem dantur. Vnde interrogatio quæ? substantiam quærit: quanta, quantitatem. Denique qualis? propositionis qualitatem quærit. hoc est, num affirmatur, num vera sit, num necessariò vera, an secus.

Tres sunt interrogationes Propositionis.

Versiculus.

Car. Q*Væ? ca, vel hyp. qualis: ne vel aff. vn. quanta? par in, sin.*

Expositio versiculi.

Quæ, quærit vtrùm propositio sit categorica, vel hypothetica: quanta, vtrùm sit vniuersalis, particularis, indefinita, vel singularis: qualis, vtrùm affirmatiua, vel negatiua: qualis affirmatiua, vel negatiua: vera, vel falsa: qualis vera vel falsa: contingens, vel necessaria.

De suppositione.

Seton SVppositio est significationis terminorū in propositione acceptio: plurimum momenti

menti habet ad inquirendam veritatem. Veritas autem pronunciati ex quantitate, qualitate, verbo & affectionibus est inquirenda: sed præcipuè ex quantitate, vt, patebit ex regulis.

1 Subiectum semper capitur in vniuersali, vniuersaliter: in particulari, particulariter.

2 Prædicatū verò in vniuersali affirmatiua immobiliter supponit, & cōfusè capitur In particulari & singulari affirmatiuis, particulariter.

In vniuersali, particulari, & singulari negatiuis, vniuersaliter, nisi fuerit singulare.

3 Vera est igitur vniuersalis affirmatiua cùm prædicatum omnibus & singulis sui subiecti singularibus congruit. Negatiua, quando nullis.

4 Particularis est vera, quādo prædicatum verè affirmatur de aliquo, vel aliquibus eorum quæ in subiecto continentur: aut negatur si sit negatiua.

5 Singularis nullam habet dubitationem, quod vnum & nō amplius respicit. Quare, vera est singularis affirmatiua, quando extrema conueniunt: negatiua, quando disconueniunt.

Exempla hæc sunto: Omnis homo equitat,

tat, non erit hęc vera nisi vnusquisque hominum equitet: falsa, si Cesar, vel vllus alius non equitet. Et hęc, Aliquis homo pingit: vera erit si Zeusis solus, aut vllus pingat: falsa, quando nemo pingit.

Notandum est maiorem esse vim in nota vniuersali quàm particulari, & negatione quàm in affirmatione. Deniq; vniuersalia pronũciata, tum in assensu tum in descensu, coniunctionem copulatiuam assumunt, quemadmodum & particularia disiunctiuam.

Versiculi.

A	*A, prius extremum reddit generale, sed alterum semper confundit.*
E	*Generale, E, reddit vtrunque.*
I	*Particulariter, I, quicquid sibi sumit habebit.*
O	*Particulare prius facit, O, generale secundum.*
V	*Pro solo & certo discretum sumitur vno.*

IAm quoniam res est valdè, & in primis necessaria, noscere, quid verum & quid falsum, plura adhuc pueros docere oportet, de veritate dinoscenda, quę præcipuè in suppositionem eluceſcit. Suppositio est significatiua termini in propositione acceptio. Termini propriè dicuntur in propositione duo, subiectũ & prædicatum, qui variè pro quantitatis ratione sumuntur. Nunc enim latior, nunc angustior est extremorum significatio. Subiectum in vniuersali largissimè significat, in singulari parcissimè, in particulari medio quodam modo, vt, Hic homo est medicus.

Sub-

Subiectū, id est, hæc vox, hic homo, solùm vnū certum hominem, & non amplius signat. Aliquis homo est medicus, Homo, in hac propositione Galenum, vel Hypocratem, vel quēuis alium medicum significat. Omnis homo est medicus. Hic verò homo, pariter pro vnoquoque homine sumitur, nec minus diuersitatis in negatiuis reperitur. Atque hoc est quod dictum est in prima regula. Subiectum in vniuersali vniuersaliter, in particulari particulariter, in singulari singulariter capitur. Vniuersaliter, hoc est, pro vniuersis, & singulis suis significatiuis, Particulariter, hoc est, pro vno aliquo, sed non pariter, pro vnoquoque significatiuo. Singulariter, hoc est, pro vno tantùm singulari & eo certo: nec potest (opinor) planius & manifestius his dici, quàm in textu explicuimus. Ascensus fit, ab inferioribus ad communiora, Iustitia est amplectenda: & fortitudo, & temperantia, & prudentia: ergo omnis virtus est amplectenda. Hoc oppidum est expugnabile, vel hoc, vel hoc, vel istud, & ita de cæteris, ergo aliquod oppidum est expugnabile. Descensus fit è regione à superiori ad inferiora. vt, Omnis ciuitas mœnijs est munita, ergo Lōdinum, & Roma, & singulæ sunt mœnijs munitæ. Aliqua quadrupes est mutula. ergo vel hæc, vel illa est mutula, & sic de singulis. Signa & negationes alterant suppositionem. Aduerbia coniunctiones & cætera orationis supplementa non mutant suppositionem propriè, licèt veritatem & sensum alterare possunt. Non est idem sensus in his. Quidam homo vigilat, & quidam homo semper vigilat: attamen extrema in vtraque similiter supponunt, nimirum particulariter. Copularum autem ampliationes, & restrictiones (quas vocant) prudens omitto: vt, Polycletus sculpit. Polycletus sculpturus est. Polycletus potest sculpere: quæ facilè ingeniosis patebunt.

Notandum est præterea voces quasque trifariam accipi posse. Quandoque personaliter, hoc est, significati-

nificatiuè: vt, Fraxinus non facit fructum. Quandoq; materialiter, hoc est, pro ipsa nuda voce: vt, Fraxinus est nomen fœminini generis. Aliquando copulatum, hoc est, pro natura sua cõmuni: vt, Fraxinus est species arboris: Frumentum est genus: Albedo est accidens, & cætera, quæ omnia de industria prætereo. Nam à grãmaticis petenda est suppositio propria & impropria, materialis, & personalis, nos quæ propria sunt huius artis solùm exequemur. Adhæc suppositio respicit solummodo contingentes propositiones, quantum ad veritatis varietatem attinet, nam in necessarijs haud ita multum refert ad sensum vniuersaliter ne, an particulariter quid enuncies: vt, Smaragdus est lapis, & quæq; Smaragdus est lapis. In cõtingenti materia non ita est. Multum enim interest an dixeris: quidam homo pingit: & quisque homo pingit: quum hæc sit vera, quando solùm Zeuxis pingit, aut Apelles, aut vllus hominum pingit: illa verò falsa erit, si vllus sit omnino, qui non pingit. Sed de his prius satis diximus.

De Suppositione.

Cap: *Suppositio est significationis terminorum, &c. id est, suppositio docet quomodo subiectum & prædicatum, sumitur in quauis propositione.*

Regula.

Suppositio non est totius propositionis, sed terminorum propositionis.

Veritas propositionis inquirẽda est, ex quantitate, vtrũ sumitur vniuersaliter, particulariter, vel singulariter: ex qualitate, vtrùm sit affirmatiua, vel negatiua, &c.

De affectionibus propositionum.

Affectiones propositionum sunt, oppositio, æquipollentia, & conuersio.

Confusa suppositio duplex. { Confusa tantùm: / Confusa distributiua.

Sub-

Subiectum in vniuersali affirmatiua confusè & distributiuè supponit: prædicatum confusè tantùm.

Immobiliter supponere, quid.

Dicitur immobilis suppositio, quando ex subiecto non fit prædicatum simpliciter vertendo: vt, omnis temperantia est virtus: ergo, Omnis virtus est temperantia, non sequitur. Quando termini sunt conuertibiles, nulla est immobilis suppositio, licèt prædicatum confusè capiatur.

Regula.

1 *Nulla propositio est vera, in qua vniuersale signum præponitur prædicato, nisi prædicatum & subiectum sint termini conuertibiles: vt Homo est omne risibile.*

2 *Subiectum vniuersale efficit propositionem vniuersalem: signum cur sumatur vniuersaliter.*

Vniuersaliter capi, quid.

Vniuersaliter, pro omnibus & singulis sui subiecti significatiuis: particulariter, pro aliquo, vel aliquibus.

In vniuersali, particulari, & singulari negatiuis, prædicatũ supponit vniuersaliter, nisi prædicatũ fuerit singulare.

Maior est vis in negatione quàm in affirmatione: quia vniuersalis negatiua efficit, vt prædicatum & subiectum sumatur vniuersaliter, vel, Maior est vis in negatione quàm in affirmatione, quia facilius res improbãtur, quàm probantur: facillimum enim est definitionem refellere, confirmare difficillimum: tum proprium, deinde genus, postremo in loco accidens vniuersale: attamen particulare accidens facilius confirmatur quàm refellitur: vt, citius probatur aliquem hominem esse doctum, quàm nullum hominem esse doctum. Attamen particularis negatiua facilius probatur quàm improbatur.

Denique vniuersalia pronunciata &c.

Ascensus fit ab inferioribus, ad magis superiora: vt, ars habitus est, scientia habitus est, ergo Omnis virtus intellectiua habitus est.

Descensus fit à superioribus ad inferiora, vt homo est animal, ergo, Ioannes, Richradus, & singuli homines animalia sunt.

Versiculorum expositio.

A, Vniuersalis affirmatiua, facit prius extremum, id est, subiectum, vniuersaliter sumi, sed alterum, id est, prædicatum, confusè capitur.

E, Vniuersalis negatiua, facit cùm prædicatum, tum subiectum vniuersaliter sumi.

I, Particularis affirmatiua, facit subiectum & prædicatum particulariter sumi.

O, Particularis negatiua, facit vt subiectũ particularter sumatur: prædicatum verò vniuersaliter.

Discretum individuum dicitur, quod minimè in partes vniuersales secarì potest.

De Repugnantium formis.

Seton PRopositionum genera quadrifariam inuicem referuntur, nimirum vt contrarietas, subcontrarietas, cõtradictio, & subalternatio.

Cõtrariæ sunt duæ vniuersales, altera affirmatiua, altera negatiua, vt, Omne metallũ liquescit: Nullũ Metallum liquescit.

Subcontrariæ, duæ particulares, hæc affirmatiua, illa negatiua, vt Arbor est satiua: Arbor non est satiua.

Contradictoriæ sunt vniuersalis & particularis, quarũ altera affirmatur, altera negatur, vt omnis eruditio auget virtutes, Aliqua eruditio non auget virtutes: vel, nulla

nulla mater trucidat liberos, aliqua mater trucidat liberos: vel duæ singulares: vt, Terētius fuit comicus, Terentius non fuit comicus.

Subalternę sunt, vniuersalis & particularis pariter affirmatiuæ, aut pariter negatiuæ: vt, omne vitium est fugiendum: Aliquod vitium est fugiendum: aut sic, Nullum bellum est licitum: Aliquod bellum est licitum.

Omnis virtus labore paritur. } Contrariæ. { Nulla virtus Labore paritur.

Contra dictoriæ.

Subalternæ.

Subalternæ.

Contra dictoriæ.

Aliqua virtus labore paritur. } Subcontrariæ. { Aliqua virtus non labore patiur.

Prædictarum leges.

Cõtrariæ hanc ſortiuntur naturam: vt, ſi vna ſit vera, alteram eſſe falſam eſt neceſſe. Nam ſi vera ſit, omnis auarus eſt miſer: falſa eſt, Nullus auarus eſt miſer. Non contrà requiritur, niſi in contingenti materia.

Subcontrariæ nunquam reperiuntur ſimul falſæ, ſed in contingenti materia poſſunt ſimul eſſe veræ: vt, Conſcius pallet, Conſcius non pallet.

Contradictorię acerrimè & ex diametro inter ſe pugnant, quippe quę nunquā, neque pariter veræ, neque pariter falſæ reperiuntur. Sed ſi hæc ſit vera, falſa erit illa: è contrario ſi illa falſa fuerit, hæc neceſſariò vera erit.

Subalternę non opponuntur, vt dictum eſt: ſed particularis in veritate ſequitur vniuerſalem, non contrà: Vniuerſalis autem in falſis ſequitur ſuam particularem, non contrà. Nempe vt exiſtenti vniuerſali vera, vera eſt eius & particularis, ita è regione, falſa particulari, falſa quoque eſt neceſſariò eius vniuerſalis. Nec vnquam fallunt hi canones, qui tum ad probandas propoſitiones, tum ad diſputandum mirè ſunt vtiles.

De Moda-

De Modalibus & Hypotheticis aliàs, interim de oppositione aliquid est dicendum. Dictum autem est incompositas voces quatuor modis opponi: verùm propositionis propriè trifariam tantùm habetur oppositio, licèt quadrifariam referantur, nimirũ contrarietas, subcontrarietas, & contradictio. Subalternæ veriùs inuicem referuntur, quàm opponuntur. Cæterùm reliquæ species inter sese opponuntur. Contrariæ sunt duę vniuersales in qualitate repugnantes: hoc est, vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua, eiusdem per omnia subiecti, copulæ & prædicati: vt omnis piscis est mutus: Nullus piscis est mutus. Subcontrariæ sunt duæ particulares similium partium, in qualitate repugnantes: vt, aliqua culpa est excusabilis, aliqua culpa non est excusabilis. Contradictoriæ sunt duæ Propositiones earundem partium, sed tum quantitate, tum qualitate repugnantes. Altera enim vniuersalis est, altera particularis, & altera affirmatur, altera negatur: vt, omne bonum est à Deo: aliquod bonum non est à Deo: Scientia præstat virtute, nulla scientia præstat virtute, vel duæ singulares: vt, Milo interfecit Clodium. Milo non interfecit Clodium. Talibus dialectici, nescio quo iure, nullum locum in figura (vt loquuntur) nec in æquipollentia, aut conuersione reliquêre. Has enim solent dialectici vocare contradictorias de lege, & non contradictorias de forma. Nam quãuis formam contradictionis non seruant, hoc est, repugnant quantitate, tamen legem subeunt eandem, hoc est, qualitate per omnia repugnant, vt contradictoriæ, hinc est, quod in repugnantium tabula, quam figuram dicunt, non locantur. Subalternę sunt vniuersales & particulares pariter affirmatiuæ, vel pariter negatiuæ: vt, Omne periurium est castigandum, aliquod periurium est castigandum: aut sic, Nulla fraus est licita: aliqua fraus non est licita.

Porrò in hac mutua enunciationum collatione,

non solùm vitanda est omnis æquiuocatio, amphibologia, translatio, verùm etiam curandũ est, ne propositionum partes vllo modo mutentur: id quod etiam in æquipollentijs, conuersionibus, argumentationibus, obnixè debet obseruari. Hæ enim non repugnãt, Omnis equus est solipes, Nullus bos est solipes: nec istæ, Galea est leuis, & nulla Galea est leuis, si leuis in priori vt aspero opponitur, in altero, vt graui, sumatur: nec istæ, Omnis stolidus, est infans: quidam stolidus est infans, si infans in altera solùm sumatur metaphoricè. Satis de formis dictum est. Nunc de legibus dicendũ est simili breuitate. Contrariæ hanc legem obseruant, vt in vero nunquam conueniant, in falso, aliquando conueniat, si materia contingens. Si ergo prior sit vera, necessariò sequitur alteram fore falsam, non contrà, possunt enim simul esse falsæ, vt omnis homo est medicus, nullus homo est medicus. Subcontrariæ imitantur contrarias, sed ex aduerso, non possunt vnquam simul esse falsę, verę possunt in contingentibus: vt, Conscius pallet, conscius non pallet. Vbi materia non sit contingens, quoties vna est vera, altera est falsa. Contra si hæc falsa, illa vera erit necessariò: vt, Brutum sentit, brutum non sentit, atque hoc etiam in contrarijs tenet similiter. Contradictorianum acerrima est pugna: nam vt ex diametro locantur, ita ex diametro (vt est in prouerbio) repugnant. Quippe quæ nunquam simul verę, nec simul falsæ inueniuntur in vlla materia, sed si prior sit vera, posterior erit falsa: nam tum quantitate, tum qualitate repugnant: quod in cæteris non est necessum. Subalternæ propriè non opponuntur, quantitate tamen semper sunt dissimiles, & non nunquam etiam aliqua qualitate, nam licèt sunt pariter affirmatæ, vel negatæ, non tamen sunt semper pariter veræ, vel pariter falsæ, sed vbi contingens est materia, potest hęc esse vera, illa falsa: sed hoc est generale, quòd particularis sequitur suam vniuersalem in veris,

veris, non contrà: & vniuersalis sequitur particularem in falsis. Namq; vt existente vniuersali vera, vera est & particularis, ita è regione, falsa particulari, falsa erit & eius, vniuersalis: generales & firmi sunt ij canones. Has igitur leges velim à pueris ad amussim observari, quæ sanè ingeniosis vix vnius horæ negotium facessunt, tamen ratiocinaturo ingentem materiam ministrant.

De oppositione Propositionum.

Car.

Oppositio est repugnantia duarum categoricarũ propositionum, vel qualitate tantùm, vel quantitate tãtùm, vel quantitate & qualitate simul.

Repugnantes propositiones.

Quantitate tantùm. } vt { Subalternæ.
Qualitate tantùm. } { Cõtrariæ, subcõtrariæ.
Quant. & qual. { Contradicentes.

Cautio.

Propositiones quatuor modis, scilicet secundum prædictã definitionem ad inuicem referuntur, sed tribus modis opponuntur. Nam subalternæ propositiones non opponuntur, quia non repugnant qualitate.

Regula.

In omni oppositione debet esse idem subiectum, idem prædicatum, idem tempus: neque vlla debet esse æquiuocatio in vocibus, aut amphibologia in propositionibus.

Duplex consideratio oppositionis.

Forma, { Quantitas. } Propoſit.
Lex, { Qualitas. }

Regula.

Duæ singulares propositiones contradictorio modo opponuntur, secundum legem, non secundum formam.

Diuisio contradicentium propoſit.

Contradict. tripl.

Supremæ, Mediæ, Infimæ, } vt { Vniuersal particula. Duæ singulares. Subcontrariæ

Eadem est ratio indefinitæ propositionis, quæ est particularis, quoad suppositionem propositionum & oppositionẽ, & formam argumentationis.

De lege contrariarum propositionum.

Lex siue conditio contrariarum propositionum est, vt si prior sit vera, secunda erit falsa. Ambæ tamen possunt esse falsæ, quoties accidens seperabile est prædicatũ: vt, Omnis homo est iustus, Nullus homo est iustus, ambæ sunt falsæ.

Lex subcontrariarum.

Subcontrariæ nunquam reperiuntur simul falsæ, sed ambæ possunt esse veræ, quoties prædicatum est accidens, quia particularis propositio est vera, si prædicatum verè affirmatur de aliquo, vel aliquibus.

Cautio.

Duæ subcontrariæ non possunt simul esse veræ, nisi in vtraq; propositione diuersum subiectum intelligatur.

Lex contradicentium.

Contradictoriæ acerrimè & ex diametro inter se pugnant: quia repugnant tam quantitate, quàm qualitate, vt si prior propositio fuerit vera, secunda erit falsa, in quacũque materia fuerit: vt, Omnis virtus est amplectenda: Aliqua virtus non est amplectenda.

Subalternarum lex.

Subalternæ non opponuntur, quia non repugnant qualitate; sed particularis est vera, si vniuersalis sit vera: & si particularis fuerit falsa, vniuersalis quoque erit falsa.

Cautio.

Subalternæ possunt aliquando opponi, quoties prædicatũ est accidens, nam etsi pariter sunt affirmatiuæ, vel pariter negatiuæ, non tamen pariter veræ vel falsæ in materia con-

contingenti: vt omnis homo est medicus: aliquis homo est medicus: tamen non propriè opponuntur.

Regula.

Subalternæ opponuntur in materia contingente, secundum qualitatem ex re, non secundum qualitatem ex voce.

De Æquipollentia.

ÆQuipollentia, est aliquot ponunciatorum verbis differentium eadem significatio. Seton

Hæc ad veritatem inuestigandum plurimùm conducit: quandoquidem omnis propositio eiusdem est substantiæ, quantitatis & qualitatis, cum ea cui æquipollet, & idem prorsus sonat.

Vniuersalis affirmatiua, præposita negatione, æquipollet suæ contradictoriæ: vt, Non omnes possunt esse diuites .i. Aliqui non possunt esse diuites. Non omnis qui te blandè alloquitur est amicus .i. aliquis qui te blandè alloquitur, non est amicus. Non tota Europa paruit Alexandro .i. Aliqua pars Europæ non paruit Alexandro. &c.

Vniuersalis affirmatiua, postposita negatione, æquipollet (penè semper) suæ cõtrariæ: vt, omnis spurcus sermo non procedat de ore vestro, id est, nullus.

Vniuersalis negatiua, præposita negatione, contradictoriæ suæ æquipollet: vt,

Non

Non nemo fatebatur, id est, aliquis fatebatur. Non nihil deerat: id est quiddam. Nonnunquam reprehenditur veritas, id est, aliquando.

Proposita negatio in vniuersali, semper facit contrarias æquipollere: vt, nemo non sibi melius mallet quàm alteri, id est, vnusquisque. Nullus vir non cęcutit aliquando, id est, quisque.

Vtraq; vniuersalis, pariter præposita & postposita negatione, cum sua particulari conspirat: vt, non omnis Episcopus non est hospitalis, id est, quidam Episcopus est hospitalis. Nonnulli homines non amant literas, id est, aliqui homines non amant literas.

Particularis affirmatiua, præposita negatione, in contradictoriam transit: vt, non se quisque odio habet, id est, nullus.

In neutra particulari potest negatio gẽminari, nemo omnium (quod sciam) dixerit, Non quidam non studet, pro eo quod est, vnusquisque studet,

Quod ad hanc rem spectat, iubebo studiosos, latinissimos authores consulere, potius quàm dialecticorũ turbam, qui in ęquipollentijs assignandis toto cœlo solent errare.

Proxi-

Dialecticæ lib. II.

PRoximum est, vt ad æquipollentiam, & conuersionem, sermonem conuertamus. Potest æquipollentia dupliciter accipi, vel in dictionibus, vel in orationibus: in dictione, vt idem est non nihil & aliquid, nihil non & omne, de quibus Erasmus in copia sua disserit eruditissimè, sed hic de ea, quæ in oratione est, æquipollentia, dicendum occurrit, quæ est diuersarum propositionum eadem significatio. Hæc (vt cætera taceam) ad præcedentis tabulæ cognitionem multùm conducit. Omnis enim propositio æquipollēs in sensu eadem est, cum ea, cui æquipollet, est etiam eiusdē essentiæ, & quantitatis, & qualitatis per omnia. Nam quoniam hæc, Quisquis sibi melius mallet, quàm alteri, est categorica, vniuersalis, affirmatiua, vera cōtingens, sic erit & hæc illi æquipollens: Nemo sibi non melius mallet quam alteri, & quia idem prorsus sonat, eundē locum in præcedēti tabula occupant. Falsō putant quidam affirmationem non æquipolliere, perperamq; multa de negatione præcipiunt. Certè mea sententiâ hallucinatur tota penè dialecticorum turba, in tradendis æquipollentijs, non obseruantes latini sermonis proprietatem, a qua ne latum quidem vnguem erat recedendum. Alij omissis regulis ad exempla confugiunt, sed præcepta certiora & vtiliora credo.

Prima regula.

1 Præposita negatio in vniuersali facit contradictorias æquipollere: vt, non quisque verum cernit. Idem est ac si dicas, quidam non cernit verum. Quandoque tamen: vt, in scriptura vbi Hebraismus est, æquiualet contrariæ: vt, Non omnes qui dicunt mihi, domine, domine, intrabunt in regnum cœlorum, id est, nulli qui dicunt mihi, domine, domine, intrabunt in regna cœlorum: id fit potissimùm, interposito verbo inter negationem & signum: vt, non glorietur omnis caro, id est nulla: non misereatis omnium, qui operantur iniquitatem, id est nullorum.

Secun-

Secunda regula.

2 Postposita negatio, ex vniuersali affirmatiua facit vniuersalem negationem: vt, omnis immunditia non est inter Christianos nominanda, id est, nulla.

Tertia regula.

3 Vniuersalis negatiua, præposita negatione, æquipollet suæ contradictoriæ: vt, non nemo ait, id est, aliquis. Non nihil deest, id est, quiddam. Nonnunquã reprehenditur veritas, id est, aliquando. Quanquam tales propositiones ex aduerbijs compositę non sunt dicendæ vniuersales, sed potius inter dictiones est æquipollentia. Postposita negatio in vniuersali negatiua facit contrarias æquipollere, non equidem dum sunt cõtrariæ equiualent, sed quæ alioqui essent cõtrariæ, ablata negatione: vt, Nemo non sibi parcit, id est, vnusquisque sibi parcit. Nullus vir non cæcutit aliquando, id est, quisque. Nihil non mouetur ab alio, id est, omne: verùm, hęc infinita magis est dicẽda, quàm vniuersalis. Nullam ętatem non decet religio, hunc enim sensum habet: Religio decet omnem ętatem. Ita & hęc. Nusquam nõ est virtuti locus: infinita est, licèt vniuersalis speciem præ se ferat. Nec hic tã propositiones, quàm illarum partes æquipollent.

Quarta regula.

4 Vtraq; vniuersalis negatione pariter præposita & postposita subiecto, cum subalterna conspirat, i. cum particulari: vt, Non omnis episcopus non est lucro deditus, id est, Quidam episcopus est lucro deditus. Nonnulli pisces non sunt surdi, id est, Aliqui pisces non sunt surdi.

Quinta regula.

5 Particularis affirmatiua, præposita negatione, in contradictoriam transit: vt, Non potest quidam simul sorbere & flare, id est nullus: non mortui te laudent domine, id est, nulli. Aliæ Propositiones, quas Valla particulares putat, singulares potius dixerim: vt, de

vt de grege non ausim quicquam deponere tecum, id est, nihil. Efficiam posthac ne quenquam voce lacessas, id est nullum: in quarum partibus & dictionibus potius cernitur æquipollentia, quàm integris propositionibus. Valla ait idem pollere quoque, quum subiecto postponitur negatio in particulari: vt, Aliquis beatus non est quispiam: vel, quispiam non est beatus. Verùm æstimo particularem, postposita negatione, rarò aut nunquam fieri vniuersale, nisi cùm fit comparatio: vt, aliquis non est me fortunatior. Quisquam non est te melior, id est, nullus. In neutra particulari potest negatio geminari. Absurdè enim dixeris. Non quidam, vel, non aliquis vir non legit: Absurdius, Quidam non homo non pingit. Absurdissimè. Non est non iustus non Socrates: Rectè tamen dicimus. Non sum non fortunatus, & non tu non es fœlix, non autem, non tu nō es fœlix. Non est ergo situs negationum negligendus. Adhęc in lingua latina duæ negationes, si in idem cadant, affirmant, vt, nonnihil scit, id est, omnia: Græce vehementius negant οὐδὲν γινώσκει nihil scit prorsus. Negant etiam Latinè, quādo in diuersa incumbunt: vt, nullus est mihi neque pater neque mater, id est, desunt mihi parentes. Denique multa sunt linguæ proprię: vt, Quid non vastauit, id est, omnia vastauit. Num ego te coëgi, id est, non coëgi te: Nonne prædixi ita futurum, id est, etiam prædixi ita futurum. Caue lædas, id est, caue ne lædas. Iuuenesque senesque, id est, omnes. Sed longum esset omnia persequi. Cætera ab authoribus petenda sunt. Nam consuetudo optima est (vt ait Fabius) loquendi magistra.

De Æquipollentia.

Æquipollentia duplex { Dictionum. / Propositionum.

Car:

Æqui-

Ioannis Setoni

Æquipollentia propositionum quid.

Æquipollentia propositionum est idem sensus duarum propositionum verbis differentium.

Hæc ad veritatem inuestigandum. &c.

Omnis propositio secundum significationem suam eiusdē est substātiæ, quātitatis & qualitatis cum ea cui æquipollet: vt, si propositio æquipollens sit categorica, particularis affirmatiua, vera cōtingens, tum ea cui æquipollet erit Categorica, particularis, affirmatiua, vera & cōtingens. &c.

Versiculus.

Præ contradict. post contra, præ postq; subalter.

Expositio.

Præ contradict. Id est. Si negatio præponatur toti propositioni, æquipollet suæ contradictoriæ.

Post contradict. id est, si negatio postponitur subiecto, æquipollet maximæ ex parte suæ cōtrariæ. Præ postq; subalter. id est, si negatio præponatur & postponatur in vtraq; vniuersali, æquipollet suæ subalternæ, id est, particulari affirmatiuæ, vel negatiuæ.

Voces Æquipollentes.

Non omnis,	id est	Aliquis non.
Non nullus,		Aliquis.
Non aliquis,		Nullus.
Nulli non,		Omnes.
Omnes non,		Nulli.
Non omnis nō,		Aliquis non.
Nonnullus nō,		Aliquis non.

Signum. Vniuersale negatiuum.	Est,	Nullum.
Vniuersale affirmatiuū.		Omne.
Particulare negatiuum.		Aliquod nō.
Particulare affirmatiuū.		Aliquod.

1 *Præpoſita negatio vniuerſali affirmatiuæ facit contradicentes æquopollere.*

Regula.

Contradicentes non æquipollent, nec contrariæ, neque ſubalternæ: vt ſunt contradicentes: &c. ſed quæ prius erãt contradicẽtes, contrariæ, & ſubalternæ, dempta negatione vel negationibus.

2 *Quando negatio poſtponitur vniuerſali affirmatiuæ, æquiualet vniuerſali negatiuæ, vt omne vitium non eſt amplectendum, id eſt nullum vitium eſt amplectendum.*

3 *Si negatio præponatur vniuerſali negatiuæ, æquipollet ſuæ contradictoriæ, id eſt, particulari affirmatiuæ.*

4 *Cùm negatio poſtponitur vniuerſali affirmatiuæ: vt nemo non eſt animal, id eſt, omnis homo eſt animal.*

5 *Quando negatio præponitur & poſtponitur vniuerſali affirmatiuæ vel vniuerſali negatiuæ, æquipollet ſuæ ſubalternæ, id eſt, particulari affirmatiuæ, vel particulari negatiuæ, vt non omnis virtus non eſt mediocritas, id eſt, Aliqua virtus eſt mediocritas. &c.*

Si negatio præponitur particulari affirmatiuæ, æquipollet vniuerſalæ nigatiuæ, vt, non aliquis homo eſt doctus, id eſt, nullus homo eſt doctus.

In neutra particulari poteſt negatio præponi & poſtponi, tum propter veritatem propoſitionum, tum maximè propter phraſim loquendi.

De conuerſione.

IAm ad cõuerſionẽ cõuertẽdus eſt ſermo. Conuerſio propoſitionis eſt apta extremorum cõmutatio. Eius duo ſunt genera, ſimplex & attenuatum. Seton

Simplex conuerſio dicitur, vbi tranſpoſitis terminis, eadem remanet quantitas.

Ita

Ita vertitur vniuersalis negatiua,& particularis affirmatiua: vt,nulla virtus est inuidia:nulla inuidia est virtus. Aliqua intẽperantia est vitium: Aliquod vitium est intemperantia.

Attenuata autem conuersio est, quando commutatis partibus minuitur quantitas. Nam mutatis signis, ex vniuersali colligitur particularis: vt,Omnis æquitas est virtus:aliqua virtus est æquitas.

Hæc species vertendi peculiaris est vniuersali affirmatiuæ.

Præterea,in conuertendis propositionibus semper eadem qualitas debet remanere

E, I, simpliciter vertendo signa manebunt.

Ast, A,cùm vertas signa minora cape.

COnuersionis apud authores nõ admodum frequens est vsus, verùm apud quęstionistas, qui nihil nou euertunt, nihil frequentius.

Conuerso est apta mutatio extremorum, apta est quando iuxta sequentes canones fit. Duæ sunt species eius: Simplex & attenuata, æqualem & inæqualem appelare possumus. Simplex est, quando mutatis partibus, quantitas seruatur:ita vertitur particularis affirmatiua, & vniuersalis negatiua, vt intemperantia est vitium, ergo aliquod vitium est intemperantia, Nulla inuidia est virtus, ergo, Nulla virtus est inuidia. Æquale ex æquali colligitur,& re-

ma-

manet eadem quantitas. Conuersio autem attenuata est, vbi transpositis terminis diminuitur quantitas, vniuersali signo in particulare conuerso: vt omnis equitas est virtus, ergo aliqua virtus est æquitas, non hic ex æquali æquale, sed ex vniuersali colligitur particularis. Ad hunc modum potest vtraque vniuersalis conuerti. Sed quoniam vniuersalis negatiua simpliciter conuertitur, hoc est, vi negationis ex vniuersali vniuersalem colligit: vt, Nullus homo est quadrupes, ergo nulla quadrupes est homo, ideo magis peculiaris est hæc species vniuersali affirmatiuæ. Necessariò enim sequitur particularitas vbi vniuersalitas colligitur. Alij per accidens conuerti dicant, vbi quantitas attenuatur. Solent quidam ad excitanda, vt opinor, puerorum ingenia, quasdam propositiones excogitare & eis proponere, quales sunt. Nulla vestis facit Monachum, nullus homo est fœmina. Nullus puer fuit Episcopus, quas sic solent vertere. Nihil faciens monachũ est vestis, nulla fœmina est homo masculus, nullus episcopus existens episcopus, fuit puer. Particularis negatiua non propriè conuertitur, quòd generaliter non tenet eius sequela, nam non sequitur, aliquod animal non est homo: ergo aliquis homo non est animal. Tertiam speciem versioni (quam vocant contrapositionem) prætereo, cuius apud eruditos nulla est mentio. A, vniuersalem affirmatiuã: E, Vniuersalem negatiuam, I particularem & Indefinitam affirmatiuam: O, Particularem negatiuam denotat.

E, I, simpliciter vertendo signa manebunt,
Ast, A, si veritas, signa minora cape.
O, quoties vertis vertito simpliciter.

Si conuersa sit vera: conuertens quoque vera erit, non è contrario sequitur. Logici priorem propositionem conuersam, posteriorem conuertentem dicunt. Mala, est conuersio, vbi non seruatur eadẽ qualitas, non debet enim affirmatiua in negatiuam

aut vera in falsam, aut denique necessaria in contingentem conuerti, sed affirmatiua in affirmatiuam, negatiua in negatiuã, vera in veram, & ita de cæteris.

De conuersione.

Conuersio triplex { Terminorum. Relatiuorum. Propositionum.

Car.

Conuersio terminorum quid.

Conuersio terminorum est quoties prædicatum & subiectum sunt voces conuertibiles, idque in casu nominandi conuertuntur.

Termini conuertibiles.

- Proprium & species.
- Definitio & definitum.
- Descriptio & discriptum.
- Differentia constitutiua & species.
- Genus & membra diuidentia simul sumpta.

Conuersio relatiuorum quid.

Conuersio relatiuorum est quoties termini sunt conuertibiles, sed in casibus obliquis conuertuntur,

Conuersio propositionum quid?

Conuersio propositionum est apta extremorum commutatio. Apta extremorum commutatio est, quando fit cõuersio iuxta regulas à Setono descriptas.

Conuersio propositionum { Simplex, Attenuata, Per contrapositionem.

Conuersio contrapositionum, est quoties termini finiti in terminos infinitos conuertuntur, eadem remanente quantitate & qualitate propositionum: Ad hunc modum conuertuntur vniuersalis affirmatiua & particularis negatiua: vt, Omne bonum est iustum, ergo Omne non bonũ est non iustum. Aliquod iustum non est bonum, ergo, Aliquod non bonum non est non iustum.

Con-

Conuersio per contrapositionem non meretur nomen conuersionis, quia eadem extrema non remanent, sed termini finiti conuertuntur in terminos infinitos.

Regula attenuatæ conuersionis.

Hæc species vertendi peculiaris est vniuersali affirmatiuæ. Dicitur peculiaris, non quia vtraque vniuersalis non potest hoc modo conuerti, sed quia vniuersalis negatiua cõuertitur simpliciter, ideoq; dicitur esse peculiaris vniuersali affirmatiuæ.

Præterea in conuertendis propositionibus &c. Nulla est vera conuersio propositionum, vbi eadem qualitas non seruatur: nam si conuersa propositio erit affirmatiua, & cõuertens erit affirmatiua.

Regula.

Prior propositio dicitur conuersa, posterior conuertens. Si conuersa fuerit vera, conuertens quoque erit vera.

Expositio versiculorum.

E, I, simpliciter vertendo signa manebunt.

Id est, vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua simpliciter conuertuntur.

A ſt, A, cùm vertas signa minora cape.

Id est, vniuersalis affirmatiua attenuatè conuertitur.

DE MODALIBVS.

Dialectici vocant propositionem modalem, quum hæc vocabula adduntur, necesse, impossibile, contingens, possibile: vt, necesse est, quę ortum habent, & finem habere. Impossibile est, omne metallum liquescere. Contingit vel possibile est, quasdam arbores esse infrugiferas. Necesse, si-

Seton

gni vniuersalis affirmatiui, impossibile vniuersalis negatiui, contingens vel possibile, particularis affirmatiui: contingens nō, particularis negatiui vim obtinet.

Addunt alij plures modos, sed possunt omnes facilè sub his quatuor complecti. Reperitur geminus sensus in modalibus, diuisus & compositus, vt Possibile est sedentem ambulare: hęc in sensu diuiso vera est: in sensu composito falsa. Similiter per omnia opponuntur, equipollent, & conuertuntur, vt purę: nisi quòd plerunque in conuersione, modi ipsi manent ijdē. Verùm quòd modalium natura facilè ex his prędictis puris deprehendi potest, illas de industria leuiter perstringo.

NOn desunt, qui propositionem diuidunt in puras, & in modales: puras vocant barbari de inesse, quòd prædicata subiectis insunt: modales, quibus modi opponuntur: Modi purarum naturam & sensum prorsus mutant. Modi sunt, necesse, impossibile, possibilè, contingens, quibus cognoscitur modalium quantitas, non aliter quàm ex signis deprehenditur quantitas purarum. Necesse, quasi signum vniuersale affirmatiuum. Impossibile, vniuersale negatiuum reputatur, vt in textu habetur. Addunt alij plures modos, vtile, honestum, verum, certum, iucundum, facilè, consuetum, &c. cum eorum appositis, falsum, difficile, incertum inutile, &c. quæ omnia ad prędictos quatuor possunt reduci.

In his duplex est quandoque sensus, diuisus, & cōpositus:

positus: vt, possibile est tacentem loqui; hęc propositio in sensu diuiso vera est, duo tempora denotãs, nempe significat eum qui iam tacet posse alia loqui: falsa verò est in composito sensu, vnum tantum importans tempus, significátque, possibile esse tacentem dum tacet, posse loqui, & ita in reliquis. Natura autem modalium facilè ex prædictis puris deprehenditur. Similiter enim per omnia opponuntur, æquipollent, conuertuntúrque, nisi quòd plerunque modi ipsi manent iidem in conuersione: vt Necesse est omnem patientiam esse virtutem: ergo, Aliquem virtutem esse patientiam est necesse. Contingens est aliquem medicum esse diuitem, ergo aliquem diuitem esse medicum contingit. Impossibile est omne animal esse hominem, ergo aliquem hominem esse animal est possibile. Vbi aduertendũ est impossibile commutari in possibile. Æstimanda est modalium quantitas ex modis (vt dixi) nam potest particularis dici, quoad dictum, vt vocant, hoc est, quoad subiectum, quæ iuxta modum, est vniuersalis: vt necesse est aliquam stellam minorem esse sole. Contrà, quæ iuxta modum particularis est, secundum subiectum sępe est vniuersalis, vt, possibile est mulierem linguam refrenare: Verum hæc ego, quarum admodum rarus est apud authores vsus, sicco pede præteo, etiam si minimè nesciam, quot hinc subtilitates inter sophistas oriantur, & argumẽtionum gryphi inexplicabiles.

De Modalibus Propositionibus.

Car.

Modalis propositio est categorica impura, in qua necesse, contingens, possibile, vel impossibile ponitur, vt: Necesse est hominem esse animal.

Regula.

1 *Quantitas & qualitas modalium propositionum depẽ-*

dent ex signis, vt, si necesse præponatur toti propositioni, erit vniuersalis affirmatiua. &c.

2 Eadem est vis copulæ in categoricis propositionibus puris, quæ est modi in modalibus, nimirum, quemadmodum dicitur categorica propositio affirmatiua vel negatiua, quãdo verbum affirmatur vel negatur, sic dicitur propositio modalis affirmatiua vel negatiua, quando modus affirmatur vel negatur, alioquin sequeretur contradicentes propositiones simul esse veras vt docet Aristot.

Negatio præponenda est modo, non verbo, in modalibus propositionibus.

Sensus modalium duplex, { Diuisus. Compositus.

Sensus diuisus importat duo tempora: compositus vnum tantùm tempus.

Modales propositiones opponuntur, æquipollent & conuertuntur, vt categoricæ puræ opponuntur, vt necesse & impossibile contrario modo: necesse & contingens non contradict. modo &c.

In conuersione modalium propositionum, modi ipsi manent ijdem, nisi quando impossibile conuertitur, propositio enim conuertens erit possibile: vt, Contingit hominem esse doctum: propositio conuertens est. Doctum esse hominem, est contingens. & c. Impossibile est omnem plantam esse Fraxinum, propositio conuertens. Aliquando Fraxinum esse plantam, est possibile.

Obiectio.

Impossibile est esse, est affirmatio, vt inquit Aristoteles, ergo, Impossibile non, non obtinet vim negationis.

Responsio.

Impossibile est esse, est affirmatio secundum modum & secundum verbum, nam negatio priuans non est negatio re vera, sed affirmatio, tamen impossibile admittitur pro negatione à dialecticis, non quòd verum sit, sed tantùm docendi gratia. Valer.

Con-

Contingens triplex: { Necessarium, Non necessarium, Possibile.

Necessarium. { 1 Quod aliter non potest se habere. 2 Quod vim infert. 3 Sine quo non potest diu existere. 4 Sine quo non potest bene esse.

Possibile duplex, { Actu. Potentia.

Impossibile duplex. { Simpliciter, Secundum quid.

Diuisio partium modalis propositionis.

Partes modalis duæ.

Modus dictus. { Necesse, possibile, &c. Omne id quod est in modali propositione, præter modū.

De æquipolentia modalium propositionum.

Aequipollent. pur. Non possibile est non esse
pu. Non contingēs est nō esse
re. Impossibile est non esse.
a. Necesse est esse.

Contra. I. Non possibile est esse.
Li. non contingens est esse.
A. Impossibile est esse.
ce. Necesse non esse.

Aequipollent.

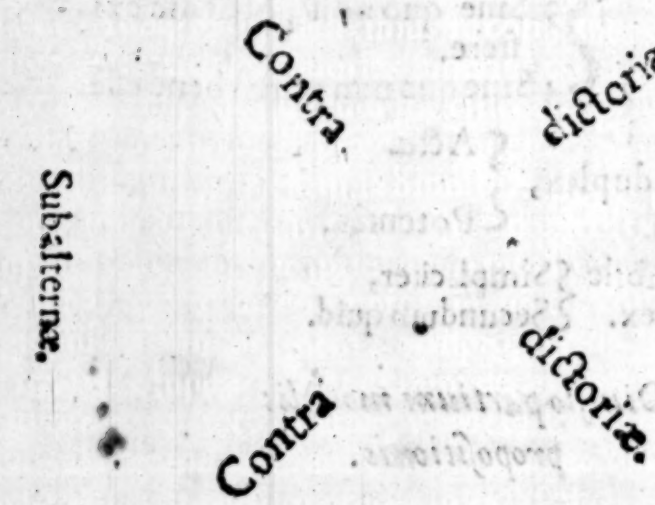

Aequipollent. A. Possibile est esse.
Mi. Contingens est esse.
Bi. Non impossib. est esse
mus. Nō necess. est non esse.

Subcontrar. E. Possibile est non esse.
Den. Contingens est non esse.
Tu. Non impossib. est nō esse.
Li. Non necesse est esse.

Aequipollent.

E, verbum negat, I. quæ modum, nihil A, sed V, totum.

Expositio.

A. Omnino, vniuersalem affirmatiuam.
E. Negatiuam de dicto.
I. Negatiuam de modo.
V. Totam negatiuam, & secundum modum & secundum dictum.

} significat.

De

Dialecticę lib. II.

De Prædicatione.

PRędicatio est vera prædicabilis de suo subijcibili affirmatio.

Duplex est prædicatio: Essentialis. Accidentalis.

Prædicatio essentialis, est prædicatio, cuius alterum extremorum est de essẽtia alterius, vt Vitis est arbor.

Accidentalis est prædicatio cuius neutrum extremum ad alterius essentiam attinet, vt Nero est tyrannus.

Propria predicatio est recta, vbi superius de suo inferiori (recto loquendi ordine seruato) enunciatur: vt Sol est astrum.

Impropria verò est innaturalis, vbi inferius de superiori suo, aut æquale de æquali enunciatur. Hęc ad vsum Dialecticorum parum attinet, qui tantum quæ propria sunt, recipiunt.

NVnc prædicationem (vt vocant) leuiter oportet perstringere. Quidam duplicem constituũt, vnam quinque prædicabilibus, alteram quatuor prædicatis propriam, de qua vide Aristotelem in topicis. Nos hic priorem tantum attingimus, quæ ex Isagoge Porphirij colligitur, quę nihil est aliud, quam veræ & affirmatiuæ propositionis species, vt ex eius finitione constat. Est enim vera affirmatio vniuersalis de subijcibili suo: vt Terẽtius est comicus. Hanc in essentialem & accidentalem diuidunt. Essentialis est vbi genus aut differentia de specie, siue in diuiduo, vel species de indiuiduo, enunciatur: vt

Cle

Seton

Aequipollent.

Subalternæ.

Aequipollent.

diuiduo enunciatur: vt Clemẽtia est virtus: Animal est sensibile: Bucephalus est equus. Accidentalis verò est, vbi proprium aut accidens de subijcibili enunciatur: vt, Vulpes est gannibilis. Tigris est velox. Propria est prędicatio, vbi de suo inferiori superius aut de absoluto concretum infertur: vt, Camelus est animal: Nix est alba: mare est vastum: hęc, quòd naturam sequitur, meritò naturalis, & recta appellatur. Aduerte quod diximus in contextu, propriam esse prędicationem, quoties superius de inferiori infertur, sic esse intelligendum, scilicet superius ad significationem, vel ad prædicationem, vt, animal est hinnibile, propria est, quia hinnibile, licèt significatione animali inferius, tamen quoad prædicationem superius est, quia propriè de Animali enunciatur. Animal autem de eo impropriè, id est contra loquendi rectum ordinem. Impropria dicitur vbi inferius de superiori, aut æquum de æquo, aut absolutum de concreto infertur, vt Metallum est aurum, animal est Animal, vastus est mons: hæc, quia ordinem naturę inuertit, merito à logicis reijcitur. Denique tres sunt prædicationis interrogationes, quę, qualis & cuius, quibus, sicuti propositionis natura exigit, respondemus: Vt percontanti, quæ qualis, & cuius sit hæc prędicatio. Fortitudo est virtus; respondemus, essentialem, propriam, & generalem de specie, & ita de reliquis.

De Prædicatione.

Prædicatio duplex. { Prædicati. / Prædicabilis.

Regula.

Car. 1 *Omnis propositio ducitur ab aliquo quatuor prædicatorum, id est vel à definitione, genere, proprio, vel ab accidente, quod quidẽ verum est si ordinate, si propriè, & affirmatiuè ducatur. Alioquin omnis quæstio non ducitur ab*

aliquo

aliquo prædicatorum.

2 *Propositiones negatiuæ non dicuntur à prædicatis.*

3 *Omnia referuntur ad prædicatum definitionis refellendo, non confirmando. Nam quæ loca refellunt genus, proprium, & accidens, eadem ipsa definitionem refellunt.*

Prædicatio quid.

Prædicatio est vera affirmatio alicuius prædicabilis de aliquo subiecto.

Prædicatio est duplex: { Essentialis. / Accidentalis.

Essentialis prædicatio est, quando genus prædicatur de specie, species de individuo, differentia de specie.

Accidentalis prædicatio est, quando prædicatum est vel proprium, vel accidens.

Prædicatio propria quid.

Propria prædicatio est, quando superius vel significatione, vel prædicatione, prædicatur de suo inferiore: vt proprium superius est genere, prædicatione: licèt significatione sit inferius.

Æqualis prædicatio duplex: { Significatione, / Voce.

Æqualis prædicatio voce, impropria est: vt, homo est homo.

Æqualis prædicatio significatione est propria: vt, homo est risibilis.

Tres sunt interrogationes propositionis. { Quid? / Qualis? / Cuius?

Quæ, quærit vtrùm propositio sit essentialis, vel accidentalis: Qualis, vtrum sit propria, vel impropria: Cuius, quærit vtrùm sit generis de specie, speciei de individuo, &c.

Si sit impropria prædicatio, neq; est accidentalis, neque essentialis. Nam hæc postrema diuisio prædicationis, nominis diuisio est, non rei.

De

De definitione.

Seton Hic attexendę sunt definitio, & diuisio: quibus ob affinitatem descriptionē & partitionem adiungam.

Definitio igitur est, qua quid sit res explicatur, vt homo est animal rationale.

Constat propriè ex duabus partibus, genere & differentia.

Genus semper in eodem reperitur prędicamento cum definito. Quod si differētiæ inueniri nequeant, earum vices proprium aut accidens supplebunt. Vnde nonnihil ad definiendum conducit Prædicabilium & prędicamentorum cognitio.

Obtinendum est, vt definitio cum definito cōuertatur: & idem prorsus sonet, vt aperta sit, & vt quid sit res, explicet.

Germana & essentialis dicitur definitio, quando vera exprimitur differentia: Reliquę rectius descriptiones vocantur. Nam Etymologia interpretatio, notatio, periphrasis, & huiusmodi non merentur definitionis nomen, licèt eam magnam ex parte referant.

Descriptio rem appositè explicat: vnde non abs re accidentalis definitio à quibusdam solet appellari.

Dialecticæ lib. II.

DEfinitio & diuisio, addito verbo, propositiones fiunt, quo fit vt in hoc libro explicantur, verùm quò meliùs intelligatur definitio, finienda prius venit etymologia, quam quidam nominis definitionem dicunt. Etymologia est vera verbi ratio: vt Sapientiæ amator, pro philosopho: quod vinum parit pro viniparo. Etymologiæ, similes sunt interpretatio, metaphora, expositio, proportionalis explicatio, periphrasis, notatio, & huius generis aliæ, quæ apud alios reperiuntur, quæ omnia Rodolphus sub nomine rei comprehendit. Nam non sunt definitiones, licèt ita apud rhetores non rarò dicantur. Interpretatio est dilucida aliqua nominis expositio, vt, celeriter comedere pro tubercinari: Metaphorica expositio est, vbi vox à genuina significatione ad non propriam transfertur, vt ver est anni pueritia. Senectus est vitę occasus. Proportionalis, seu similitudinaria expositio fit ex mutua duorum anologia: vt scientia est in anima, quod oculus in corpore: vel mens in homine, quod Deus in mundo. Periphrasis est qualiscunque nominis circumlocutio, vt cùm eum ante quem portantur fasces dicimus, pro Consule. Notatio aliquem peculiari nomine exprimit: vt, Si dicas illum, qui se cubito emungit, pro fallamentario, qua de re consule Erasmũ in copia sua. Etymologia vtimur cum in ipsa voce est controuersia. Primò enim excutienda est verbi vis, ne sermonis vitio obscuretur disputatio: vnde in initio constituendum, & velut pascisendum, qua significatione vocis velimus vti: ne de alijs rogati, de cæpis respondeamus, vt est in prouerbio. Nec solùm præstare debet dialecticus vt diatriba vocibus æquiuocis, & ambiguis careret, sed etiam ne verborum obscuritas vllo modo concertantes disturbet. Ad quam rem conducunt imprimis cognitio phrasis & linguarum peritia, deinde, vt de nomine semel conuenit, statim (si opus sit)

Plato, tum Cicero, vt omnis dissertio à definitione sumat exordium, vt intelligatur quid sit de quo disputatur. Definitio igitur est qua, quid sit res, explicatur: vt Homo est animal rationale: Animal est viuens sensibile. tales definitiones germanas & essentiales vocant. Nec aliud videtur, Definire, quàm rem intra fines naturę suę conclusam explicare. Vtilissimum ergo est, vt quicunque definire vellet aliquid, prius vniuersam rei naturam & rationem interiùs, & exteriùs lustratam habeat: Ad hanc rem nonnihil conducit exacta imprimis prædicabilium, & prædicamentorum cognitio. Nempe cùm omnis finitio propriè ex genere & differentia conficitur, primò omnium scire expedit, in quo prædicamento res illa reponitur, quæ definienda venit, quam speciem vel definitum vocamus: quo semel deprehenso, non erit difficile in eodem reperire genus definiti: reperto tandem genere, descendere oportet quasi per diuisionem & ad eius differentias vtrinque (vt patet in superiori libro) collocatas. Quarum altera cum genere adiuncta, definiti naturam explicabit. vt si hominem definiri velles, facilè liquebit hominem substantia continere: sub eadem ergo erit & hominis genus, id animal est: animalis autè differentiæ sunt, rationalis & irrationalis. Harum altera, nempe ea, quæ cum definito conuenit, cum Genere hominem cõplet, & definit: vt, Homo est animal rationale. Iam perfecta est germana definitio, cùm ex genere & differentia constet. Quòd si quando veræ differentiæ inueniri nequeant, earum in definiendo vice supplebunt proprium aut accidens: vt, Asinus est animal solidis pedibus, auritum, fœcundum. Sunt autem in summa, secundum Agriculam tres rectè definiendi leges: Prima, vt definitio neque plura, neque pauciora quàm definitum cõplectatur, sed de quocunque vnum dicitur, dicatur & alteram. vt: Quicquid est homo, est animal rationale, & cõtrà, Quicquid est animal rationale, est homo. Altera vt quid

sit

sit res, hoc est, substantiam eius explicet Habent enim & accidentia suam essentiam, id est, substantiã. Tertia, vt aptè, hoc est, neque ambiguis nominibus, neque obscuris, aut ex longinquo deductis constet: Adhibetur enim, vt ait Aristoteles sexto Topicorũ, cognoscendi gratia. Profuerit plurimùm ad hanc rem, notas res atque explicatu faciles definire, quod si diligenter & curatione fiat, paulatim & difficilium spes erit. Iuuabit etiam crebras aliorum definitiones soluere, & rationem singulorum verborum exigere, iudiciúmque parare, & vsu tractandæ rei viam nobis patefacere: vt, Ius est decretum maioris potestatis, ad tuendum ciuitatis statum, ex æquo & bono institutum: Ciuitas est multitudo collecta, ad statum rerum tuendum per se sufficiens, quæ consensu sit legum vitæque coniuncta. Has definitiones ad vnguem explicat Rhodolphus, ego compendij causã relinquo, poterunt, qui volunt, ab eo petere. Descriptio est (vt idem Rodolphus author est) quæ rem verbosiùs exprimit: nec in hoc adhibetur, vt, quid sit res indicet: sed vt, qualis sit, velut ob oculos inspiciendum ponat. Hæc crebrò poëtis nonnũquã oratoribus in vsu est: vt, eleganter apud Virgilium describitur fama: Fama malum, quo non aliud velocius vllum, &c, Et apud Ouidium, Solis regia: Regia Solis erat sublimibus alta columnis: Clara micante auro, flammáque imitante pyropo. Altera est descriptio, quam quidam accidentalem definitionem dicunt, propterea quod differentiam per proprium & accidens colligit: hæc apposite, hoc est, conuersim (vt loquuntur) rem explicat. Itaque non abs re sub definitione contineri solet.

De definitione.

Definitio

Ioannis Setoni

De definitione.

Car. *Definitio est oratio, addita copula, quæ definiti substantiam explicat.*

Regula.

Nulla definitio per se est oratio: sed dicitur oratio verbi, quòd definitionem cum definito coniungit.

Definitio duplex est.

Rei, { Vera est & perfecta.
Nominis. { Tantùm nominis interpretatio est.

Quomodo definitio & descriptio conueniunt, & quomodo discrepant.

Definitio & descriptio præcipuè in hoc conueniunt, quòd quemadmodum definitio conuertitur cum definito, sic descriptio cum descripto: Differunt, quòd definitio explicat substantiam rei, descriptio qualitatem rei.

Conuenientiæ & discrepantiæ inter diuisionem & partitionem

Diuisio & partitio conueniunt, quòd tam diuisione quàm partitione vnum ducitur in multa. Differunt præcipuè in hoc, quòd diuisum de suis speciebus verè enunciatur: totum integrale de suis partibus minimè.

Definitionis duæ sunt partes.

Genus, } est { Prima pars definitionis.
Differentia. } { Posterior pars.

Genus est in eodem prædicamento cum specie.

Obiectio.

Scientia est in relatione, grämatica in qualitate, ergo, Genus & species non semper sunt in eodem prædicamento.

Respons.

Scientia quatenus refertur ad scibile, est in relatione, quatenus ad grammaticam, est in qualiate.

De

Dialecticæ lib. II.

De legibus definitionis.

Tres definiendi leges.
- Vt definitio & definitum conuertantur.
- Vt explicet substantiam rei.
- Vt brevis sit & aperta.

Etymologia, interpretatio, &c. possunt referri vel ad nomen rei, vel definitionem. Ad definitionem, quatenus vocē cuius est etymologia consideramus &c. Ad nomen rei, quatenus sibi ipsum consideramus.

Etymologia est vera verbi ratio: vt, ex humo factum, pro homine.

Interpretatio est dilucida nominis expositio: vt Saxo frangere, pro molere.

Metaphora est translatio rerum verborúmque à genuina significatione ad non propriam: vt ætas, pro virili ætate.

Notatio est explicatio alicuius rei peculiari nomine, vt qui se cubito emunxit, pro falsimentario.

Periphrasis est circumlocutio nominis: vt, pro præceptore dicimus eum qui castigat pueros.

Diuisio descriptionis.

Descriptio duplex.
- Poetica.
- Dialectica.

In poetica descriptione maxima ex parte omittitur genus, è contrà fit in Dialectica descriptione.

Descriptio rem appositè explicat, id est, cōuertitur cum descripto.

De diuisione.

POstquàm quid sit vnumquodque cognoscimus, proximum videtur, vt quotuplex Seton

tuplex sit, intelligamus. Diuisionis ergo locus, cuius est insignis vtilitas nos admonet, vt quid ipsa sit, paucis exequamur.

Diuisio est communioris id sua inferiora accommoda diductio.

Trifariam potest vnum in multa diduci, diuisione, partitione, & enumeratione, de quibus ordine dicam.

Quinque sunt diuisionis species.

Prima, quę & perfectissima, est generis in species: vt, animal partim homo, partim brutum est.

Proxima, est generis in suas differētias: vt, Substantiarū hęc corporea, illa incorporea.

Tertia, subiecti in accidentia: vt, animalium, aliud sanum aliud ęgrum.

Quarta, accidentis in subiecta: vt, Feritas alia Leonis, alia Tigridis, alia cæterarum beluarum. &c.

Quinta denique, accidentis in accidentia: vt, Arborum quędam dulcia, quædam amara, quędam mediū saporem tenent. &c.

Aliud, partim, hoc, & illud, & reliquæ sectionis notæ plerunq; apud authores designant diuisionem.

Bona est diuisio, cùm omnia sua membra pariter diuisum ęquant, & cùm diuisum

sum non cum aliqua parte, sed cum omnibus simul captis conuertitur.

Obtinendum ne quid in hac desit, aut superfit: vt, de definitione dictum est.

Postremò, debet vtraque breuis esse, & aperta, vtpote quæ manifestationis gratiâ adhibentur.

Partitio est totius in partes discretio: vt, cum ciuitatē in ędes, plateas, portas, mœnia fossas, partiamur. Sit (inquit Fabius) diuisio rerum plurium in singulas: partitio singularum in partes discretus ordo. Omnis diuisio finita est, & certa habet membra.

Partitio verò nōnunquam manca fit & ex incertis, ne dicam infinitis partibus cōstans.

Diuisum de suis partibus verè enunciatur. Non autem partitio. Qui ergo hęc non distinguit, artem destruit.

Enumeratio est, quoties multa, quę vni alicui insunt, recensemus: vt, Cicero eloquens orator fuit, prudens senator, & grauis philosophus.

PRoxima est diuisio, cuius perneccssaria est vtilitas, tum ad reliqua diuidatur naturam demonstrandū, tum ad definiendum: quando definire nihil aliud est, quàm ex genere per differentias diuiso, in speciem descendere. Iuuat verò potissimùm diuidendi scientia,

entia, ad differendi orationisque copiam parandam. Eiusdem namque artificij est, vnum aliquod, quod multa ambitu suo complectitur, in partes spargere, & multa in vnum colligere, ac quasi in angustũ agere. Verùm trifariam potest vnum in multa duci, diuisione, partitione, & enumeratione. Diuisio est communioris in sua inferiora accommoda deductio: accommodam censeo, quando in omnes suas partes, & eas quidem certas fit sectio. Quinque sunt species diuisionis. Prima, quæ & perfectissima, est generis in suas species, vt Animal partim homo, partim brutũ est: vel colorum, alius albus, alius niger, alius medius. Hic diuisum, genus est, scilicet animal: eius autem membra diuidentia, homo & brutum, species sunt animalis. Sic album & nigrum respectu coloris species sunt, licèt aliàs ad substantiam collatæ, sint accidentia.

Proxima est generis in differentias suas, vt substãtiarum, hæc corporea, illa incorporea. Hic extra diuisionem, membra ipsa sunt diuisiuę differentiæ.

Tertia est subiecti in accidentia: vt, Animalium aliud sanum, aliud ægrum. Sanum & ægrum accidẽtia sunt, animal verò subiectum, vel susceptibile dicitur horum accidentium.

Quarta est accidentis in subiecta: vt, Astutia alia humana, alia lupina. &c. Hic è regione accidens in substantiam diuimitur. Nam astutia accidens est hominis, lupi, & vulpeculæ. &c.

Quinque denique accidentis in accidentia est sectio, vt febrium hæc acuta, illa lenta, hic tum visum, tum membra sunt accidentia. Agricola censet omnem diuisionem esse generis in species, quod quidem negari non potest, cùm diuisum ad membra diuisionis referatur. Nos tamen docendi gratia, simpliciter & citra mutuam inter se collationem ista tradidimus. Citius me assequuntur pueri, cum dico genus nunc in species, nunc in differentias, & accidentia diuidi, quàm

quàm si solùm dixero, in species diuidi posse. Boëtius, Faber, Melanchthon, & non pauci alij putant nomen Polysemon admittere diuisionem: vt, Canum alius domesticus, alius marinus, alius cœlestis. At Rodolphus (cui ego assentior) negat id posse fieri. Sectionis notæ sunt, hoc, aliud, partim, cùm gemmantur: & apud Græcos, Mon, & de: quę crebro apud authores designant diuisionem, sed non semper.

Bona est diuisio, cum omnia membra pariter æquant diuisum: vt, prædictis diuisionibus liquet, & nõ cum vna aliqua parte seorsum, sed cum omnibus simus captis conuertitur. Intelligimus diuisum in ipsis membris, quum opus fuerit: verùm ampissimus laxandi campus habetur, quãdo subiectum, aut accidens in accidentia secatur. Nam in huiusmodi imperfectionibus diuisionibus videtur membra esse latiora quàm diuisum: vt, si dicam, Homo alius albus, alius niger, alius medio colore. Si dixeris, hic diuisum addendum esse partibus, statim clamitabunt Sophistæ, mutatam esse faciem diuisionis, cùm homo albus non sit accidens. Hic ergo idem respondendum puto, quod in elegantijs Valla, nimirum posse aliquando aliquid intelligi, quod non licet exprimere. Nam in hoc Sallustiano. Perijt fame, morte omnium pessima, subauditur mortium, quæ vox exprimi non debet. Et ita apud Ciceronem. Putabam te interrogasse Pompei, vnúmne esset cœlũ, an innumerabilia. Intelligimus cœla, quod verbum absurdum videbitur, si eloquaris. Obtinendũ est, ne quid in diuisione supersit, ne quid desit: vt, de definitione dictum iam est, postrema debet vtraq; breuis, & aperta esse. Nam turpe est (vt ait Quintilianus) id obscurum esse, quod in eum solum vsum adhibetur, ne sint cætera obscura.

Partitio est totius in partes discretio. Cicero propriè scripsit partitionem vocari, cùm totum quasi in membra, non in species discerpitur, vt si corpus

partiaris in caput, thoracem, ventrem, manus, pedes: aut Domum in fundamentum, parietes & tecta. Sit, inquit Fabius, Diuisio rerum plurium in singulas; Partitio verò singularum in partes discretus ordo, & recta quædam collatio, prioribus sequentia connectens. Idem Latinè sonant Diuisio & Partitio. At qui hęc non distinguit, artem destruit, vt ait ille. Omnis diuisio finita est, & certa habet membra. Partitio fit nonnunquam manca, & ex incertis, ne dicam infinitis, partibus constans, quo fit vt credam speciem in individua non diuidi propriè, sed partiri potius: quanquam rhetores non admodum inter hæc distinguere solent.

Enumeratio, quoties multa quæ vni alicui insunt, recensemus: vt, cùm dico: Cicero fuit eloquens orator, prudens senator, & grauis philosophus: hęc inter dialecticos rarissimè habet locum. Nunc quoniam cùm Definitio, tum Diuisio ex omnibus penè locis ducuntur, necessum hic habeo, locorum diuisionē, quę apud Rodolphum habetur, subijcere, & quid quæq; sunt breuiter, & rudi Minerua aperire.

Locorum tractatio, vt ordo postulat, in alium locum dilatus, quartum librum constituet.

De diuisione.

Car: *Postquam quid sit vnumquodq; cognoscimus. &c. Exordium sumendum est à definitione, si res proposita obscura tantũ sit: sin verò obscura & multiplex, à diuisione.*

Ad quot vtilis est diuidendi ratio.

Ratio diuidendi vtilis ad tria; ad
- Cognoscendum diuisum.
- Aptè definiendum.
- Differendi copiam.

Di-

Dialecticæ lib. II.

Diuiſio quid.

Diuiſio eſt communioris, id eſt, omnis diuiſio eſt generis in ſpecies, per differentias diuiſiuas.

Diuiſio duplex.

Nominis, Rei. } vt { Hominum, alij ſunt viuentes, alij mortui. / Animalium, aliud homo, aliud brutum.

Regula.

A diuiſione rei argumentum ſumitur affirmatiuè & negatiuè: A diuiſione verò nominis non ſumitur, quia alterum membrum eſt terminus diminuens.

Vnum diducitur in multa tribus modis. { Diuiſione. / Partitione. / Enumeratione.

Quinque diuiſionis ſpecies. { Generis in ſpecies. / Generis in differentias. / Subiecti in accidentia. / Accidentis in ſubiecta. / Accidentis in accidentia.

Regula.

1 *Si diuiſum intelligatur in ſuis membris diuidentibus, tum omnis diuiſio eſt generis in ſpecies. Sin autem cõſiderantur abſque vlla collatione tum ſunt diuiſionis ſpecies.*

2 *Quando diuiditur æquiuocum æquiuocans in æquiuoca æquiuocata, vt, Canum alius domeſticus, alius marinus, alius cæleſtis, eſt enumeratio tantùm.*

3 *Quando ima ſpecies diuiditur in ſua individua, partim eſt partitio, partim diuiſio: partitio, quatenus non eſt aliquis certus numerus individuorum alicuius ſpeciei: diuiſio, quatenus ſpecies, verè prædicatur de ſuis individuis.*

Ioannis Setoni

De legibus diuisionis.

Tres leges diuisionis.
- Vt diuisum cum omnibus membris diuidentibus conuertatur, & non cum vno aliquo.
- Nihil debet esse superfluum, aut parum explicatum in definitione.
- Vt breuis sit & aperta.

Discrepantiæ inter diuisionem & partitionem.

1 *Diuisio est generis in species: partitio est totius in partes.*
2 *Diuisionis certæ sunt species: partitionis sunt infinitæ partes nobis, licet naturâ sunt finitæ.*
3 *Diuisum prædicatur de suis membris diuidentibus: totum integrale non prædicatur de suis partibus, vt virtus de morali virtute, & de intellectiua. Corpus, quod est totũ integrale non prædicatur de capite, brachio, &c.*

Obiectio.

Totum similare prædicatur de suis partibus: vt, vnaquæque pars aquæ est aqua.

Respons.

Nomen totius similaris prædicatur de parte: ipsum tamen totum non prædicatur: neque aqua prædicatur, vt genus, de parte aquæ.

Enumeratio est quoties multa vni alicui attribuuntur: vt, Hector vir fortis in bello, consilio pollens, & Græcorum principium euersor.

De-

Definitio per locos generales ducta.

Seton

HOmo est animal rationale. *A differentijs*

Leo quadrupes est rugibilis. *A proprijs.*

Homo est, qui capite, humeris, pectore, vē- *A toto.*
tre, manibus, pedibusque constat.

Terra est pars mundi infima. *A partibus.*

Prudens est vir prudentiâ præditus. *A cōiugatis.*

Sturnus auis est nigra, albis distincta *Ab adiacen-*
maculis. *tibus.*

Tyrannus est, qui vnus rerum potitur, & *Ab actibus.*
ius ex arbitrio suo dicit.

Timiditas est impotentia, ceruo, damæ, *A subiecto.*
lepori, pauciſque alijs naturalis.

Ceruisia est potus ex aqua, hordeo, lu- *A materia.*
puloque factus.

Triangulus est figura habens tres angu- *A forma.*
los duobus rectis æquales.

Statua est imago sculptoris manu effecta. *Ab efficiente.*

Rhetorica est bene dicendi scientia. *A fine.*

Ædificator est, qui domus, templa, ædifi- *Ab effectis.*
cia potest erigere.

Homo est animal, cuius vsui cætera om- *A destinato.*
nia sunt animalia.

Triarij sunt milites in postrema acie col- *A loco.*
locati.

Amigdalus arbor est, quæ primo omni- *A tempore.*
um floret.

Vxor

A connexis. Vxor est fœmina viro maritata.

Ab antecedentibus. Cędes est mors violenta, iurgium, odium, inuidiam, contumeliam, iniuriam plerunque sequens.

Ab adiũctis. Meretrix est, quæ cultui corporis voluptatiqué studet.

A consequẽtibus. Furere est, non cognoscere homines, non leges, non senatum, non ciuitates, & corpus suum cruentarę.

A pronunciatis. Iustitia est virtus, quę ex sententia Ciceronis, vnicuique sua tribuit.

A Comparatis. Lynx auis est columba minor, pedibus vtrinque in binos digitos scissis.

A similitudine. Paterfamilias est, qui ita prędest familiæ, vt preceptor discipulis.

A contrarijs. Virtus est vitium fugere.

A priuatiuis. Obliuio est scientiæ amissio.

A relatiuis. Pater est qui liberos habet.

A dissentaneis. Virtus est placitis abstinuisse bonis.

POtest quandoque definitio ex duobus aut pluribus locis duci, sed nomẽ ex eo habet, qui est manifestior. Hæc ex quatuor diuersis locis est petita. Bubo auis est nocturna, à boum mugitu dicta: Vncũgui carniuora, aquilam magnitudine referens. Nõnulli fortassis quasdam ex his, descriptiones, libẽtius quàm definitiones vocarent. Verùm Agricola, quẽ in his rebus libentius imitabor, tales appellat definitiones: non tam fortasse quòd rei essentiam, quam rem ipsam conuersim explicant. Apud quem quantum ad inuentionem attinet definitio & descriptio

vnum

vnum eundemque locum constituunt, nisi poëtarum descriptionem intelligas cum qua nihil est nobis commercij. Definiendi munus magni & excellentis viri est, qui non solam vniuersam definiendæ rei naturam, sed & alia plurima, quæ eam circumstant, percipit. Neque quicquam aliud æquè acrem à tardo, doctum ab indocto distinguit, atque definiendi peritia: quo magis conuenit, vt crebro definitionibus tenelli animi exerceantur. Supereſt modò, vt diuisio etiam per locos ducatur, atque hic Rodolphi, viri eruditissimi, exempla adducam, quem nollem vllo pacto sua fraudari laude.

Diuisio per Locos.

AC quoniam perfectæ differentię origo ex forma est, inde ordiamur. Seton

Corporum, aliud animatum, aliud expers animæ. *A formæ.*

Arborum, aliæ ex semine sunt, aliæ sponte nascuntur. *A materia.*

Feritas alia serpentis, alia auis, alia reliquarum belluarum est. *A subiecto.*

Animalium, aliud mãsuetum, aliud ferum. *Ab adiacentibus.*

Hominum, alius studio, alius lucro, alius voluptati operam dat. *Ab actibus.*

Animalium aliud parentis efficatia, aliud putrefactione gignitur. *Ab efficientibus.*

Animalia quædam fœtum, quædam ouum, quędam vermen pariunt. *Ab effectis.*

Re-

A destinatis. Rerum domesticarum, aliæ ad necessitatem, aliæ ad voluptatem, aliæ ad vsum pertinet.

A fine. Opum parandarum gratia, alij iustam nauant operam, alij fœnerantur, alij vi rapiunt, alij fraude subducunt.

A loco. Animalia hæc terrâ, illa vero mari degunt.

A tempore. Flores aut Hyberni sunt, aut verni, aut æstiui, aut autumnales:

A connexis Homines, partim serui sunt, partim domini, partim neutrum.

A contingentibus. Musicorum, quidam literas sciunt, quidã ignorant.

A pronuntiatis. Quidam homines laudati sunt, quidam vituparati, quidam silentio latent.

A comparatis. Populares, quidam intra regem sunt opibus, quidam pares, quidam superiores sunt.

A similitudine. Aliorum vitę propositum industria formicam imitatur, aliorum signities similis est muscis.

NOmẽ rei, opposita, & dissẽtanea, prorsus aliena sunt à diuidendi ratione. Preterea absurdum esset, vt vna diuisio ex duobus locis ducatur, quod in definitione non est rarum. Nunc restat, vt exerceant sese pueri multis, tum definitionũ tum diuisionum exemplis. Nulla enim ars citra vsum potest percipi: tantum abest vt exactè definire, & rectè dividere quis possit, nisi prius eius rei sibi vsum fecerit.

Ex

Ex his, definitione & diuisione dico, omnis ferè nascitur disputatio, & argumenta tanquam ex fonte deriuantur. Atq; hęc de Categoricis dicta sufficiant.

Definitio ducta per locos generales.

Car:

OMnis definitio ducitur ab eo loco, à quo id quod supplet locum differentiæ ducitur.

Nulla definitio ducitur à genere, quia nulla constat ex genere solùm.

Dialectica est differendi ars.

Linea est longitudo, latitudine & profunditate carens.

De Hypothetica propositione.

Seton

HYpothetica propositio est, quæ duas categoricas cum nota hypothetica in se complectitur: vt, Temperantia est virtus, & intemperantia est vitium.

Diuidi potest (vt simplex) in veram & falsam: deinde in affirmatiuam & negatiuam.

Quinque numerantur hypotheticę species.

- Conditionalis.
- Copulatiua.
- Disiunctiua.
- Causalis.
- Temporalis.

Conditionalis est, vbi geminæ Categoricę conditionali nota iunguntur.

Copulatiua, vbi nota copulationis catego-

tegoricas coniungit: atq; ita finiendæ sunt reliquę species.

Conditionalis vera est, vbi antecedens probat consequens, aliàs falsa.

Copulatiua est vera, cuius vtraque pars est vera, vt iustitia est virtus, & fraus est scelus.

Falsa, si altera pars sit falsa: vt, Homo est rationalis, & homo est immortalis.

Disiunctiua è regione est vera, si altera pars sit vera: vt, Terra minor est sole, aut mentiuntur philosophi.

Falsa, vbi vtraq; pars sit falsa: vt, Argẽtum præstat auro, vel literæ virtuti sunt pręponendę.

Causalis similis est conditionali, Nam vera est tantùm, quando pars posterior per priorem probatur: vt, Quia homo est capax rationis, est risibilis. Denique quod ad veritatem spectat, idem de temporali est sentiendum.

Hæ etenim sunt veræ, Dum quis currit, mouetur: Dum sis probus, es amandus.

Non autem hę, Dum bibis, peccas: Dum scribis, ludis. Quoniam prior pars non probat secundum. Nullam agnoscunt hypotheticę conuersionem, nec oppositionem prę-

ter

ter contradictionem, prępositа negatione toti propositioni.

Copulatiua vniuersalitatem, disiunctiua particularitatem quandam prę se fert, quo fit, vt inuicem contradicant, vbi partes sunt oppositę. Bifariam summi potest, interdum, tum compulationis, tum disiunctionis nota: illa complexim aut sigillatim, hęc disiunctiuè aut copulatim.

Omittitur nonnũquam modus venustatis gratia, qui tamẽ, licèt non exprimatur, intelligi debet.

TAndem ad hypothecam enunciationem ventum est, quam multò compendiosius, quàm alteram absoluemus. Nam de hypotheticis facilè iudicabit is, qui categoricorum naturam prebè nouit. Nam aliud non est hypothetica enunciatio, quàm duæ confusę categoricæ. Diuiditur hæc, vt simplex, in veram & falsam, iterum in affirmatiuam & negatiuam: quæ omnia non in verbum, sed quatenus sunt hypotheticæ in connexionem, hoc est, in notã hypotheticam incumbunt. Notas voco omnes coniunctiones (quas dynameis grammatici dicunt) & aduerbia temporis, loci, similitudinis, comparationis, & similia, vt, si, &, nec, vel, aut, quia, dum, tam, quando, æquè, &c. Pro diuersitate harum, distinguuntur species hypotheticarum: sed ipse, breuitatis causa, ea tantùm quæ præcipuæ habentur explicabo. Hæ quinque sunt, conditionalis, copulatiua, disiunctiua, causalis, temporalis. Quanquam duæ vltimæ argumentationum formę, magis quàm

species

ſpecies cenſendæ ſunt. Ad has reduci poſſunt, quæ reliquæ ſunt. In conditionali eſpicere oportet conditionem. Nam vera non eſt, niſi prima propoſitio ſecundam probet, hoc eſt, ex neceſſitate inferat: vt, Si præcepta dei ſeruaueris, ſaluus eris: Si parentes oderis, es improbus. Hæ falſæ ſunt. Si non es monachus non es pius: Si vxor ſit formoſa, eſt honeſta. licèt fortaſſe partes ſint veræ. Et hæc vera eſt, quamuis ſint partes. Si equus volabit, erit alatus. Copulatiua non eſt vera niſi vtraque pars pariter ſit vera: vt, Hortenſius fuit vir eloquens, & ſingulari memoria præditus. Falſa, vbi vna pars eſt falſa: vt, Alexander fuit potentiſſimus, & ſobrius: hanc, quia nullum habet in ſe conditionem, quidam ab hypotheticis reijciunt. Diſiunctiua è contrario vera eſt, cuius vna pars eſt vera: vt, Fraus eſt licita, vel mercatores decipiunt. Falſa non eſt, niſi vbi vtraque pars ſimul falſa fuerit: vt, Scuriarum vita eſt honeſta, vel, nemo auaro fœlicior: Cauſalis & temporalis, conditionalis naturam imitantur. Falſæ enim ſunt, niſi prior propoſitio alteram neceſſariò probauerit. Prioris exemplum. Dies eſt, quia ſol eſt in noſtro Horizonte. Poſterioris exemplum: Dum quis viuit, ſpirat: dum quis cernit, oculos habet. Nec refert vtra pars in his præponatur: vt, Nox eſt nobis, dum ſol eſt in altero hemiſphærio. Sunt hæc omnia de hypotheticis affirmatiuis intelligenda. Non conuertuntur hypothetice, nec oppoſitionem habent, niſi contradictionem, quum toti propoſitioni præponitur negatio, vel auertitur præpoſita: vt, Si vis ad vitam ingredi, ſeruanda ſunt mandata. Contradictio eſt. Non ſi vis ad vitam ingredi, ſeruanda ſunt mandata. Non dum apud Antipodes eſt ſol, nobis nox eſt. Contradictorium. Dum apud Antipodes eſt ſol, nobis nox eſt: qui modus faciendi contradictionem generalis eſt etiam in categoricis: vt, Omnis auarus eſt miſer, non omnis auarus eſt miſer. Nemo odit ſeipſum, non nemo odit ſe-

ipſum:

ipsum: & ita de reliquis. Omittitur interdum nota, venustatis causâ: vt, Liberali ingenio prodest lenitas, prauo nocet. Pauperi desunt multa, auaro omnia. Presente præceptore, auscultant discipuli. Optare potes quæ velis, consequi quæ velis non potes. Omnis copulatiua participare videtur vniuersalitatem, & omnis disiunctiua particularitatem. Itaque sunt qui tradunt copulatiuam contradicere disiunctiuæ, vbi partes sunt oppositæ: vt, Scipio Hannibalem vicit, deleuitque Carthaginem. Non vicit Hannibalem Scipio, vel Carthaginem non deleuit rursum? Nullus poëta dictior est Homero, vel nullis antiquior. Fit aliquis poëta doctior & antiquior Homero. Est porrò attendendum, nodum copulatiuum posse bifariam accipi aliquando, aut complexim, aut sigillatim: vt, Omnis nostra vis in animo & corpore sita est. Si (sit) capitur complexim, vera & categorica est: si sigillatim, est copulatiua falsa, significat etiam omnem vim in animo esse, & itidem omnem esse in corpore: vtrunque est falsum. Huius generis sunt: Lac & pisce, sunt venenum. Duo & tria sunt quinque: Anima & caro vnus est homo: Argumentatio est antecedens & consequens: & alia similia. Disiunctionis etiam nodus nunc disiunctiuè, nunc copulatim capitur: vt, Omne animal aut homo est, aut bratum. Si sumatur (aut) disiunctiuè, est falsa propositio. Nempe designat omne animal esse hominem tantùm, vel omne animal esse brutum. Si nota copulatim accipiatur, designat hominem & brutum pariter inter se omne animal complecti. Multæ sunt huius generis propositiones, quas hic repetere magis esset longum quàm necessarium.

De definitione hypotheticæ propositionis dictum est prius.

Secundi libri finis.

Ioannis Setoni
LIBER TERTIVS,

De Argumentatione.

Seton

Vmmus huius artis ſcopus, ad quem omnia diriguntur, eſt argumentatio. Cui explicandę tertium librū deſtinauimus.

Primùm ergo quid argumentatio, deinde quotuplex ſit, poſtremò quæ ei affinia ſunt demonſtrandum eſt: qui ordo ſuprà à nobis eſt ſeruatus.

Argumentatio eſt propoſitionum ad illatiuam notam connexio: vt Chremes fuit ebrius, ergo futilis.

Tria ſunt in argumentatione notanda: Antecedens, nota, & conſequens.

Antecedens eſt prior pars argumentationis, notam præcedens.

Conſequens verò poſterior, eandem ſubſequens.

Nota denique velut nodus quidam eſt, ipſas res cõnectens: vt Catilina fuit proditor

tor patriæ:ergo meritò Româ expulsus.

Hîc antecedens, Catilina fuit proditor patriæ:ergo,nota: meritò Româ expulsus, consequens.

Antecedens quandoque in duas secatur partes.Priorem vocant maiorem, alteram minorem,de quibus suo loco dicemus.

Argumentum est probabile, inuentum ad faciendam fidem de re aliqua: alij medium vocant.

Argumentatio in bonam & malam cõsumitur.

Bona est cuius antecedens necessariò infert consequens: vt Cernit, ergo oculos habet.

Mala est,cuius antecedens,aut non omnino, aut non ex necessitate probat consequẽs: vt, Attalus fuit diues, ergo liberalis.

QVoniam in primo libro terminum in complexum, ac in secundo propositionem explicuimus, postulat ordo vt in hoc tertio libello illustretur argumentatio,quia nihil in tota dialectica spatiosius, amplius aut maius. Quemadmodum enim ab exiguis fontibus orta flumina augescunt spatio, & in immensum excrescunt, ita & omnis scientia à paruis principijs initium faciens, latius inde emanat, & progressu ad maiora euagatur tandémque in amplissimam immensitatem expatiatur. Argumentatio est propositionum ad illatiuam notam cõnexio: vel, vt alijs placet. Oratio qua quis rei, de qua dicit,

fidem facere conatur: vt, Nero fuit tyrannus, ergo indignus imperio. Hæc non aliter ex pronunciatis, quàm ex ex terminis pronuntiatum componitur: Et vt in hoc subiectum, copula, & prædicatum, sic tria quoque notanda sunt in omni argumentatione. antecedens, nota, & consequens. Antecedens est, quicquid notam antecedit. Consequens, quod notam sequitur: Nota, vtriusque nodus est. Vt, Lucretia seipsam interfecit, ergo fuit homicidij rea. Antecedens est, Lucretia seipsam interfecit: ergo, nota: aut homicidij rea, consequens. Antecedentis quandoque duæ sunt partes, maior & minor: de quibus suo loco plura dicemus. Antecedens ratio propositúmque dicitur, Consequens intentio, conclusio, illatio, complexio, connexio, sequens, & thema appellatur.

Notæ sunt, ergo, ideo, igitur, proinde, itaque, & si quæ sunt huiusmodi. Totam autem vtriusque connexionem, argumentationem, ratiocinium, sequelam consequutionem, vulgo consequentiam: Cicero conclusionem dicit. Argumentum vocant alij medium, alius minus rectè antecedens. Consequētiarum hęc bona, illa mala. Bona esse cuius antecedens non potest esse verum, nisi etiam consequens vnà sit verum: vt nullum regnum scelere partum, est diuturnum: ergo nec Philippi Macedonis regnum est diuturnum. Mala est, cuius Antecedens potest esse verum, consequenti existente falso: vt Pulegium est medicamentum: ergo non est nutrimentum. Non defuere qui bonam in geminam speciem diuiserunt, alteram à materia, alteram à forma nominantes: & rursum, quam materialem vocant, in aliquot species, quas hic repetere longius esset, opinor, quàm vtile.

Anno-

Dialecticæ lib. III.

Annotationes P. Carteri

in tertium Librum Dialecticæ Ioannis Setoni.

Liber tertius inscribitur de argumentatione, quia argumentari est finis totius Dialectices. Car.

Discrimen inter Argumentationem & Argumentum.

Argumentatio & argumentum in hoc differunt, quòd argumentatio est argumenti per orationē explicatio. Nam argumentatio complectitur argumentum probans cum conclusione quam probat.

Argumentatio quid.

Argumentatio est ratio concludendi unam propositionem per alteram per aliquam connexionem illativam: ut iustitia est virtus, ergo est laudabilis.

Argumentum est ratio, quæ rei dubiæ facit fidem. Argumentum dicitur medium, quia tota vis argumentationis pendet ex medio.

Fidem facimus dupliciter.

Per notiora naturæ, { *Syllogismo.*
Per notoria nobis, { *Inductione.*

Antecedens in syllogismo tantùm, in duas secatur partes, quæ Maior & minor dicuntur.

Argumentatio bona { *Ex forma.*
bifariam dicitur. { *Ex materia.*

Argumentatio bona ex forma dicitur, & non ex materia, quando fit recta dispositio terminorum, licèt propositiones ipsæ sunt falsæ.

Argumentatio bona ex materia dicitur, quando propositiones verè sunt ex quibus fit argumentatio, tamen dispositio illarum mala est.

Argu-

Argumentationum, aliæ bonæ, aliæ malæ.
Hæc Setoni diuiſio eſt mominis diuiſio, non rei.

Quatuor ſunt argumentationis formæ.

Syllogiſmus.
Inductio.
Enthymema,
& exemplum.

Enthymema ad ſyllogiſmum, Exemplum ad inductionem referunt: Ariſtoteles illud rheotoricum ſyllogiſmum, hoc rhetoricam inductionem nominat.

Syllogiſmus eſt oratio, in qua ex duabus præmiſſis conceſſis, neceſſario per conceſſas infertur concluſio, vt,

Omnis ars alit artificem,
Pictura eſt ars: ergo,
Alit artificem.
} Ars.

Tres ſunt in omni ſyllogiſmo enuntiationes: maior & minor propoſitio nodū præcedentes, ac eundem ſequens concluſio.

Tres ſunt etiam ſimplices voces in ſyllogiſmis, maior, minor, & media: doctis extrema mominantur.

Maius extremum, eſt quod in maiori propoſitione ſumitur cum medio.

Minus extremum, quod in minore propoſitione cum medio ſumitur.

Medi-

Medium verò dicitur, quod in vtraque præmissa capitur.

Materia syllogismorū ipsa sunt Axiomata.

Forma est Axiomaton dispositio.

Modus est pronunciatorum quantitatis & qualitatis ratio.

Figura est certa debitáque dispositio medij.

Bis duo prima tibi numerat, totidémque secunda:
Vltima quæ restat, retinet sex verba, figura.

Medij dispositio.

Præcedit copulam prima, medium sequitur q;
Ast bis præcedit terna, sequitúrque secunda.
Præmissæ medium maior q; minor q; capessunt:
Hoc tamen vt Scillam semper conclusio vitat.

Argumentatio bona quatuor sub se species continet, Syllogismum, inductionem, enthymema & exemplum: Duæ priores perfectæ sunt, & secundum philosophum, dialecticis propriæ. Duæ reliquæ imperfectæ, captiosæ, & poëtis familiariores. Syllogismus est oratio, in qua concessis Maiore & minore, necessario per eas sequitur Conclusio: Syllogismus Ratiocinatio dicitur à Cicerone: ab alijs Collectio. Maior & minor propositio, quia præcedunt nodum, præmissæ appellantur. Conclusio ex præmissis inducitur. Quæ partes variè, à varijs nominantur, vt hic patet.

Syllogismi

1. Pars. Ab Aristotele / A Cicerone / A Quintiliano / A Themistio / A Boetio / A Rodolpho

2. Pars. Aristoteles / Cicero / Quintilianus / Themistius / Boetius / Rodolphus

3. Pars. Ab Aristotele / A Cicerone / A Quintiliano / A Themistio / A Boetio / A Rodolpho

Propositio maior. / Propositio. / Intentio, / Sumptum / Sumptum / Expositio. } vel propositio. } dicitur.

Propositionem minorem / Assumptionem / Assumptionem / Sumptam / Assumptionem } vel propositionem } vocat.

Conclusio / Complexio / Connexio / Conclusio / Conclusio / Intentio. } appellatur.

Mains

Maius, minus, & medium extremum, vulgò termini & extremitates nominantur, Maius extremum sumitur cum medio in maiore propositione: Minus in minore sumitur cum medio. Maior in conclusione prædicatur: Minus subijcitur: Medium in vtraque pręmissa capitur, nec vnquam ingreditur cõclusionem. Notandæ sunt in syllogismo, materia & forma. Ad formam spectat modus, & figura. Modi sunt quatuordecim, & tres figuræ, vt docent versiculi.

Bis duo prima tibi numerat, &c.

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, maegn habentur:
Ad quos ducuntur reliqui, cum perficiuntur.
Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti,
Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Addunt alij quinque alios modos primæ figuræ, quos vocant indirectos, quòd in conclusione maius extremum minori subijcitur, cum contrà fit in reliquis. Varietas figurarum ex medio prouenit, quandoquidem medium in prima figura est subiectum in maiore & prædicatum in minore. In secunda bis prædicatur medium: in tertia vero medium bis subijcitur, id est, in vtraq; præmissa, vt versus indicat.

Præcedit copulam, &c. Medium (vt distichon indicat) non ingreditur conclusionem. Premissa medij, &c. Conclusio igitur ex maiori & minore extremis conflatur, quę directa vocatur, quoties maius extremum de minore prædicatur. Præterea Conclusio cogitatione est prima syllogismi pars. Maior hoc est, eius ratio, vel causa, secunda: & minor, vltima. verùm priusquã syllogismi absolutam, docendi sunt pueri, quo pacto sese inter argumentandũ gerant.

De disputatione.

Disputatio est aliquorum de re controuersa argumentosa conflictatio: in hoc latens veritas diligenti examine discutitur. Quippe vt in arbore putanda segmenta reijcimus, ita in disputatione, concisis falsis & ambiguis, ad vera & indubitata sensim perue-

peruenitur. In omni autem disputatione debet esse, qui ratiocinia proponat, & qui ei ad illa respondeat: alter oppugnator, alter propugnator appellatur. Illi inuentio præcipuè, huic iudicium semper ob oculos est ponendum. Alter argumentis seu gladio proscindere, ferire, penetrare conetur. Alter dialecticæ iudicio, velut clypio quodam, ictus declinabit, vitabitque, petitionis impetum franget, irruenti resistet, seseque illæsum, & intactum tuebitur, hoc est, veritati, seu sacræ anchoræ adhærebit. Non licet vni eidémque incepta semel dissertione, nunc opponentem, nunc respondentem agere, velut imperiti grammaticastri qui ob inexperitiam alternatim quæstiones agitant. Imo dialecticorum est obnixè inuicem ratiocinandi formam seruare, ne disputantium vices vllo modo confundantur.

Disputantis officium.

Disputantis officium est prius meditari quod proponat, scopúmque aliquem in animo præfixum habere, quo (si possit) denso argumentationum agmine aduersarium impetat. Huc rationes suas omnes dirigat nec vllam sinat ansam arripere ad alia deflectendi, obstruat viam aufugienti, & angulos quærentem reuocet, retrahátque, & quasi vallo quodá vndique obsistat, ne quoquo pacto refugium inueniat, aut è cassibus elabatur. Facilè autem tergiuersabitur antagonista, seséque è faucibus eripiet, si multa simul, & turbato ordine proponamus, aut si argumentationem absque forma & vinculis proferamus. Vrgeat ergo disputator anguste, vt ad totam connexionem, aut ad eius partes respondeat, non perplexè, sed clarè, & certa cum affeueratione. Responsum animo verset, num consonum & idoneum sit, aut secus: deinde quale quale sit, argumento aliquo impugnet. Si sequela denegabitur, argumentationi, formam allegabimus. Sin propositum, aut eius pars negetur ab aduersario, nono

medio

medio confirmetur, donec tandem veniamus ad aliquid quod certum sit, taleque vt negare id aduersarius non possit. Si qui id largiatur, ex ipso aliud colligendum est, deinde ex iam collecta rursus aliud inferendum, & ex illo denique aliud, donec tandem ad primum illud perueniamus quod reliquarum argumentationum serie conati sumus afferere: quod profecto arduum non erit, si in vtranque partem, hoc est, ad confirmandum, infirmandúmque accedamus instructi. Argumenta dabunt loci, quæ (vt præmonui) in argumentationis speciem sunt colligenda, atque ita decenti ordine obijcienda, quoad voti compotes simus, vel donec resoluendus sit aduersarius, & nostro arbitrio quasi e compedibus emittendus, id quod tum plerúnque fieri solet, cùm seu captiuus in laqueos ducitur, vel rationem missam facere, à digniore aliquo, qui disputationi præsidet, iubemur. Exemplum, vt, si quis neget sapientem esse diuitem: probabis hoc pacto: Sapiẽs nullus caret opibus, ergo est dines. Antecedens probabis ad hunc modum. Sapiens habet opes quas vult, ergo non caret vllis: & iterum antecedens sic suadebis. Sapiens nullas cupit, ergo habet quas vult: antecedens rursum. Sapiens non putat opes esse bonas, ergo nullas cupit.

Denique sic adhuc probabis antecedens. Sapiens solam virtutem in bonis esse iudicat, ergo diuitias non putat esse bonas, atq; ita deinceps in infinitum, quicquid negatur nouo medio stabiles.

Officium respondentis.

Respondentis est (qui dine. statuetur. & pro vero pugnat) primùm in initio statim ratiocinium quo proponitur ordine repetere, deinde deliberare, & secum priùs in animo meditari, diligentérque apud se statuere, quid si respondendum, cauerecque ne ad redargutionem vt vocant, hoc est palinodiam, nec ad falsum concedendum verúmue negandum,

nec

nec ad negationem, aut vllam absurditatem asserẽdam impellatur. Cauendum in primis ne vlla rerũ similitudine decipiatur. Animaduertere sedulò, quibus inuoluitur nexibus ratiocinium, & quibus modis dissolui oportet, quod confirmatum est. Repetet antea tacitè apud se, quò videatur argumentatio spectare, & quasi è longinquo respiciat, num si hoc aut illud asserat, pacatum finem, veluti portum quẽdam, sit habitura. Res pariter & connexio examinanda est, antequam suam profferat in medium sententiam. Nam nunc materia, nunc consequentiæ artificium fallit.

Non est fas, vt responsor vlla disputanti obiiciat, aut quæstiones proponat, suum agat negotiũ, id est, obiecta repetat, repellat, soluat. Tantùm ad interrogata respondeat, & quantum datur, in singulis satisfaciat oppositori. Repellitur argumentatio negatione, soluitur distinctione: nam eludere absurdo, & obiecta retundere, non tam fortasse dialectici ede, quàm grammatici & rhetoris, quibusdam videtur. Duplici verò nomine repetimus quod proponitur, tum ne fortè vocum aliqua vicinitate decepti obaudiremus, tum ne ad excogitandã responsionem non satis daretur spatij, quando præceps & inconsultum responsum rarò vacat vitio, vt ait ille. Repetita ergo, & quasi ruminata aliquoties argumentatione, vel quæstione, non solùm tota per se partium connexio, verùm etiam singulæ eius partes singulatim ponderandæ nobis veniunt, ad quas pro earundem qualitatis diuersitate separatim, peculiari suo partibus addito nomine, conuenit responsum dare. Præterea responsori summa opus est cautione, vbi quis Socratico more secum inijt disputationem: hoc est, vbi nulla proposita argumentatione, varias questiones dolosè agitat, cuius in inductione exemplum dabimus. Aduersarium quoque nos blanda voce demulcentem, laudantemue, quod ei largimur, suspectum

tum habere debemus, nec minus ducentem, quàm trahentem vereri: Porrò quorsum tendunt eius conatus, priùs imaginemur, quo cuiùs scopum illum, ad quem nos velit adactos, velut scopulos vitemus, ac fugiamus, cane peius & angue, vt est in prouerbio. Nam caput est videre in alteratione, quid positum est in controuersia, ne in ipso portu impingas. Proximum, vt illorum naturam omnem, de quibus agitur probè perspectam habeas, ne An abactarum more clausis oculis dimittes, ne velut Labyrinthum ingressus, quo eas interiùs, eò exitus sit incertior.

Propositio vera
Quæstio vera } *sunt concedendæ.*
Argumentatio bona

Propositio falsa
Quæstio falsa } *sunt negandæ.*
Argumentatio mala

Propositio multiplex
Quæstio multiplex } *sunt distinguendæ.*
Argumentatio dubia

Decipit enim facilè multiplex de quo non fuerit prius præmissa distinctio. Nullam nobis negotium faces sunt, quæ indubitatæ sunt fidei, aut prorsus a vero alienæ: at probabilia rectè discernere, hoc opus, hic labor est. Ad hæc, quicquid denegabimus, seu id verum sit, seu falsum, conabitur illud disputator (si possit) ratione confirmare, & suffulcire, id quod citra nouam argumentationem nequit omnino fieri. Secunda igitur illa argumentatio, & quasi ex responso recens nata, qua negatum colligitur conficiturque non minus quam prior recitanda, & diligenter pensitanda venit, atque ita porrò donec ad solutionem tandem ventum sit, quæ tanè nunquam aut perrarò absque distinctione (si doctis

doctis credamus) inuenietur. Ac quoniam veritatis & eruditionis tantùm gratia decertandum est, non sunt falsa nimis pertinaciter defendenda. Satius est victori herbam porrigere, & infantiam confiteri, quam à falso stare, & sophistarum more de verbis inaniter argutari. Absit procul rixandi desiderium, absit contumelia, faceſſant conuitia, quæ biliosis ingenium obfuscant, mentis aciem perstringunt, omne rationis penè lumen extingunt. Mitte Scotistis omnem inanem loquacitatem, nullum est enim certius illiterati argumentum, quàm garrulitas nubebris, doctos decet modestia, & morum candor ingenuus. Nec respondenti licet, recitato ratiocinio, statim ad ipsam solutionem (tanquam respondendi munere grauaretur, aut laqueos timeret) festinare. Longè enim est aliud verè respondere, aliud rectè & appositè, quare aut omnia pariter concedere, aut antecedens, aut sequelam, aut denique negare, vel distinguere oportet. Nam consequens inficiari nemo solet, nec debet. Hanc rem multo exercitas mentis facilius, quàm regulis percipies. Nam si quis sic disputationē nobiscū instituaret. Omnis mercator est improbus, ergo est puniendus. Non hic sequela, sed propositum est negandum. Si hoc pacto probet. Omnis mercator vtitur fraude, ergo Omnis mercator est improbus: hic etiam antecedens negabis. Quod si sic probet. Omnis mercator plures reuendit quàm emit mercedes. Igitur vtitur fraude: Iam neganda est consecutio. Si alligabit enthymema, dicimus eius formam non semper esse efficacem ad probandum institutum.

Nunc ordine syllogismos colligamus.

Prima figura.

Barbara

Bar-	*Omne vitium est castigandum,*	
ba-	*Omne mendacium est vitium, ergo*	*Vitium.*
ra	*Omne mendacium est castigandum.*	
Ce-	*Nullus magistratus reddit honestum,*	
la-	*Omnis prætura est magistratus, ergo*	*Magistratus.*
rent.	*Nulla prætura reddit honestum.*	
Da.	*Quisque affectus est reprimendus,*	
ri-	*Ira est affectus, ergo*	*affectus*
j.	*Ira est reprimenda.*	
Fe	*Nulli lasciui sunt legendi,*	
ri-	*Quidam poëtæ sunt lasciui, ergo*	*Lasciuus.*
o.	*Quidam poëtæ non sunt legendi.*	

Hi quatuor soli perfecti sunt, reliqui omnes imperfecti.

Prima figura est perfectorum tantùm. Perfectus est syllogismus, cuius partes, quasi naturæ ductum sequentes, nō possunt in meliorem formam reduci, reliqui modi sunt imperfectorum. Itaque transmutatione & cōuersione egent, priusquam ad perfectorum ordinem reducantur: quam rem mox planiorem faciam. Subiungam hic etiam quinque illos, qui vulgo adduntur, primæ figuræ modos. Etsi enim conclusionem, vt vocant, indirectam, hoc est, conuersam, inferunt, necessariò tamen sequitur absumpta. Nam si ad easdem præmissas in Barbara sequitur hæc conclusio. Omni sobrietas est amplectēda, necessario per cōuersionē attenuatā sequitur, Aliquod amplectendū est sobrietas: & ita in cæteris modis.

Ba-	*Omnis temperantia est amplectenda,*	
ra	*Omnis sobrietas est temperantia, ergo*	*Temperantia.*
liptō.	*Aliquod amplectendum est sobrietas.*	
Ce-	*Nullum vitium est decens,*	
lan-	*Omnis audacia est vitium, ergo*	*Vitium.*
tes.	*Nullum decens est audacia.*	

Dari-

Da Quidquis crudele est odiosum,
bi- Aliquod bellum est crudele, ergo } Crudele.
tis. Aliquod odiosum est bellum.

Fa- Omnis auarus est miser,
pes- Nullus probus est auarus, ergo } Auarus.
mo. Aliquis miser non est probus.

Fri- Quedam modestia est laudabilis
ces. Nullũ conuitiũ est modestia, ergo } Modestia.
morũ. Aliquod laudabile nõ est cõuitiũ.

Papelmo, & Fricmorum dicuntur omnibus figuris ex æquo congruere, & communes esse, si medium ad debitam figurarum naturam rectè temperetur.

Secunda figura.

Ce- Nemo liberalis cupit aliena,
sa- Omnis auarus cupit aliena, ergo } Cupiens aliena.
re. Nullus auarus est liberalis.

Ca- Omnis prudens est temperans,
me- Nullus voluptarius est tẽperãs, ergo } Temperans.
stres. Nullus voluptarius est prudens.

Fe Nullum scelus est excusabile:
sti Aliqua culpa est excusabilis, ergo } Excusabilis
no. Aliqua culpa non est scelus.

Ba Omnis fraus est prohibita.
ro Quædã mercatura nõ est phibita, ergo } Prohibitũ
co Quædam mercatura non est fraus.

Tertia figura.

Da Omne periurium est flagitium,
ra Omne periurium est mendacium, ergo } Periurium.
pti. Aliquod mendacium est flagitium.

Fe- Nulla dialectica est venalis,
li- Omnis dialectica est scientia, ergo } Dialectica.
pton. Aliqua scientia non est venalis.

Di

Di- Castigatio est necessaria,
sa- Omnis castigatio est pœna: ergo, } Castigatio.
mis. Pœna est necessaria.

Da- Omnis studiosus est adiuuandus,
ti- Quidam studiosus est pauper, ergo, } Studiosus.
si. Quidam pauper est adiuuandus.

Bo- Aliqua podagra non est medicabilis.
car- Omnis podagra est morbus, ergo } Podagra.
do. Aliquis morbus non est medicabilis.

Fe- Nulla seueritas placet puero,
ri- Aliqua seueritas est perutilis: ergo, } Seueritas.
son. Aliquod perutile non placet puero.

Quatuor sunt species bonæ argumentationis { Syllogismus, Ethymema, Inductio, Exemplum.

Regula.

Syllogismus & inductio ad dialecticos præcipuè pertinent.

Syllogismus est oratio composita, in qua maiore & minore concessis, necessariò per concessas infertur conclusio.

Regula.

Conclusio diuersum quiddam est à præmissis, quatenus ad formam syllogismorum, non quatenus ad materiam.

De syllogismo.

Diuisio syllogismi.

Duplex est syllogismus { Categoricus. { Communis. Singularis. Hypotheticus.

Syllogismus categoricus est, cuius præmissæ & conclusio categoricæ propositiones sunt.

Hypotheticus syllogismus est, cuius præmissæ vel conclusio hypothetica est.

Ioannis Setoni

Categoricus syllogiſmus.

Directè concludens, { *Eſt ſyllogiſmus concludens maiorem extremitatem de minore.*

Indirectè. { *Eſt ſyllogiſmus concludens minorem extremitatem de maiore.*

Subdiuiſio categor. Syllog.

Catego. Syllogiſmus {
Perfectus, qui nullius alterius indiget: vt, concluſio demonſtretur eſſe neceſſaria.
Imperfectus, qui indiget, vel oſtenſiua reductione, vel reductione per impoſſibile, vt concluſio ſit perfecta.

Quatuor modi primæ figuræ tantùm perfecti, reliqui omnes imperfecti.

Syllogiſmorum diuiſio.

Syllogiſ. {
Demonſtratiui.
Dialectici.
Sophiſtici.
Obratiocinationes.

Demonſtratiuus ſyllogiſmus conſtat ex neceſſarijs principijs, & immediatis alicuius artis.

Dialecticus ex probabilibus conſtat.

Sophiſticus ex apparentibus veris.

Obratiocinatio dicitur, quando ipſa argumentatio peccat in propriis principijs, malè quidem intellectis, vel diminutè ſumptis.

Diuiſio ſophiſtici ſyllog.

Sophiſticus ſyllog. triplex.

Materiâ tantùm,
Formâ tantùm, } *Peccans.*
Formâ, & materiâ.

Sophiſticus ſyllogiſmus peccans materiâ tantùm, dicẽdus

dus est syllogismus: omnis enim argumẽtatio denominatur ex conclusione.

Tres sunt in omni syllogismo simplices dictiones: cætera supplementa dicuntur,

Materia syllogismorum sunt ipsæ propositiones ex quibus fit syllogismus.

Forma syllogismorum est propositionum dispositio.

Modus, est certa declaratio quantitatis & qualitatis propositionum.

Figura, est quæ docet quomodo medium disponitur in vnoquoque syllogismo.

Dispositio Medij.

Sub, præ, prima: bis præ, secunda: tertia, bis sub.

Expositio versiculi.

In prima figura medium est subiectum in maiore, & prædicatum in minore. In secunda figura est prædicatum tam in maiore quàm in minore.

In tertia figura meditum est subiectum, & in maiore, & in minore.

Regulæ Titelmani de ratione inueniendi medium.

1 *Concludere volentibus vniuersalem affirmatiuã, sumẽdum est consequens subiecti, & antecedens prædicati.*

2 *Ad concludendum particularem affirmatiuam, antecedens ad vtrunque extremorum sumendum est.*

3 *Ad concludendum vniuersalem negatiuam, sumendum est consequens subiecti, & extraneum ad prædicatum: vel consequens prædicati, & extraneum subiecti.*

4 *Ad concludendum particularem negatiuam, sumendum est antecedens subiecti & extraneum prædicati.*

Expositio earundem.

Medium in Barbara, est superius subiecto conclusionis in toto: & inferius prædicato in toto.

Medium in Celarent, est superius subiecto in toto, & repugnans prædicato in toto.

Medium in Darij, est inferius prædicato in toto, & superius subiecto in toto, & aliquando ex parte.

Medium in Ferio, est superius subiecto ex parte: repugnans prædicato in toto.

De ratione inueniendi medium in 2. figura.

Medium in Cæsare, est superius subiecto conclusionis in toto: & repugnans prædicato in toto.

Medium in Camestres, est superius prædicato conclusionis in toto, & eodem modo subiecto repugnans.

Medium in Festino est superius subiecto ex parte, & repugnans prædicato in toto.

Medium in Baroco, est superius prædicato in toto, & repugnans subiecto ex parte.

De ratione inueniendi medium in 3. figura.

Medium in Darapti, est inferius tam subiecto quàm prædicato in toto.

Medium in Felapton, est repugnans prædicato conclusionis: in toto subiecto inferius.

Medium in Disamis est inferius subiecto conclusionis in toto: & inferius prædicato ex parte.

Medium in Bocardo, est repugnans prædicato conclusionis ex parte, & inferius subiecto in toto.

Medium in Ferison, est repugnans prædicato conclusionis in toto, & inferius subiecto ex parte.

Seton IN his vocabulis, quæ vocamus modos, significatiuæ sunt literæ quædam.

A Vniuersalem affirmatiuam,
E Vniuersalem negatiuam,
I Particularem affirmatiuam,
O Particularem negatiuam,
} designat.

Re-

Reductio syllogismorum est quum secundæ & tertiæ figuræ syllogismi ad primæ figuræ ordinem disponuntur, eadem remanente materia. Imperfecti autem ad eos perfectos reducuntur, qui ab eisdem literis incipiunt.

In reductione est aduertendum quòd B.C.D.F. in imperfectorum principijs, eos modos ad illos quatuor perfectos debere reduci denotãt, qui ab ijsdem characteribus initium sumunt: vt, Baroco ad Barbara, Cæsare ad Celarent, & ita de alijs. adhæc:

M. Mutationem præmissarum,
P. Attenuatam conuersionem, } repræsentat.
S. Simplicem conuersionem,

C, si alibi quàm in primo loco ponitur, per impossibile conuersionem denotat.

Reductio imperfectorum.

1 Tres primi imperfecti in prima figura per cõuersionem conclusionis reducuntur. Quartus præter conuersionem, etiam mutatione præmissarum eget. Quintus conuersas præmissas transponit.

2 In secunda figura primus & tertius modus, per cõuersionem maioris, secundus mutata & conuersa minore: & quartus solùm per impossibile reducitur.

3 In tertia figura, primus, secundus, quartus, & sextus modus, per conuersionem minoris. Tertius transponit præmissas, maiore & conclusione cõuersis: deneque quintus solùm per obliquum syllogismi ductum perficitur. Põtest quisq; modus per obliquum ductum probari: at Baroco & Bocardo nullam aliam reductionem agnoscũt. Reductio per impossibile est, cùm ex contradicentia conclusionis cum alterutra præmissarum colligitur alterius præmissæ con-

tradicentia: vt, Omnis fraus est prohibita, quædam mercatura non est prohibita: ergo, quædam mercatura non est fraus: sic reducatur: Omnis fraus est prohibita, Omnis mercatura est fraus, ergo, omnis mercatura est prohibita. Sic etiam Bocardo. Quędam podagra non est sanabilis, omnis podagra est morbus, ergo quidam morbus non est sanabilis: Ita reducitur ad Barbara:

Omnis morbus est sanabilis, omnis podagra est morb': ergo, omnis podagra est sanabilis. Seruat maiorem Baroco, Bocardo minorem: Ille à maiore, hic à conclusione incipit in reductione: De his satis.

Hunc tam concinnum syllogismorum ordinem, qui maxime in quatuor perfectis conspicitur, nos docuit ipsa natura: nobiscum enim simul nascuntur scientiarum principia.

Vtilissimum est, quando syllogismum colligis, figuras & modos semper in mentem reuocare. Si vniuersale sit quod probatum iri cupis, vniuersali modo ad hoc inferendum conuenienti est vtendum; sin particulare, vtendum aliquo modo particulari. Nihil enim firmiter statuitur, nisi quod in conclusione per præmissas infertur. Quicquid autem negatur inter ratiocinandum, in noui syllogismi cõclusione semper ponendum est, donec voti compotes fuerimus. Categorici & simplices syllogismi in dialectica sunt vsitatiores.

Porrò,

Porrò, vt inuentio ex locis propriè petitur: ita iudicium altera dialecticæ pars, præcipue ex syllogismi cognitione pendet, eoque plura nobis hîc de eo sunt dicenda.

Modi alij sunt vniuersales, alij particulares: & rursum alij affirmatiui, alij negatiui, quas nomenclaturas à conclusione habent. Tum enim vniuersales vel particulares dicuntur, cùm conclusio sit vniuersalis vel particularis: & ita de affirmatiuis & negatiuis est dicendum. Si vniuersale sit quod statuere vis (thematis enim quantitas in primis est spectanda) Barbara aut alio vniuersali modo est vtendum. Sin particulare, tum Darij, Ferio aut alij particulares modi cõueniant. Nam ponendum est semper in cõclusione, quod cupimus persuasum iri, excogitandæ quæ sunt (inuento semel medio) præmissæ, vnde illud cõmodissimè sequi possit: quæ si forte negentur, & ipsæ statim in cõclusione alterius syllogismi ponantur, & per alias nouas præmissas probentur. Insuper dirimitur syllogismus in categoricum & hypotheticum. Categoricus est cùm & præmissæ & conclusio sunt Categoricæ enunciationes: Hypotheticus, quando harum aliqua sit hypothetica. Categoricus, in communẽ & singularem. Communis, in simplicem & compositum, quæ nomina ab extremis induuntur.

Cõmunis dicitur, cuius extrema sunt communia, de singulari suo loco dicemus. Simplex est, cuius extrema sunt simplicia vocabula, quales sunt ferè syllogismi, quos hactenus collegimus. Compositus itidem est, cum extrema sunt composita. Minus apti sunt ad disputandum, quorum media & extrema sunt multùm composita, & idcirco à philosopho reijciuntur.

Literæ significatiuæ in modis.

Car: A *E,I,O, quantitatem & qualitatem propositionum designant.*

B,D,C,F, omnes modos imperfectos reduci ad modos perfectos ab eisdem literis incipientes.

M. Mutationem præmissarum significat.

P. Per accidens conuersionem.

S. Simplicem conuersionem denotat.

C. in primo loco non positum, reductionem per impossibile significat.

De syllogismorum reductione.

Reductio syllogismorum est, cùm modi secundæ & tertiæ figuræ, & etiam modi indirectè concludentes: reducitur ad modos primæ figuræ.

Diuisio reductionis syllog.

Reductio syllogismor. duplex.

- *Ostensiua, siue demonstratiua.*
- *Per impossibile.*

Ostensiua siue demõstratiua reductio dicitur, quãdo modi imperfecti reducuntur ad modos perfectos per conuersionem terminorum, aut præmissarum mutationem, aut vtriusque, ab eisdem literis incipientes.

Per impossibile reductio est, cùm ex contradicentia conclusionis cum altera præmissarum, colligitur alterius præmissæ contradicentia, vel contrarium in Darapti & Felapton: in reliquis omnibus modis directè concludentibus, contradicentia.

Regulæ reductionis per impossibile.

Obtineat, trahit ad primos obliqua secundos.

Ad duo verba trahunt ternos, Certare tonanti.

Ex-

Dialecticæ lib. III.

Expositio carminum.

In vocabulo Obtineat, quatuor sunt vocales, quæ designant modos secundæ figuræ debere reduci ad modos primæ figuræ, quorum conclusiones eandem habent quantitatem & qualitatem cũ ipsis vocalibus, vt Cæsare ad Ferio, quia O significat particularem negatiuam, cuiusmodi conclusio est in Ferio.

Certare tonanti. In his vocibus sex vocales continentur quæ designant modos tertiæ figuræ debere reduci ad modos primæ figuræ, quorum conclusiones sunt eiusdem quantitatis & qualitatis, cum ipsis vocalibus.

Seruat maiorem, vãriatq; secunda minorem.
Tertia maiorem variat, seruatq; minorem.

Expositio Carminum.

In reductione modorum secundæ figuræ, incipiendum est à maiore propositione seruata, & pro minore accipienda est contradictio conclusionis, concludendum est cõtradicentiam minoris: vt,

Fe- Nemo liberalis cupit aliena,
ri- Aliquis auarus est liberalis, ergo } liberalis.
o. Aliquis auarus non cupit aliena.

In reductione modorum tertiæ figuræ, exordiendũ est à contradicentia conclusionis pro maiore propositione, seruata minore propositione: concludendum contrarium maioris in Daraptì & Felapton, in reliquis modis contradicentiam: vt,

Ce- Nullum mendatium est flagitium,
la- Omne periurium est mendatium, ergo } Mendacium.
rent. Nullum periurium est flagitium.

De reductione modorum indirectè concludentium.

Nesciebatis

In omnibus indirectè concludentibus modis incipiendum est à contradicentia conclusionis, præterquam in Celantes,

nam

nam ibi à minore, seruando maiorem, & concludendo contradicentiam, vel contrarium minoris.

De ostensiua reductione, omnium modorum.

Baralipton reducitur ad Barbara per attenuatam conuersionem conclusionis: vt,

Bar- Omnis tẽperantia est amplectenda,
ba- Omnis sobrietas est tẽperantia: ergo,
ra. Omnis sobrietas est amplectenda.
} Tem-perãtia.

Celantes reducitur ad Cælarent per simplicem conuersionem conclusionis: vt,

Ce- Nullum vitium est decens.
la- Omnis audatia est vitium: ergo,
rent. Nulla audatia est decens.
} Vitium.

Dabitis reducitur ad Darij per simplicem conuersionem conclusionis: vt,

Da- Quoddã crudele est odiosum,
ri- Aliquod bellũ est crudele: ergo,
j. Aliquod bellum est odiosum.
} Crudele.

Fapesmo reducitur ad Ferio per attenuatam conuersionem maioris & per simplicem cõuersionem minoris, & per transpositionem præmissarum: vt,

Fe- Nullus auarus est probus,
ri- Aliquis miser est auarus: ergo,
o. Aliquis miser non est probus.
} auarus.

Fricesmorum reducitur ad Ferio per simplicem conuersionem vtriusque præmissæ, & earundem mutationem.

Fe- Nulla modestia est cõuitium,
ri- Quoddã laudabile est modestia: ergo,
o. Quoddã laudabile non est cõuitium.
} modestia.

De ostensiua reductione secundę figurę.

Cęsare reducitur ad Cælarent per simplicem conuersionem maioris: vt,

Ce-

Ce- Nemo cupiens aliena est liberalis,
la- Omnis auarus est cupiens aliena: ergo,
rent. Nullus auarus est liberalis.
} cupiens.

Camestres reducitur ad Cælarent per simplicem cõuersionem minoris & conclusionis, & vtriusq; præmissæ transpositionem: vt,

Ce- Nullus temperans est voluptuarius,
la- Omnis prudens est temperans: ergo,
rent. Nullus voluptuarius est prudens.
} Temperans.

Festino reducitur ad Ferio per simplicem conuersionem.

Fe- Nullum excusabile est scelus,
ri- Aliqua culpa est excusabilis: ergo,
o. Aliqua culpa non est scelus.
} Excusabile.

Baroco reducitur ad barbara, non ostensiuè, sed per impossibile, quod indicat: C. non collocatum in maiore propositione: vt,

Bar- Omnis fraus est prohibita,
ba- Omnis mercatura est fraus: ergo,
ra. Omnis mercatura est prohibita.
} Fraus.

De ostensiua reductione tertiæ figurę.

Darapti reducitur ad Darij per attenuatam conuersionem minoris: vt,

Da- Omne periurium est flagitium,
ra- Aliquod mendaciũ est periurium: ergo
pti- Aliquod mendacium est flagitium.
} Periurium.

Felapton reducitur ad Ferio per attenuatam conuersionem minoris: vt,

Fe- Nulla dialectica est venalis,
li- Omnis dialectica est scientia: ergo
o. Aliqua scientia non est venalis.
} dialectica.

Disæmis reducitur ad Darij per simplicem conuersionem maioris & conclusionis, & præmissarum mutationem: vt,

Dari-

Da- Omnis castigatio est pœna,
ti- Aliquod necessariũ est castigatio: ergo,
j. Aliquod necessarium est pœna.

} Castigatio.

Datisi reducitur ad Darij per simplicem conuersionem minoris: vt,

Da- Omnis studiosus est adiuuandus,
ri- Quidam studiosus est pauper: ergo,
j. Quidam pauper est adiuuandus.

} Studiosus.

Bosardo reducitur ad Barbara non ostensiuè: sed per impossibile: vt,

Bar- Omnis morbus est medicabilis,
bi- Omnis podagra est morbus: ergo,
a. Omnis podagra est medicabilis,

} Morbus.

Ferison reducitur ad Ferio per simplicem conuersionem minoris: vt,

Fe- Nulla seueritas placet puero,
ri- Aliquod perutile est seueritas: ergo,
o. Aliquod perutile non placet puero,

} Seueritas.

De Syllogismo, Regulę.

Seton

1 MAiori inest maxima vis syllogismi, quæ penè semper conclusionem intra se complectitur.

2 In maiori ergo causa conclusionis ponẽda est, præsertim in prima figura.

Tum videndum ne subiectum minoris sit extra causam, atque ita necesse est conclusionem sequi.

3 In maiori collocanda sunt plerunque gnome, lex, communis sententia, locus cõmunis, apophthegma.

4 The-

4 Theſis etiam maiori, } Conue-
Hypotheſis verò concluſioni, } nit.

5 Maior nō poteſt eſſe particularis in prima aut ſecunda figura, ſi ſit directa.

6 Maior minus virium habet quàm minor in tertia figura.

7 Minoris ſubiectum in prima figura ſub ſubiecto maioris continetur.

8 Minor non poteſt eſſe negatiua in quatuor perfectis. (matiua

9 Minor in tertia figura ſemper eſt affir-

10 Minor ad inferendam intentionem minus habet virium quàm maior.

11 Ex præmiſſis veris rectéque cōſtitutis infertur intentio ex neceſſitate vera.

12 Præmiſſæ probant, non probantur.

13 Concluſio probatur nihil probat.

14 Concluſioni igitur minus quàm præmiſſis creditur.

15 Concluſio rarius ex conuertibilibus cōflatur.

16 Concluſio deteriorem ſequitur partem.

17 Concluſio enim negatur, quoties altera pręmiſſarum eſt negatiua.

18 Concluſio etiam particularis eſt, vbi altera pręmiſſarum eſt particularis.

19 Concluſio nec vniuerſalis, nec particularis

laris vnquam affirmatur, nisi vbi vtraq; præmissa sit talis.

20 Conclusio affirmatiua ad confirmandum, negatiua ad infirmandũ est apta.

21 Cõclusione falsa, necesse est alteruteram propositionem esse falsam.

22 Conclusio minus continet, quàm altera premissarum.

23 Concedenda est conclusio in omni bono syllogismo.

24 Nulla est conclusio affirmatiua in secũda figura.

25 Nulla est conclusio vniuersalis in tertia figura.

26 In prima figura, ex causis effectus: in secunda, ex effectibus causæ colligũtur.

27 Maius extremum nunc iungitur, nunc disiungitur à medio.

28 Maius minori nunc superius: nunc inferius, nunquam aut rarò æquale.

29 Maius & minus extremum nunquam ante conclusionem iunguntur.

30 Medium est extremorũ quasi mensura.

31 Medium in affirmatiuis, vtrique extremo congruit.

32 In negatiuis alteri iungitur, & remouetur ab altero.

Medium

33 Medium igitur in affirmatiuis primæ figuræ debet esse vox inter maius & minus extremum media: in negatiuis minore superior.

34 Medium in secunda figura debet esse vox superior eo cui affirmatiuè iũgitur.

35 Medium vbique in tertia inferius est minore, & maiore etiam quoties ab ea non disiungitur.

36 Medium non sit ex voce dissentanea vtrique extremo.

73 Medium sæpissimè superius est subiecto conclusionis.

38 Medium præsitus non impedit consequutionem.

39 Medium ex locis omnibus petitur.

40 Medium est causa, quòd prędicatum conclusionis subiecto insit, vel nõ insit.

41 Ex medio pendet cuiusque argumentationis vis & energia.

42 Syllogismus affirmatiuus ad probandũ, negatiuus ad infirmandum est aptior.

43 Bonus est syllogismus, ex cuius intentionis contradicentia cum altera præmissarũ infertur alterius contradicẽtia.

44 Omnis syllogismus rectè dispositus, firma est argumentatio.

Malus

45 Malus est syllogismus vbi fuerint quatuor aut plures termini.

46 Malus itidem, si plus sit sub subiecto minoris in prima figura: vt dictum est, quàm sub subiecto maioris cõtinebatur.

47 Denique malus est, vbi vox vlla homonimè capitur.

48 Amphibologia vbique, sed in syllogismis maximè vitanda est.

49 Nullus est syllogismus ex solis negatiuis.

50 Nullus est omnino ex solis particularib⁹.

51 Si tantùm in materia peccetur, non impedit syllogismi consecutionem.

52 Vbi medij aut extremorum dispositio non seruatur, vocatur paralogismus, siue obratiocinatio, cuius sequelam inficiari licet.

Prędictarum regularum expositio.

MAior magis pollet, nam in se continet conclusionem: vt, Omnis virtus est laudabilis: Omnis iustitia est virtus, ergo, omnis iustitia est laudabilis.

2 Conclusio sub maiore intelligitur. Itaque maior causa est conclusionis, vt docet 2. regula.

3 Aptè conuenit lex Maiori, vt, Potest quisque vim vi repellere, Milo occidit Clodiũ, vim vi pellendo, ergo iure fecit.

4 Thesis, generalis & infinita est sententia: Hypothesis, finita, atque aptior cõclusioni, quòd syllogismus a cõmuniori ad angustius descendit.

5 Maior

5 Maior vniuersalis est in prima & secunda figura, vt ex modis liquet.

6 Maior minùs pollet in tertia figura, quantum ad quantitatem, quia particularis est, sed non ad inferendam conclusionem.

7 Subiectum minoris in prima figura, inferiùs est, ad subiectum maioris: vt, iustitia ad virtutem, in superiori exemplo.

8 Minor affirmatur in quatuor perfectis, est enim aut A. aut I.

9 Minor nunquam negatur in tertia figura, quæ regula multos soluit paralogismos.

10 Quamuis aliquando minor iuxta quãtitatem æquat vel superat maiorem, minus tamen propriè probat conclusionem.

11 Ad veras præmissas non potest sequi falsa conclusio.

12 Præmissæ probant conclusionem, non probantur, quatenus sunt præmissę.

13 Conclusio contrà nihil infert, sed infertur.

14 Conclusioni propter præmissas creditur minus, igitur, quam præmissæ ipsæ, meretur fidem.

15 Conclusio ab extremis conflatur, quæ rarò æquantur.

16. 17 Sequitur conclusio deteriorem partem, hoc est, potius negationem quàm affirmationem, & particularitatem quàm vniuersalitatem.

18. 19 Nunquam vniuersalis est, nec affirmatiua, nisi vtraque præmissa sit talis.

20 Conclusio affirmatiua, ad confirmandum, hoc est, ad asserendum aliquid: Negatiua, ad infirmandum, hoc est, negatiuè concludendum, est apuor.

21 Conclusione falsa, falsa est altera præmissarum Quia syllogismus est quasi descensus, quod dictũ est.

23 Concedenda est conclusio, quia syllogismus est argumentatio perfecta, necessariò inferens consequens.

sequens. Pro. 24. 25. consule modos. Omne leue ascendit, omnis ignis est leuis, ergo omnis ignis ascendit.

26 Ascendere effectus est leuitatis. Nullum graue ascendit, omnis ignis ascendit, ergo nullus ignis est grauis.

27 Maius extremum nunc iungitur medio, hoc est, affirmatiuè nectitur. nunc disiungitur à medio, hoc est, negatiuè separatur.

28 Extrema rarò sunt conuertibilia.

29 Nunquam inuicem occurunt, nisi in consequente.

30 Per medium deprehenditur extremorum cognitio.

31 Nam in affirmatiuis vtrique extremo conuenit, & affirmatiuè iungitur.

In negatiuis semper disiungitur ab altero.

32 Medium igitur in affirmatiuis primæ figuræ debet esse nomen inter extrema medium.

33 In negatiuis minore superius, si syllogismus in eadem prædicamentali linea fiat: vt, Homo, animal, substantia. Non potest homo, nec substantia medium esse, si verus sit syllogismus.

34 Medium in secunda figura (vbi nullus est modus affirmatiuus) vni tantùm extremo iungitur, & superior est eo: vt si ex his vocibus fieret syllogismus, Vitium, iustitia, virtus: nec iustitia nec vitium, sed virtus fieret medium.

35 Contrà, si in tertia ex ijsdem fieret syllogismus non virtus, sed iustitia medium esset.

36 Medium nunquam disiungitur vtrique extremo.

37 Medium sæpe est superius minore.

38 Medium sæpius impedit conclusionem, quùm largè, quàm cùm strictè sumitur.

43 Bonus est syllogismus, ex cuius contradicentia, conclusionis cum maiore sumitur minoris contradicentia, vel quando maioris contradicentia colli-

colligitur ex contradicentia conclusionis cum minore.

46 Malus est syllogismus, quando minus extremũ sit maiori superius.

47 Aequiuocatio & Amphibologia reijciuntur à dialectica.

48 Sequitur consequentia, etiam si materia falsa sit vt,

51 Omnis lapis crescit, Ferrum est lapis, ergo ferrum crescit.

52 Contrà si forma syllogismi non seruetur, paralogismus fit, etiam si in materia nihil peccetur: vt, Rex est homo, Omnis rex induit diadema, ergo, Omnis homo induit diadema. Nihil est præterea in his regulis, quod magnopere expositione egeat. Quædam quæ per se satis manifesta sunt, prudens præterco.

De regulis syllogismorum.

Car.

1 *Maxima vis in Maiore, quia continet in se ipsam conclusionem.*

2 *Extra causam, id est, vt subiectum minoris in prima figura contineatur sub subiecto maioris.*

3 *In maiore collocanda sunt Gnome &c. quia syllogismus semper descendit ab vniuersalibus ad minus vniuersalia.*

Gnome, est generalis sententia.

Lex est legis sententia: vt, licet vim vi pellere.

Locus communis loca topica sunt: vt, Quod efficit tale, id magis est tale.

Apothegma est sententia breuis & acuta.

4 *Thesis, est sententia generalis, & infinita:*
Hypothesis particularis & finita.

Regula.

5 *Thesis conuenit maiori, hypothesis conclusioni: quia*

maior propositio semper plura in se continet, quã conclusio.

6 *Maior habet minus virium in Disamis & Bocardo, quatenus ad quantitatem propositionum, non quatenus ad rationem inferendæ conclusionis.*

12 *Præmissæ probant & non probantur, à conclusione, quatenus sunt præmissæ.*

14 *Conclusioni minus creditur, quàm præmissis: quia præmissis per se, conclusioni, gratiâ præmissarum creditur.*

15 *Conclusio rarius ex conuertibilibus conflatur, quia maius extremum sæpissimè superius est minore extremo. Sed si cõstet ex maiore & minore extremo, quæ sũt termini cõuertibiles, nihil ferè aliud est nisi petitio principij: nã quicquid probatur, probatur ex prioribus & notioribus.*

16 *Conclusio sequitur deteriorem partem: quia si altera præmissarum sit negatiua, conclusio erit negatiua: si altera præmissarum sit particularis, conclusio erit particularis.*

27 *Maius extremum iungitur cum medio affirmatiuè disiungitur à medio disiunctiuè.*

29 *Maius & minus extremũ, &c. quia conclusio constat ex maiore & minore, extremum cum extremo coniungitur, quando conclusio est affirmatiua: disiungitur, quando conclusio est negatiua.*

30 *Medium, est extremorum quasi mensura, id est, cognitio extremorum dependet ex medio. Nam in affirmatiuis, utrique extremo congruit: in negatiuis disiungitur ab altero, & coniungitur cum altero.*

33 *Medium in Barbara Darij superius est subiecto conclusionis, & inferius prædicato. In Celarẽt & Ferio debet esse vox superior subiecto conclusionis, & repugnans prædicato.*

35 *Medium in omnibus modis affirmatiuis tertiæ figuræ semper est inferius, tam subiecto quàm prædicato conclusionis.*

36 *Medium fit ex voce dissentanea vtrique extremo, quia*

nullus

nullus syllogismus secundum modum fit ex solis negatiuis.

38 *Medium pressius non impedit conclusionem, id est, medium sæpius impedit, cur conclusio rectè sequatur, cùm largiùs, quàm cùm strictiùs sumatur.*

39 *Medium petitur ex omnibus locis, quia medium dicitur argumentum, omne autem argumentum petitur ex aliquo loco.*

43 *Bonus est syllogismus, &c. id est, reductio per impossibile est, cùm contradicentia conclusionis cum altera præmissarum colligitur alterius præmissæ contradicentia, vel contrarium, de quo dictum est priùs.*

44 *Omnis syllogismus si rectè disponitur secundum modum & figuram firma est argumentatio.*

45 *Malus est Syllogismus, si fuerint quatuor termini, aut plures, quia tres solummodo figuræ sunt, & tres termini, ex quibus omnis Syllogismus constat, tribus modis disponuntur.*

47 *Malus est Syllogismus, vbi aliqua vox sit æquiuoca.*

48 *Amphibologia est, vbi aliqua propositio diuersis modis sumi potest.*

Regula.

Aequiuocatio cernitur in vocibus: amphibologia in propositionibus.

49 *Syllogismus nullus potest constare ex solis negatiuis secundum modum, sed secundum figuram.*

51 *Si propositiones falsæ sint, non sequitur vt conclusio sit falsa. Nam Syllogismus denominatur ex forma, non ex materia, & ex falsis verum potest sequi.*

52 *Obratiocinatio est malus Syllogismus, peccans forma semper, non verò materia.*

RAtio consequutionis Syllogismorum est, quòd in præmissis duo extrema sic medio iunguntur, vt in conclusione ea- Seton

dem eodem modo inter se coniungi sit necesse: vt,

Bar-	*Quodque pulchrum est difficile,*	*Pul-*
ba-	*Quæque scientia est pulchra: ergo,*	*chrũ.*
ra.	*Quæque scientia est difficilis.*	

Quæcunque enim in eodem tertio conueniunt, eadem inter se quoq; conueniũt.

Similiter quum duo termini in medio disiunguntur, illi inter se in conclusione disiunguntur: vt,

Ca-	*Omnis prudens est temperans,*	*Tem-*
me-	*Nullus voluptuarius est tẽperãs: ergo,*	*pe-*
stres.	*Nullus voluptuarius est prudens.*	*rans.*

Difficile & scientia iunguntur affirmatiuè, in eo quod est esse pulchrum: iunguntur in conclusione etiam inter se affirmatiuè. Quæcunque enim eodẽ tertio conueniunt, eadem inter se quoque conueniunt. Nam tertium, quod medium vocamus, illud est, quod duobus combinationem, & velut cognationem quandam addit: vt, si qui duo vnum aliquẽ habeant, qui vtrique sit conterraneus, illi ipsi inter se sunt conterranei: & quicunque eundem habent fratrem, illi fratres sunt inuicem, & ita in reliquis, vbi mutua & reciproca est nomenclatura, alioqui non sequetur. Nam ei qui mihi pater est, non sum ego illi pater, at frater sum illi qui est mihi frater, quia nomenclatura in talibus non est reciproca. Exemplum eorum quæ disiunguntur in conclusione quòd in medio non conueniunt: Nullum natiuum est laudabile, Omnis virtus est laudabilis, ergo nulla virtus est natiua. Virtus & laudabile conueniunt, hoc est, affirmatiuè iunguntur: sed virtus & natiuum non congruunt, hoc est, disiunguntur

guntur negatinè, ergo in conclusione virtus & natiuum ne cellariò negatiuè disiunguntur. Prętereà apud oratores & poëtas nonnunquam inuertitur ordo, & dispositio syllogismi. Illi enim conclusionem nunc primo, nunc secundo loco inferunt, ac propositiones quandoq; prępostero ordine pro arbitrio, & commoditate sua collocant, quam rem nemo citius dialectico prospiciet. Valla contendit hunc syllogismum rectè disponi.

Socrates est homo,
Omnis homo est animal: ergo, } *Homo.*
Socrates est animal.

Et hunc apud Senecam.

Omnme peccatum est actio,
Omnis actio est voluntaria: ergo, } *actio.*
Omne peccatum est voluntarium.

Hi syllogismi, transmutatis propositionibus, eam ipsam habent dispositionem, quam nobis commendat Aristoteles, quæ profectò ducem naturam magis sequitur.

De ratione consequutionis syllogismorum.

Si maius & minus extremum coniunguntur in medio, coniunguntur in conclusione: sin disiunguntur in medio, disiunguntur in conclusione: vt, Car.

Da- Omnis virtus est laudabilis.
ri- Iustitia est virtus: ergo,
i. Iustitia est laudabilis.

Quia iustitia & laudabilis iunguntur cum virtute, coniunguntur inter se in conclusione.

Regula.

Tertium dicitur argumentum, siue medium, quia tota vis argumentationis dependet ex medio: & quæcunque-

in eodem tertio conueniunt, id est, in eodem medio: conueniunt quoque in conclusione.

DE DVPLICI SYLLOgismorum ductu.

Seton

SYllogismus duplicem habet ductum: rectum, vt cùm recto gradu procedit: & obliquum, cùm reflexo ordine ad scopũ peruenitur. De priore satis disseruimus. Obliquo vtimur, quum aliquod manifestè verum negatur, vt in hoc exemplo.

Bar- Omnis virtus ornat Philosophum,
ba- Omnis patientia est virtus: ergo,
ra. Omnis patientia ornat philosophum.

In hoc Syllogismo, si quis omnia præter intentionem asserat, sic per obliquum ductum insurgemus:

Bo- Quædam patientia non ornat Philosophum,
car- Omnis patientia est virtus: ergo,
do. Quædam virtus non ornat Philosophum.

Conclusio hæc est falsa, ergo altera præmissarum vnde est inducta: at non minor, quę antè est concessa, ergo maior: nimirum: Quædam patientia non ornat Philosophũ: quare eius contradictio ex necessitate est vera, scilicet. Omnis patientia ornat Philosophum. Hic vides quomodo antagonista ad palinodiam, vel inuitus impellitur. Hoc enim Axioma, Omnis patientia ornat

nat Philosophum in priori syllogismo erat negatum, quod tamen ab eodem postea conceditur. Ex ijs quæ diximus colligere licet, ex veris falsum non posse induci.

Ex falsis falsum, verúmque aliquando sequetur.

Ex veris posit nil nisi vera sequi.

SYllogismus, quemadmodum cetera species consequentiæ, duplicem habet ductum: vnum directum, vt cum propositione aliqua, velut recta via colligimus id quod probare cupimus, vt videre est in syllogismis à nobis superius adductis: alterum obliquum, cum non recto sed retrogrado quodam ordine ad id quod cupimus, peruenimus. Illum vulgo syllogismum ostensiuum, hunc syllogismum docentem ad impossibile appellant. In quo accipere oportet illius negati contradictionem pro vna præmissarum syllogismi, deinde alteram aliquam propositionem priùs concessam, aut manifestè veram. Ex his pręmissis (vt necesse est) sequetur conclusio falsa. recurrendum ergo ad præmissas vnde inducta est conclusio, quarum altera necessariò erit falsa, non illa priùs concessa, aut manifestè vera: at altera igitur eius contradictio est vera, quæ in priori syllogismo fuit propositio negata, quam confirmare nitebamur, Sumus igitur iam voti compotes, habemúsque quod conabamur. Paratum est (inquit Agricola) quamlibet argumentationem vtrouis horum ductuum explicare. Verùm acriùs & instantius vrgere videtur obliquus: alter paulò mitiùs, & & leuius. Directus itaque monenti, obliquus exprobranti est similior. Prior aduersum securum & intrepidum aduersarium est aptior. Posterior contra

tra ſolicitum & tergiuerſantem, cui nihil non ſuſpectum proponitur. Ille ad docendum dicendumque magis accommodus, hic ad refellendum. Denique animaduertendum ex his quę diximus, non poſſe fieri, vt ex veris falſum vllo modo vnquam ſequatur, vt patet ex carmine.

Car. *De duplici ſyllogiſmorum ductu priùs dictum eſt.*

De Rhetorico Syllogiſmo.

Seton *Propoſitio.* RHetoricus Syllogiſmus nihil à prædicto ſyllogiſmo diſtat, niſi quia plures habet propoſitiones. Sumamus exemplũ à Cicerone. Melius accurantur, quę conſilio geruntur, quàm quæ ſine conſilio adminiſtrantur.

Ratio. Domus ea quæ ratione regetur omnibus inſtructior eſt rebus, quàm ea quę temerè & nullo conſilio adminiſtratur. Rurſum, Nauis optimè curſum conficit ea, quæ ſcitiſſimo gubernatore vtitur: eadem eſt exercitus, & cæterorum ratio.

Aſſumptio. Nihil autem omnium rerum melius conſilio, quo omnis mũdus adminiſtratur.

Nam & ſignorum ortus obitúſque definitum quendam ordinem ſeruant, ac dierum noctiúmque viciſſitudines immutatę perſtant, &c.

Complexio. Conſilio igitur mundus adminiſtratur.

Rhetoricum

RHetoricum ſyllogiſmum Cicero ratiocinium, Fabius epicherema vocat, Epicherematos (vt ait Quintilianus) & quatuor, & quinque, & ſex factæ ſunt partes à quibuſdam. Cicero maximè quinque defendit, vt ſit propoſitio, deinde ratio eius, tum aſſumptio & eius approbatio, quinta, complexio: quia verò interdum & propoſitio non eget rationis, & aſſumptio probationis, nonnunquam etiam complexione non ſit opus, quadripartitam, & bipartitam quoque fieri poſſe ratiocinationem. Mihi, & pluribus nihilominus authoribus tres ad ſummum videntur, hæc ille. Superius exemplum è Cicerone ad Herennium decerpitur, in quo loco Ariſtotelis, & Theophraſti authoritatem allegat, à quibus hunc ſyllogiſmum maximè frequẽtatum aſſerit. Vnde magis miror, Rodolphum ſequutum Boëtium & Quintilianum, tãtùm tres partes numerare, rationem & approbationẽ, nouas argumentationes appellare, ſed quoniam de re conuenunt, de verbis minùs refert. Fatentur omnes quinque illa prædicta prounciata plerunque poni ſolere in hoc ſyllogiſmo, quæ omnia pro partibus computant hi, qui quinque partium eſſe volunt. Qui verò epicherema in tres tantùm partes diſtribuunt, pro prima, propoſitionẽ & ſuam rationem: aſſumtionem & eius approbationem pro ſecunda: denique complexionem pro tertia ſupputant.

De Syllogiſmo Rhetorico.

Rhetoricus Syllogiſ. ex quinque partibus conſtat:

Propoſitione,
Ratione,
Aſſumptione,
Aſſumptionis probat.

Car:

Propositio est, per quam breuiter locus ille exponitur, ex quo tota vis argumentationis dependet.

Ratio est, per quam id quod breuiter expositum est, rationibus affirmatum probabilius & apertius fit.

Assumptio est, per quam id assumitur, quod ex propositione ad ostendendum pertinet.

Assumptionis probatio est, per quam id quod assumptum est, rationibus confirmatur.

Complexio est, per quam id quod conficitur ex omni argumentatione, breuiter exponitur.

SORITES.

Seton SOrites est consequentia, quæ ab vno cõcesso ad alia coniuncta assurgit. Philosophus eius formam expressit in prædicamentis hoc modo.

Homo est animal,
Animal est viuens,
Viuens est substantia: ergo,
Homo est substantia.

Huius quoque consequutionis ratio à communi sensu est petita. Quando enim alterum de altero prædicatur, vt de subiecto, quæcunque de prędicato dicuntur ea omnia de subiecto primo dicuntur, vt apud eundem habetur. Redigitur in syllogismum si prædicatũ prædicato, & subiectum subiecto subijcias, in hunc modum.

Bar- Omne animal est viuens,
ba- Omnis homo est animal: ergo,
ra. Omnis homo est viuens.

Soritem

SOritem gradationi similem, in syllogismum referunt eruditiores. Captiosum est argumentationis genus, à Chrysyppo Stoico inuentum, quod ab vno concesso ad alia coniuncta assurgit: vulgò dialectici, à primo ad vltimum appellant. Alij, vt vox sonat conseruationem siue acerualem argumentationem dicunt. Tantum adnimaduertendum est, vt illa omnia, quæ in coaceruationem inducuntur, his necessariò cohæreant, quibus tribuuntur, ne transitus nos aliquando fallat: vt, qui dormit, non videt, qui non videt cæcus est: ergo, qui dormit, cæcus est. Hactenus de syllogismo communi.

DE SORITE.

SOrites est argumentatio, qua gradibus quibusdam ad conclusionem peruenitur: vt, Car.

Iustitia est virtus,
Virtus est habitus,
Habitus est qualitas: ergo,
Iustitia est qualitas.

Regula.

Redigitur in syllogismum, si prædicatum prædicato, & subiectum subiecto subijcias, mutata tamen propositione minore in locum maioris: vt.

Da- Omnis virtus est habitus,
ri- Iustitia est habitus: ergo,
i. Iustitia est virtus.

Cautiones duæ.

Sorites non sequitur, si procedat ab vno prædicamento in aliud prædicatum: vel à rebus ad voces artium: vel effectus ex causis remotis & non propriis collectus arguitur: vt,

Quicunque labori est deditus, is diuitijs abundat:
Qui diuitijs abundat, splendidè viuit:
Qui splendidè viuit, sit libidinosus: ergo,
Qui labor est deditus sit libidinosus.

Cautio

Cautio 2.

Argumentum in Sorite non sequitur negatiuè sed affirmatiuè : vt,

Dialectica est musica,
Musica non est differendi facultas : ergo,
Dialectica non est differendi facultas.

Syllogismus expositorius.

Seton Syllogismum expositorium aiũt esse, cuius medium est singulare : talis autem tertię figuræ peculiaris dicitur, quòd medium bis subijcitur, & eius formam præcipuè refert.

Exemplum affirmatiui.

Diogenes fuit pauper,
Diogenes fuit Philosophus: ergo,
Quidam Philosophus fuit pauper.
} Diogenes.

Ratio huius sequelæ hęc est, Quæcunque vni conueniunt, illa inter se quoque coniuncta, conueniunt.

Exemplum negatiui.

Virgilius non est lasciuus,
Virgilius est poëta : ergo,
Aliquis poëta non est lasciuus.
} Virgilius.

Huius ratio est, Quando aliquid remouetur ab aliquo, remouetur & ab his quæ illi sunt coniuncta:

REfert hic syllogismus aliqua ex parte tertiæ figuræ formam, non quod proprè in vllo modo conflatur, sed quia huic, quàm alijs, est similior. In hoc est singularibus communis sententia aptè colligitur

colligitur. Huiusmodi syllogismũ ideo vocat Philosophus expositionem, quòd communes propositiones frequenter explicat, & exponit: quandoquidẽ si quis dubitet, num liceat concionatoribus allegare ethnicos necne, sic probari potest:

Paulus licitè allegabat ethnicos,
Paulus fuit concionator: ergo, } *Paulus.*
Concionatori licet allegare ethnicos.

Si conclusio hęc rectè ad præmissas sequitur, necesse est eandem ad communes sequi. Nam quum ad præmissas communes sequuntur singulares, quicquid ex singularibus rectè inferri potest, id à fortiori ex communibus rectè colligetur. Quicquid enim sequitur ad conclusionem bonę consequentiæ, id ad antecedens eiusdem non potest non sequi. Frequenter probantur communes syllogismi per expositiones, & ad eos reducuntur, non tanquàm ad perfectiores, sed magis perspicuos, idque potissimùm in tertia figura, in hunc modum.

Di- Castigatio est vtilis,
sa- Omnis castigatio est supplicium: ergo,
mis. Quoddam supplicium est vtile.

Maior si cui videatur esse incerta, probabitur per hanc singularem. Castigatio Catilinæ est vtilis. Minor etiam licet non satis exactè probetur, quum sit vniuersalis, tamen per hanc subiectam singularem fit multo clarior, & apertior, videlicet, Castigatio Catilinæ est supplicium: & prorsus eadem conclusio ex vtriusque syllogismi præmissis colligitur: nimirum, Quoddam supplicium est vtile, vt est videre.

Castigatio Catilinæ est vtilis,
Castigatio Catilinæ est supplicium: ergo, } *Castigatio.*
Quoddam supplicium est vtile.

Exposito-

Expositoria igitur ratiocinatio quasi prima argumentandi via habetur, rhetoribus multò frequentissima. Nam cum omnis humana cognitio ex sensibus oriatur, sensus autem singularia, & non communia comprehendant, ex his mens communes sententias, & rerum causas colliget: quæ licèt sint percipientibus certiores, sunt tamen primò intuenti minus perspicuæ, quàm singulares. Postremò cauendũ est in his syllogismis, ne minor propositio sit vnquam negatiua, id quod suprà de reliquis tertiæ figuræ admonuimus.

De expositorio syllogismo.

Car. *Dicitur expositorius syllogismus, quia declarat vniuersales propositiones veras esse vel falsas, per singulares.*

Regula.

Argumenta sumuntur tam affirmatiuè quàm negatiuè ex syllogismo expositorio: vt,

Cicero fuit sapiens,
Cicero fuit diues: ergo,
Aliquis sapiens fuit diues.

Ratio huius consecutionis est hæc. Si maior & minor extremitates affirmatiuè conueniunt in medio, conueniunt quoque in conclusione, si verò negatiuè disiunguntur, disiunguntur in conclusione.

Vsus expositorij syllogismi frequens est, quia cognitio rerum vniuersalium oritur à singularibus.

De Inductione.

Seton Inductio est argumentatio à pluribus singularibus ad vniuersale: vel à partibus ad totum progressio.

Exemplum de speciebus.

Ebrietas

Ebrietas puerum ducit in perniciem: Mendacium ducit puerum in perniciem: Furtum idem agit: periurium idem: similiter faciunt libido & otium, nec in cæteris est contrarium videre: ergo, Omne vitium ducit puerum in perniciem.

A partibus.

Plebs Romana optimè de Milone sentit, æquester ordo optimè sentit, senatus optimè sentit: ergo, Totus populus Romanus optimè de Milone sentit.

Dicitur Inductio inuersus syllogismus, quia sicut in syllogismo ab vniuersali descēdit, ita è contrario in inductione à singulari inchoatur, & ascendit argumentatio. Hanc viam docuit nos natura paulatim inductione ex multis singularibus vniuersale colligendum. In hac summopere notāda est singularium similitudo, sine qua nemo rectè valet inducere. Demum in epagogis cauēdum est, ne diuersum aliquid inter singularia quę non exprimuntur, appareat: quando non rectè colliges:

Frugifera est cerasus, nux, prunus, vitis, & ilex:

Ergo facit fructum arboris omne genus.

Antecedens in epagoge est, quod singu-

larium coaceruatione cõſtat: cõſequens verò, vniuerſale ex ſingularibus, vel totum ex partibus collectum. Per inductionem vt. cunq; probari poſſunt ſcientiarum principia, quę nullo modo demonſtrari queant.

INductio dicitur ab Agricola Enumeratio, quę modus quidam eſt, quo vniuerſale conſtituitur cognoſcituráque. Vniuerſale, notio quædam eſt in ſingularibus reperta: indéque in intellectu coaceruata, & retenta. Principia & cauſæ cognoſcendi ſingularia, ſunt ipſi ſenſus, vniuerſale autem mentis opus eſt: ab ea enim effingitur, ſicut cauſæ quæque: Mentis enim proprium eſt vnire, & cogere, quæ paulatim ex ſenſibus collegit. Animæ quoque acrimonia eſt: vt, etiam ſi genera, quæ accidunt ſenſibus, continenter labãtur & fluunt, tamen ſimilitudines eorum accipere & memoria continere poſſit. Quare ad quendam modum, vniuerſale ſenſu percipitur, non quidem ſeorſum à ſingulari, at obiter, ſubindéque, vt apud Themiſtium habetur. Ex his duobus cognoſcendis, ſyllogiſmo, & inductione, non aliter, quàm ex locis inuẽtio conſtat, altera pars dialectices, quam Græci *Critiken*, id eſt iudicium dicunt.

Recte Ariſtoteles ſyllogiſmum firmiorem eſſe dixit, ſed inductionem magis obuiam: & in conſpectu omnibus poſitam, quod ſenſus ſequatur, hæc ſuadet apertiſſimè, ille vel volentes trahit, hęc indoctis, ille eruditis eſt aptior. Denique ſine ijs nihil propriè cõdiſcitur, ſi authoribꝰ credamus. Inductio appellatur Socratica, propterea quod ea Socrates creberrimè vſus eſt, idque fere nunquam ſine magna interrogationum congerie: vt, an non pomum generoſiſſimũ, quod eſt optimum? an non & qui optimus equus, gene-

generosissimus erit? quid pisces? ager? pratum? an non similiter per omnia sese habēt? quæ si fatearis, tandem ex prolixa inductione propositum suum tibi inexpectatissimum inferet, hoc modo: quid migitur optimus homo erit, & generosissimus? In his igitur labi, & decipi aliquando minor est culpa, quam in cæteris ratiocinijs: quòd difficilius sit latentem scopum in nuda interrogatione deprehēdere, quam si integra proponeretur argumentatio. Nam subitò in inductione, & quasi ex insperato irretitur propugnator, nisi innumera simul animo verset ac prospiciat. Addunt Sophistæ in antecedente. Ita de reliquis, ne inter partes diuersum aliquid, & dissimile appareat, authores non tam exprimunt, quàm intelligunt. Rhetores rogant aduersarium, vt ille dicat si possit, vbi diuersum reperiatur, vt ex eius imperitia cōuincant. Possunt qui volunt, inductiones elegantiores ex Platone & Cicerone colligere.

De Inductione.

Inductio, { *Rhetorica, non ex necessitate* / *Dialectica, ex necessitate* } *concludit.*

Car:

Exemplum Rhetoricę inductionis.

Rhetorica inductio est, vt si in manu, brachio, pede, aliisq; corporis partibus acceptum insanabile vulnus rescinditur, ne pars syncera trahatur, ergo & in capite vulnus insanabile acceptum eodem modo curari debet.

Dialectica inductio quid.

Dialectica inductio est progressio à minus communibus ad magis commune, tam affirmatiuè quàm negatiuè: vt, Iste ignis est calidus, & ille ignis est calidus, nec in cæteris est contrarium videre, ergo omnis ignis est calidus.

Ioannis Setoni

Officium vtentis inductione quid.

Si aliquibus singularibus enumeratis, respondens non concedat consecutionem, cùm adiecerimus, Nec in cæteris est contrarium videre: Petendũ est à respondente, vt instãtiam inferat, in quo singulare non est verum. Si non potest concedenda est conclusio.

Inductionis duæ partes. { *Antecedens,* / *Consequens.*

Antecedens in inductione est coacervatio rerũ singularium. Consequens est generalis propositio ex rebus singulis collecta.

Quando vtendum est inductione.

Vtendum est inductione, cùm argumentum siue mediũ non occurrit, quod aptè confici potest in aliquo syllogismo: & vtendum est inter indoctos potius, quàm doctos.

Quando inductio sequitur.

Similitudo singularium causa est cur sequatur, dissimilitudo verò cur non sequatur.

Principia scientiarum possunt aliquo modo probari, nõ autem demonstrari per inductionem: possunt probari, non autem per ea quæ sunt notiora naturâ, magis vniuersalia (nã nihil est notius primis principijs) sed per ea quæ sunt notiora nobis: vt, si probarẽ quòd omne genus prædicatur de pluribus speciebus, sic probatur: Animal prædicatur de pluribus speciebus: Nec in cæteris generibus est contrarium videre: ergo, omne genus prædicatur de pluribus speciebus.

Prima principia non possunt demonstrari, quia primis principijs nihil est prius. Omnis autem demõstratio propriè, est per priora & notiora naturâ.

Prin-

Principia quot modis cognoscuntur.

Principia quatuor modis cognoscuntur.
- *Vsu.*
- *Experientia.*
- *Inductione.*
- *Intellectu.*

Enthymema.

ENthymema est imperfectus Syllogismus, alteram tantam præmissam conclusioni connectens. Vel est oratio, in qua, non omnibus propositis, festinata infertur conclusio, quandoq; maiorem cum themate, quandoq, minorem complectitur: vt, Temeritas est vitium, ergo Timeritas est fugienda. Deest maior, scilicet: Omne vitium est fugiendum. Seton

Nulla scientia sine vsu paratur, igitur nec dialectica sine vsu paratur. Deest minor, Dialectica est scientia.

Si in antecedente & consequente idem sit subiectum, deest maior: sin prædicatum sit in vtroque idem, minor desideratur.

Prior enthymematis pars antecedens, posterior verò consequens appellatur. Aristoteles ait esse ex probabilibus & signis, imperfectum syllogismum: signum interpretantur quidam, necessarium.

Necessarium est, quod aliter se habere nequit, vt si cui quid addas, totum maius efficitur.

Probabile dicitur, quod omnibus, plurimis, vel sapientibus: vel ijsdem omnibus, aut pluribus aut præcipuis videtur: vt Omnis mater filium diligit.

Probabile est enthymema, quando vtraque eius pars est probabilis.

Enthymema autem, si quando validum & efficax sit, ex ipsa re magis, quàm ex sua forma fidem facit, vt, Nullam colis virtutem, ergo nec Iustitiam colis. Hæc Arbor fructum fert, ergo floruit.

IN Enthymemate vel maior vel minor tacetur: nec magni negotij res est, vtra desit perspicere, vt prædemonstratum est. Duplici autem nomine potissimũ dissimulatur altera præmissarum, alias breuitatis studio, cùm aperta & omnibus obuia sit illa omittenda sententia, vt apud Ciceronem pro Milone. Omnis insidiator est iure occidendus, ergo Clodius est licitè interfectus: aliàs cùm infirma videtur prætermissa illa propositio, vt melius sit eam tacitè de industria præterire, quàm exprimere: vt, Quintus Fabius fuit cunctabundus, ergo bonus Imperator. Catilina fuit temerarius, ergo parùm fortis. Omnes illæ maiores parum sunt firmæ, quia rum, Omnes cunctabũdi sunt boni imperatores, & Temerarij quique sunt parum strenui. Ita enthymematis vitium facilè se offert si statim in integrum syllogismum mutabitur, in quo facilius deprehenditur, si quod fuerit falsum

axioma.

axioma. Latiùs patet enthymematis nomen apud dialecticos, & omnibus imperfectis syllogismis attribuitur, vt cùm a diuisis ad coniuncta proceditur: vt, Aristoteles est eruditus, & Aristoteles est philosophus, ergo Aristoteles est eruditus philosophus. A tertio adiecto (vt loquuntur) ad secundum adiectum. vt Carbunculus est viridis, ergo Carbunculus est. Taurus est robustus, ergo Taurus est. Ducuntur ex omnibus locis, verùm maximè spicua sunt enthymemata, quæ ex pugnantibus ducuntur: vt, Quem alienum fidum inuenies, si tu tuis hostis fueris. Amici sunt diligendi, ergo non sunt odio habendi, Omnes nouis delectamur, ergo vetera minoris facimus. Virgil.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes, &c. Hinc moti sunt forsitan veteres, vt solis talibus Enthymematis appelationem tribuerent. Tullius enim testatur, rhetores Enthymemata propriè appellasse rationes illas, quę ex contrario ducuntur. Optimè admonet Melanchthon, inuersum esse nonnunquam enthymematis ordinem apud oratores, & poetas, vt quum prior periodus consequens, posterior antecedens infert: vt, Improbus est, si crudelis. Sepe etiam pluribus verbis amplificantur eius partes, vt ad impertis agnosci nequeant nisi detracto ornatu, & contra aliquando tam implicitè, succinctè, & citra formã cõnectũtur, vt ea bene gnarus lector nisi animaduertat, nõ aspiciat: vt, Quid facerem cum ebrio? Hoccine est officium patris? qualia innumera vbiq; in omni oratione saparguntur, Enthymema ex ipsis aliquando vocibus nunquam ex forma sua est efficax, quare quoties negetur illius consequẽtia: in perfectam argumentationem est vertendum.

Car.

De Enthymemate.

Enthymema duplex { *Rhetoricum.* / *Dialecticum.*

Enthymema Rhetoricum semper est ex contrarijs: vt, Nulla salus bello, igitur pacem te poscimus omnes, Turne.

Enthymema quid.

Enthymema est imperfectus syllogismus, ex probabilibus & necessarijs propositionibus.

Regula.

Supprimitur alterum pronunciatorum in Enthymemate duplici de causa, scilicet breuitatis causa, & vitio argumentationis: nam si ambo exprimerentur, facilè argumentationis vitium deprehenderetur.

Enthymema, dicitur festinata oratio, quia Enthymema nihil aliud est, quàm cogitatio: cogitatione autem nihil est velocius.

Necessarium { *Simpliciter.* / *Duplex.* { *Cum conditione.*

Necessarium simpliciter est, quod semper ita sese habet: vt, Si æqualia ab æqualibus demantur, necesse est æqualia remanere.

Necessarium cum conditione est quod sit secundùm aliquod tempus, vel aliquam aliam circumstantium: vt, Dum homo currit, necesse est eum currere.

Probabile dicitur quod omnibus, plurimis, vel sapientibus videtur. &c.

Videri duplex { *Videri & esse.* / *Videri & non esse.*

Prior significatio huius distinctionis intelligitur in definitione probabilis.

Sapientes in definitione probabilis sumuntur pro his qui in aliqua arte vel facultate excellunt.

Enthymema dicitur efficax, non ex dispositione antecedentis cum consequente, sed ex materia illarum propositionum.

Excm-

Exemplum.

EXemplum est argumentatio, qua vnum particulare ex alio probatur, propter vtriusq; similitudinem: vt, Gipsum, aut argilla dum est vda in quamuis imaginem facilè sequitur fingentis monum: ita rudes animi ad omnem disciplinam sunt idonei. Sexon

Hìc inter argillam & animos, & inter vdum & rude similitudo est.

Exemplum non est absimile enthymemati, nisi quòd exemplum aliquanto imbecillior est argumētatio, & magis infirmas habet propositiones: vt, Cęsar non occidit Ciceronem inimicum suum: ergo, nec occidisset Catonem inimicum.

Nam in exemplis similitudo causa consequutionis existit: itaque quoties in his bona est consequentia, ex materia & pronunciatorum similitudine, potiùs quàm à sua propria forma robur habebit: vt, Apis per omnia circumuolitans, id quod est vtile domum adducit: Ita ergo studiosus ex vnoquoque quod ad mores confert excerpit. Satis erit si ea parte congruunt, cui adhibētur, similitudines. Dissolui mus exemplū, ostensa partium dissimilitudine. Nam hoc ratiocinium: Laterensis fuit accusandus, quia

quia cõsulatum affectauit: ergo Cicero fuit accusandus, quia cõsulatum affectauit. Non valet ob dissimilitudinem: alter enim per ambitum, alter citra ambitum affectauit. In suadendo mirè conducunt, in vrgendo parum habent momenti. Petitur non solùm à comparatione, vt pari, maiori, minori, sed etiam è locis similium & dissimilium.

SYllogismum & inductionem præmonuimus esse perfectas formas argumentandi, in quibus tantùm rectè possit Antecedens negari, at verò in Enthymemate & exemplo, tum antecedens tum consequutionem licet inficiari. Aristoteles vocat enthymema, rhetoricum syllogismum; Exemplũ, rhetoricam inductionem, nam ad perfectiores referuntur (vt diximus prius) imperfectiores, verùm omnia imperfecta. Inductio non est exemplum, nec contrà, licet sæpenumero ita contingat. Exemplum est enthymemate minùs efficax, & infirmiorem habet sæpe probationem: vt, Milo missus est in exilium, quòd Clodium occidit: ergo Cicero mittendus in exilium, quòd Lentulum occidit. Talia & tam frigida ratiocinia appellat Cicero plumbeos pugiones. Itaque ob hoc inefficacissima forma est exemplum, quod rarò sunt similitudines adeò consonæ, & per omnia conuenientes, vt non in aliquo appareat dissimilitudo. His tamen imperfectis argumentandi speciebus vti licet, quoties perfectioribus non est opus. Si quãdo negabitur illarum consequutio, nec valemus ex sua materia enthymema, nec ex similitudine exemplum satis confirmare, tum statim ad perfectiores, syllogismum & inductionem (quorum firma semper & efficax est

cax est consequentia) confugiemus. Aiunt quidem exemplum esse comparationis speciem, quod, quam sit verum, aliorum esto iudicium. Ducitur exemplum à pari: vt, si fratrem domi alis, cur me ejicies: A maiori, Non potuit Romam capere Hannibal: ergo, nec Gothi. A minori, Patres vestri libertatem ciuium Romanorum immunitatem non tulerunt: vos vitam ereptam negligetis? A simili. Gagates aqua infusa incenditur, oleo restinguitur: ita quidam quò magis rogas, eo magis frigescunt, si negliges, vltro cupiunt. A dissimili, vt Hystrix non iaculatur spinas nisi prouocatus, at scurra vltro in quemuis sua dicta torquet. A maiori confirmationi, à minori infirmationi apta sunt argumenta. Huc etiam spectant prouerbia, sententiæ, apologique & alia similia, vt facilè inuenitur baculum, quo canem cædas: ergo potens facilè capiet causam nocendi pauperis. Datur tamen locus ab authoritate & exemplum: nam in illo hominis iudicio in hoc similitudine vtimur. Qui inductione, vel exemplo sæpe inter disputandum vti velit, crebras apud authores similitudines colligere debet, quarum magna est copia in paraboli Erasmi: Vt tandem finiam, vitandæ sunt propugnatori falsæ, obscuræ, & incertæ similitudines, quæ (nisi diligenter prospicit) facilè eum deijcient. Sequuntur ex diuisione dilemma pseudomenos, crocodelites & violentum quæ ad prædictas argumentationum species, adiecta conclusione, reduci possunt.

De Exemplo.

Car:

EXemplum est quoties vnum particulare probatur per alterum, propter simile quod in vtroque consicitur: vt, si bonum est Græcos cum Troianis belligerare, bonum quoque est Romanos cum Carthaginensibus armis concertare.

Regula.

Exemplum species est comparationis. Est enim vel aliquod

quod maius, vel par, vel minus, quod ad imitandum vitã dúmue ſumitur.

Quæſtio.

Exemplum eſt aliquando duorum in duobus, (vt in exemplo Setoni): quomodo ergo eſt ſpecies cõparationis? nam comparatio eſt duorum in vno.

Reſponſ.

Exemplum & cõparatio aliquando ſunt duorum in duobus, ſcilicet in duobus proximis, vt in exemplo Setoni: Tamen ſemper eſt duorum in vno tertio, aliquantulo remoto.

Regula.

Exemplum valet, ſi ſimilitudo in qua cõparatur, eadem ſit ambobus. Si ſit aliqua diſſimilitudo, non ſequitur argumentatio.

Exemplum ducitur à maiore, minore & pari.

A maiore ad minus, negatiuè: vt, Græci non poterunt funditùs euertere Troiam: ergo, Nec Romani Carthaginẽ.

A minore ad maius affirmatiuè ducitur argumentum: vt, Hector potuit interfícere perfidum Achillem: ergo, Tota Troia potuit.

A pari argumentum ducitur affirmatiuè & negatiuè: vt, Si iuſtitia ſit virtus, & fortitudo erit virtus: Et ſi fortitudo non erit virtus. Nec iuſtitia erit virtus.

Dilemma.

Seton Dilemma eſt oratio bicornis, vtrinq; aduerſarium illaqueans: vt, Si duxeris vxorem formoſam, habebis communem: ſin deformem, habebis moleſtam: proinde nulla ducenda eſt.

Medium facilè dabit effugium, ſi poteris

ris excogitare. Sed aptissima vitiosi dilemmatis dissolutio est Antistrophon, id est, conuersio, quæ vtrunq; cornu in aduersariū retorquet. Valdè suadent, quę nec habent medium, nec facilè reflectuntur.

Pseudomenos, & Crocodelites sunt in quibus quodcunq; elegeris, capseris. Prioris exemplum: vt, An sit mentitus nec ne, qui tantùm dixit se mentiri? Si fatearis eum mētitum, non quadrat, quia dicta fides sequitur. Sin neges, itidē cōtrarium eueniet. Posterioris exemplum. Crocodilus matri raptum filium reposcenti, ita respōdit, reddam si verum mihi respondeas, quid ais ergo, reddam, an non? tum illa, non reddes (inquit) & ideo reddes, quia verum dixi. Cui ille: atqui si reddidero non dixisti verum, & ideo non reddā. Postremò, violentū (quod Gręci vocant *Biaion*) est quoties aduersarius sua ratione, quasi proprio gladio iugulatur: vt, nolo Philosophiæ operam dare, quia sum filius regis. Responderi potest, imò hoc magis philosophiæ est tibi insudādum, quòd sis regia proles.

*O*Riuntur ex diuisione, dilemma, pseudomenos, Crocodelites & violentum. Dilemma cornuta ratio est, vtrinque respondentem pungens: vt, si vir bonus, cur vituperas: Sin malus, cur hactenus in amicis habu-

habuisti? Quædam retorqueri possunt: vt, Si duxero formosam, erit iucunda; sin deformem, non erit communis. Potest & idem exemplum per medium dissolui: vt, Non omnis fœmina formosa, vel deformis est, talem ergo mihi deligam, cuius nec deformitas tædium, nec forma zelotipiam parere queat. Efficacissima sunt, quæ nec inueniuntur, nec medium habent. Vt, mentietur in aculeo, qui cruciatus ferre poterit: mentietur iidem qui ferre non poterit, ergo tormenta non exquirunt verum. Pseudomenos, mentiens Latinè interpretatur, in quo siue hoc seu illud fateatis, absurdum sequetur. Hæc vulgo insolubilia & sese falsificantia appellantur, nec quicquam aliud dici potest, nisi talem in his esse hypothesin, vt quodcunque respondeas, cõtrarium eueniet. Huic admodum similis, est crocodelites, à Crocodilo quodam tyranno nomen retinens, qui matrem ereptum filium reposcentem, hoc interrogationis genere illusit. Poterat hic dixisse mulier, tyranno in manu fuisse efficere, vt verè aut fallè responderet: quẽadmodũ in Apologis de Phœbe legimus. Addijt quidam Apollinem, periculum facturus num omnia presciret; passerem ferens in manu à tergo posita, dic (inquit) Phœbe, animatum an inanimatum in manu proferam, si inanimatũ dixisset, viuum produxisset passerẽ: sin animatum, passerem mortuum digitorum compressu necatum ostendisset. Phœbus præscius, vitauit vtrunque hoc modo, Penes te est (inquit) ô inepte: viuum ne an mortuum velis producere. Violenti frequentissimus est vsus apud oratores & concionatores. Facilè autem in hoc genere elabitur, qui, quod prius dixit vel noua ratione corroborare, vel quod contra eum affertur, retorquere valet: vt, Improbus es ô Cato, quod quadragies in ius sis vocatus. Imò hoc maior est, inquit, mea integritas, qui toties iudicum sententijs sim liberatus. Imò tanto es flagitiosior, qui noa semel iudices pecunia corrupisti: & ita vter-

que

que insurgat & instet: quoad eius fieri potest. Talia argumenta ad perturbandum magis, quàm ad veritatem inuestigandam sunt excogitata. Postremo in casu, vt vocant, vbi non tam quid sit, quàm quid esse possit, spectatur, hic seruabitur ordo. Postulabit oppugrator, concedi sibi, quòd verum nõ sit, quod positum vocari solet: quo semel concesso, seu secus, vsque cauendum est, ne vel huic repugnans fateamur, vel annexum, & consequens negemus. Ad aliena, quæ nec repugnant, nec sequuntur, iuxta illorum qualitates est respondendum, hoc est, vera concedẽda, falsa neganda, & dubia distinguenda.

De dilemmate.

Car:

Dilemma est oratio bicornis, ex vtraque parte aduersarium illaqueans: vt,

Quod non perdidisti, illud habes,
At cornua non perdidisti: ergo,
Cornua habes. vel.

Qui totus deditus est contẽplationi: inutilis est reipub. Et qui literas non cognoscit, is quoq; inutilis est: ergo, Omnis homo est inutilis reipublicæ.

Dilemmatis duplex ratio.

Quædam habent,
Quædam non habent, } *Medium.*

Regula.

Si Dilemma habet medium, est vitiosa argumentatio, & dissolsuitur per cõuersionem, retorquendo vtranque partem argumentationis in eum qui proponit.

Pseudomenos quid.

Pseudomenos dicitur Mentiens, quia contrarium infertur à proponente, ei quod à respondente statuitur: vt, Gorgiæ

gias sophista dixit, Omnes sophistas mendaces esse: Est ne igitur ei credendum? Si neges, ad hunc modum confirmatur. Omnis Sophista mendax est: ergo, Ei credendum est, quia verum dixit. Sin affirmes, sic refellitur. Mendaci non est credendum: ergo, Nec Gorgiæ Sophistæ.

Exemplum Crocodelitis.

An prolaturus sim carmen legitimum? Si aliquis affirmet, proferam carmen falsum: Sin neget, contrario modo faciam.

Biaion *sive violentum, est argumentandi forma, ad refellendum aptior, quàm ad probandum, in qua ex oratione aduersarij, non quod ipse vult, sed quod nostras partes confirmat, sequi demonstratur: vt, Nolo æquo iure viuere cum socijs meis, quia me fortuna honoribus auget. Imò tantò magis æquo iure tibi viuendum est, quia eadem ipsa fortuna, inconstans, fragilis, perfida, lubrica est. Nec quos clarificat, perpetuò fouet: nec quos deseruit, perpetuò premit: vt inquit Maro.*

LIBER QVARTVS.

De Inuentione, altera parte Dialectices.

POstquam de Iudicio, quæ videbantur instituto nostro congruentia diximus: sequitur, vt de Inuentione, altera Dialectices parte, paucis disseramus.

Loci

Loci.
Interni
In substantia.
Definitio.
Genus.
Species.
Propriũ.
Totum.
Partes.
Cõiugata
Substantiæ.
Qualitates.
Virtutes.
Circa substantiam.
Adiacentia.
Actus.
Subiecta.
Externi
Cognata
Causæ.
Efficiens.
Finis.
Euenta.
Effectum.
Destinatum.
Applicita.
Locus.
Tempus.
Connexa.
Accidẽtia.
Cõtingẽtia.
Nomen rei.
Pronũciata.
Cõparata.
Similia.
Antecedẽtia.
Adiuncta.
Cõsequẽtia.
Paria.
Maiora.
Minora.
Repugnantia
Oppositа.
Diuersa.

Seton Dictum est quid sit definitio genus, species & proprium: reliqua solito compendio perstringam.

Totum est, quod in varias sui partes discerpitur: vt Domus in fundamentum, parietes, & tectum.

Pars, totius quasi membrum, ipsi toto adnexum: vt, Corpori caput.

Coniugata sunt, quæ sub eodem cadunt iugo: vt, Sapiens, sapientia, sapienter.

Adiacens est modus rei inexistens, quo aliquid aliud quàm secundùm substantiæ suæ denominationem appellatur: vt, Homini prudentia.

Actus est id, quodcunque aliquo modo exercere afficique dicimur: vt, dolere.

De subiecto antè diximus.

Causa est ad quam aliquid sequitur.

Efficiens, ex qua } aliquid
Finis, cuius gratiâ } fit.

Euentum est, quod ex causa sequitur.

Effectum, quod ex efficienti, } Produ-
Destinatum, quod ex fine, } citur.

Tempus & locus, hìc pro prædicamentis Quando & vbi, accipiuntur.

Connexa licet sunt extra rem: eam tamen denominant: vt, vxor marito:

Con-

Contingentia ſunt accidentia quę contingenter circa rem euenunt, vt pallor ęgrotationi.

Pronunciata ſunt, quæcunque quiſquã ſcripto vel dicto ſignificauit.

Nomen rei, eſt vox ad rem ſignificandã conſenſu hominum deſtinata.

Comparatio eſt, quando duo in vno conferuntur: vt, Furtum eſt capitale: ergo & mendacium.

Similitudo eſt, vbi duo in duobus referuntur: vt, in naſſam facilis eſt introitus, egreſſus difficilis: ita in vitia procliue eſt iter, exitus verò non perinde peruius.

Repugnãtia cõtinẽt oppoſita & differẽtia, de quibus ſatis altero libero eſt dictũ.

PRima locorum diuiſio eſt in internos & externos. Interni iterum partim ſunt in ſũbſtantia, partim circa ſubſtantiam. In ſubſtantia ſunt ſeptem, definitio, genus, ſpecies, proprium, de quibus altero libro egimus, ſub proprium comprehenduntur, paſſio & differentia. Idem interdum & pars & totum poteſt eſſe ad diuerſa relatum, vt manus pars corporis, totum ad pollicem & digitos. Totum & pars & conſiugata non egent explicatione. Circa ſubſtantiam ſunt adiacens, actus & ſubiectum. Adiacens eſt modus qui ineſt ſubiecto, & id denominat, vt iuſtitia homini. Actus & actionem & paſſionem (quas ſupra finiuimus) continet. De ſubiecto etiam antè dictũ eſt. Locus externus diuiditur in cognata, applicita, accidentia, & repugnantia. Cognata, cauſas & euenta cõtinent. Cauſa eſt, ad quam aliquid ſequitur.

Materia ex qua
Forma per quam } *Aliquid*
Efficiens à qua } *fit.*
Finis cuius gratia

Materiam & formam inter partes supputat Agricola. Euentum vocat, quod ad causam sequitur, alij effectum dicunt: is tamen id solùm Effectum dici contendit, quod ex efficiente producitur, & destinatum quod ex fine. Applicita dicuntur, locus, tempus, & connexa. Tempus & locus nihil sunt hic aliud, quàm prædicamenta. Quando & Vbi, de quibus in suis locis prius egimus. Solent oratores tum in accusatione, tum in defensione, tempus & locum in primis diligenter obseruare, & inde ducere argumenta. Connexa dicuntur, quæ cùm extra rem sunt eam tamen denominant: vt, regnum regi. Accidens quinque habet species, contingentia, pronunciata, nomen rei, comparata, & similia. Contingentia sunt accidentia, quæ circa rem contingunt, ea conditione, vt sine eis res, & illa sine re existere possint: vt Pallor ante ægrotationem, & iurgium ante eandem, potest enim quis pallere, vt non ægrotet, & ægrotare, vt non palluerit. Pronunciata, sunt dicta, & scripta authorum, & quorumcunque de rebus significationes, quidam à testibus philosophi inartificialem hunc locum dicunt. Nomen rei, vox est ad rem significandam consensu hominum instituta. Inter comparationem & similitudinem hoc interest quòd in comparatione, iuxta Rodolphum duo in vno, in similitudine verò duo in duobus conferuntur: exemplum prioris: Catoni licuit sequi bellum ciuile, ergo & Ciceroni licet sequi bellum ciuile. Similitudinis exemplum est: vt, equum non reddunt meliorem phallaræ, ita nec hominem fortunæ ornamenta. Repugnantia denique complectuntur opposita & dissentanea, quæ in pri-

mo

mo libro expoſita ſunt. Si cui videbuntur hæc nimium ſuccinctè præcipi. Agricolam conſulat, qui eadem fuſiùs explicat. Plurimum certè iuuaret Inuentionem, ſi quis præter locos illos generales in ſuperiore tabula depictos, ſingulas etiam illorum ſpecies (vt in Eccleſiaſta admonet Eraſmus) ordine, numero, eas animo complecteretur. Multò enim faciliùs loca ipſa ſeparatim per omnia ſua mẽbra ducta, quàm generaliter explicata, argumenta ſcribenti ſubminiſtrabunt. Huius rei gratia quandam de inuentione tabulam conſcripſimus, quæ ſi pateretur diuiſionum multitudo, inſereretur hoc loco.

Tabula de inuentione, in calcem huius operis reiecta eſt.

Annotationes P. Carteri

in quartum Librum Dialecticæ *Ioannis Setoni.*

De Locis.

Car. *Locus eſt communis rei nota, cuius admonitu quid in quaque re probabile ſit, facilè inueniri poteſt: Vel locus eſt ſedes argumenti.*

Diuiſio loci.

Locorum alij ſunt. { Interni. xterni. Medij.

Locus internus eſt, quando argumentum ſumitur ex locis, quæ ſunt de ſubſtantia rei de qua quæritur.

Medij loci qui sunt.

Medij loci, sunt loci circa substantiam, qui neq; omnino extra substantiam rei sunt, neq; ita infixi vt loci interni.

Loci externi qui sunt.

Externi loci sunt, qui rem quidem attingunt sed infixè tamen non sunt neque adhærentes vt loci medij.

Diuisio locorum externorum.

Locus externus diuiditur in { Cognata. Applicita. Accidentia. Repugnantia.

Cognata quæ sunt.

Cognata sunt, quæ licet extra rem sunt, necessario tamen quodam vinculo coniuncta sunt rei, vt efficiens gignit effectum, finis destinatum.

Diuisio cognatorum.

Cognatorum alia sunt { Causa. Euentum.

Causa est cuius vi aliquid fit.

Euentum est quod ex causis oritur.

Quæ sunt applicita.

Applicita sunt, quæ dant rebus habitudinem & nomen; Eorum, aliud rem ipsum complectitur, vt, Locus: aliud actus ipsius metitur, vt tempus: aliud quodam modo cum re cohæret, vt connexa.

Accidentia quæ sunt

Accidentia sunt, quæ cùm extra substantiam rei sint, nulla necessitate cum re cohærent, sine ipsa eueniant, sine non eueniant, res nihilominus esse vel non esse possit.

Repug-

Repugnantia quæ sunt.

Repugnantia est dissidens per se rerum habitudo, qua fit vt alterum, ipsum quod alterum est, nullo modo dici possit.

Repugnã- { Opposita.
tia { Diuersa.

Opposita sunt quæ repugnant, vt vnum vni, vna ratione.

Diuersa sunt quæ repugnant vt vnum pluribus; vel plura vni.

De definitione.

Definitio est oratio, qua quid sit res explicatur.

Regula.

Nulla vera est differentia in definitione, propter intellectus nostri imbecillitatem: sed pro veris sumuntur quæcunque veris sunt proximæ.

Locus communis definitionis.

Cui tribuitur vel adimitur definitio, eidem attribuitur vel adimitur definitum: Itémque cui definitum adimitur vel attribuitur, eidem etiam & definitio: vt liberalitas est virtus, ergo est mediocritas duorum vitiorum.

De genere secundum inuentionem.

Genus est prædicabile de pluribus, siue specie differentibus, siue numero, in quæstione qua quid sit, dicitur.

Regula.

Individuum à specie, nec species à genere secernuntur secundum inuentionem, si cum individuo conferatur.

Loci communes.

1 *Sublato genere tollitur species: posito genere, non continuò ponitur species.*

2 *Quod attribuitur vel adimitur vniuerſo generi, id tribuitur vel detrahitur cuilibet eius ſpeciei: vt, Senſibile prædicatur de animali: ergo de homine & bruto prædicabitur.*

De ſpecie.

Loci communes.

1 *A ſpecie ad genus argumenta ducuntur affirmatiuè: vt Scipio conſul eſt, ergo, Magiſtratus.*

2 *A genere ad ſingulas ſpecies argumenta ducuntur negatiuè: ad omnes verò ſpecies ducuntur affirmatiuè.*

3 *Cui ſpecies conuenit, ei conuenit & genus.*

Cautio.

Nulla eſt argumentatio à termino diminuente: vt, eſt mortuus homo: ergo, eſt homo: imò non eſt, ſed cadauer.

De proprio.

Proprium eſt prædicabile, quod conuenit omni, ſoli, & ſemper: vt, poſſe loqui, hominis proprium.

Regulæ.

1 *Proprium ſub ſe complectitur differentiam.*

2 *Inter proprium & differentiam re ipſa nihil interſt, ſed ſola comparatione differunt. nã proprium dicitur quatenus ad ſuam ſpeciem refertur, quatenus verò ad alienam ſpeciem vel genus refertur, differentiæ nomen obtinet: vt, rationale homini comparatum, eſt proprium, animali verò vel bruto, eſt differentia.*

Locus communis.

Poſito proprio vel differentia, ponitur & ſpecies: & ſublato proprio vel differentia tollitur ſpecies: vt, dialecticus eſt: ergo, probabiliter diſputare poteſt, & è contrario modo: vt, Non poteſt probabiliter diſſerere: ergo, dialecticus non eſt.

De

Dialecticæ lib. IIII,

De toto.

Totum est, quod ex partibus est constitutum.

Totum duplex. { *Vniuersale.* / *Integrale.*

Loci Communes.

1 *Posito toto, partes inferuntur: vt dialecticus est: ergo, tenet artem inueniendi & iudicandi.*

2 *Sublato toto, non continuò partes auferuntur: vt Domus non est: ergo, Parietes absunt, non sequitur.*

3 *Argumenta sequuntur affirmatiuè à toto ad partem principalem: ut corpus est, ergo est caput. Negatiuè non sequitur à parte minus principali.*

4 *A parte principali ad totum, argumentum sequitur negatiuè: vt Radix non est: ergo, nec arbor est.*

5 *A toto ad partes, & ab omnibus partibus ad totum, argumenta ducuntur & affirmatiuè & negatiuè.*

De partibus.

Partes totius sunt membra.

Diuisio partium.

Partium aliæ sunt, { *Substantiæ.* / *Quantitatis.* / *Qualitatis, siue virtutis.*

Diuisio partium substantiæ.

Partium substantiæ aliæ sunt. { *Constituendæ:* / *Constitutæ.*

Partes rei constituendæ sunt, quarum si qua desit, & rem & nomen rei deesse necesse est: vt Materia & forma rei naturalis, veluti corpus, & anima, hominis partes: lignum & vita arboris.

Partes rei constitutæ sunt partes integrales, quæ collatæ rem integram absoluunt: vt, Pectus, uenter, &c. constituunt corpus.

Pars

Pars substantialis quid.

Pars substantialis est, cuius totum substantia est, & partes eius substantiæ sunt: vt Manus & corpus.

Partes quantitatis quæ sunt.

Partes quantitatis sunt, cuius totum quantitas est, & partes eius quãtitatis sunt: vt, Pedale, bipedale: binarius, ternarius.

Partes virtutis sunt, quando species ipsæ inter se comparantur secundum qualitates: vt, plus roboris Achilli, quàm Aiaci: Plus luminis Solis, quàm Lunæ.

Diuisio partium integralium.

Partium integralium aliæ sunt { Similares. / Dissimilares.

Partes simulares sunt, quarum idem est nomen totius & partium: vt, Pars aquæ est aqua.

Dissimilares partes, quarum idem nomen non est totius & partis: vt, Lignum nec vita arbor est.

Partium dissimilarium { Præcipuæ, quę sine rei pernitie abesse non possunt, vt, caput. / Minus præcipuæ, sine quibus totum constare potest, tamen mancum, vt manus, &c.

Locus communis.

Sublatis partibus præcipuis, totum tollitur, & ipsis positis infertur & totum: vt Dialecticus non est, quæ non cognoscit modum inueniendi & iudicandi.

De coniugatis.

Coniugata sunt, quæ ob vno orto variè commutantur. Hæc definitio non conuenit omnibus coniugatis.

Coniugata.

1 Nomine tantùm,
2 Re tantùm,
3 Nomine & re.

} vt { Vinum, vinolentus. / Somnus dormiens, / Iustitia, iustus, iustè.

Abstra-

Abstracta propriè dicuntur ipsa coniugata : concreta verò & aduerbia, casus.

Communis locus.

Tributo vel remoto vno coniugatorum, tribuitur vel remouetur & alterum, modò sint cõiugata re tantùm, vel nomine & re : vt, temperans est, ergo, temperanter se gerit.

De adiacentibus.

Adiacens est, ex quo subiectum aliud quiddam, quod ex substantia sua nomen ducit : vt, Cicero à substantia dicitur homo : Ab adiacẽte verò dicitur iustus pater, &c.

Regula.

Pertinent adiacentia, quantitates, qualitates, atq; relata, modò ad subiecta referantur.

Loci communes.

1 *Posito subiecto, ponuntur adiacentia : & subiecto sublato, tolluntur adiacentia : vt, Aurum grauissimum est, quia ei plurimũ inest terreæ grauitas auro hic adiacẽs est.*

2 *Si adiacentium vnum fuerit in subiecto, videtur & alterũ inesse : vt, Cato vir laude dignus, quia prudens est.*

De actibus.

Actus est, ex quo res proposita exercere afficiq; dicitur : vt, Doleres, Moneri.

Regula.

1 *Actus cõtinet sub se prædicamẽta actionis & passionis.*

2 *Oriuntur actus ab adiacentibus pro varietate eorum : vt, A timore oritur timere, &c.*

3 *Quedam actus nomine sunt, reuera tamen adiacentia, & è contrario modo : vt scire, & albere, nomine actus, reuera adiacentia sunt, quia significant album & scientem esse. Sic pugna, nomine adiacens : significatione tamen actus quia non intelligitur sine agitatione & motu corporis.*

Divi-

Diuisio actus.

Actus partim { A natiuis adiacentibus oriũtur. / Ex illis adiacentibus quę vsu & consuetudine firmantur. / Ex subitis & momentaneis animi & corporis affectionibus.

Locus communis.

Si actuum vnus extiterit in subiecto, videtur & alter existere in subiecto, vt, spiritum duxit, ergo vixit.

De subiecto.

Subiectum est cui accidentia inhærent.

Regula.

Subiectum nõ est locus circa substantiam per se, sed gratiâ actuum & adiacentium: quia hæc sine subiecto non possunt intelligi.

Loci communes.

1 *Subalato subiecto, tolluntur tum adiacentia, tum actus: vt, Animus non est, ergo nec recordatio est.*

2 *Posito subiecto, ponuntur adiacentia & actus tam natiua, quàm quæ necessitate conueniunt: vt, Ignis est, ergo, Calidus est.*

3 *Laudato vel vituperato subiecto, laudantur & vituperantur adiacentia & actus, vt Hector immortalis est: ergo, præclara eius facinora immortalia sunt.*

De causa efficiente.

Efficiens est quæ rei faciendæ præbet operam: vt, Vestiarius efficiens causa vestis.

Efficientia quædam agunt necessitate, vt Ignis vrit.

Consilio { *Homines, & bruta quædam impropriè agunt.*

Loci communes.

1 *Posita efficiente causa naturali non impedita, sequitur*

tur ex necessitate effectus : vt, si aqua sit non potest non frigefacere.

2. Posita causa voluntaria, potest sequi effectus, vt si faber est, potest domus ædificari.

De fine.

Finis est, cuius gratiâ aliquid fit.

Finis. { Medius, siue destinatus. / Summus.

Finis destinatus est : qui ad supremum consequendum est comparatus.

Finis vltimus est status cuiusque in suo genere perfectissimus : vt ignis maximè calidus est.

Regula.

Quod primum est in actione, postremum est in contemplatione, & è contrà.

Locus communis.

Cuius rei finis bonus est vel malus, ipsa quoque res bona vel mala: vt, Pax bona est: ergo bellum gerere bonũ est.

De effecto & destinato.

Effecta & destinata vno nomine euenta vocãtur, quia ex causis eueniunt : sed effecta efficienti, destinata fini respondent.

Loci communes.

1 Posito effectu necesse est causam efficientem præcessisse vel adesse : Vt clauis est : ergo Faber ferrarius fuit.

2. Sublato effectu, necessario tollitur efficiens: vt, Felicitas non est : ergo nec virtus.

De destinato.

Destinata sunt, quæ certo alicui fini & vsui sunt addicta vt, Domus habitationi.

Locus communis.

Quicquid destinato tribuitur vel adimitur, idem & fini

sini tribuendum vel adimendum est, vt: gladium portare licet, ergo vim vi propulsare licebit.

De loco.

Locus est, quo res quæque continetur: vel locus est, qui rem ipsam metitur ex ratione loci: vt, est locus, Hesperiam Græij cognomine dicunt.

Locus communis.

A loco res laudantur, vel vituperantur: vt Cantabrigiæ studuit, ergo Nullius liberalis artis est expers.

A loco dependet facti coniectura. vt in collegio est eorum, qui probi sunt: ergo, ipse quoque probus est.

Quædam loci, causa est mutationis nominis facti: vt, rē à loco sacro eripere sacrilegium est: ergo qui eandem rem à loco prophano surripuit furtum commisit.

De tempore.

Tempus est, quod metitur ipsam rem ex temporis ratione.

Diuisio temporis.

Tempus aliud

Ex substantia ipsius, { *vt, nunc nuper &c.*
Ex his quæ naturæ ei accidunt, { *vt, æstas hyems. (ritia.*
Ab hominibus, { *vt, adolescentia, ſuc-*

Locus communis.

A tempore, res, facta, vel personæ laudantur, vel vituperantur. vt, Ciuis externæ indolis est, qui calamitatem reipub. non luget.

De connexis.

Connexa sunt, quæ non circumstant quidem rem, vt locus & tempus, mutuam tamen capiunt inde denominationem vt, Pisanus à substantia dicitur homo, à connexis dies.

Discrimen inter connexa & adiacentia.

Differunt connexa ab adiacentibus, quia adiacentia inhærent

hærent in subiecto, & sine eo esse non possint: vt, Sapientia extincto tollitur sapientia. Vt connexorum alterum potest esse sine altero, vt Morina vxore, quanquam nomen tollatur, ipse tamen remanere potest.

Locus communis.

Connexa sese mutuò inferunt & tollunt, vt Præceptor non est, ergo discipulum non habet.

De contingentibus.

Contingentia nomen rei, pronuntiata, comparata, & similia, vno nomine prædicamentalia accidentia vocantur. Contingentia sunt, quæ contingenter circa rem eueniunt.

Contingentia alia.

Antecedunt rem, Adiuncta sunt rebus, Consequuntur, } vt { Iurgium ante cædem. Clamor in cæde. Fuga post cædem.

Loci communes.

Ab antecedentibus: vt, Milites imperatoris iussis parent: ergo, fortiter pro repub sunt dimicaturi.

Ab adiunctis. Vt, vir pallidus est. ergo, Morbo afficitur.

A consequentibus: vt, In pedes se coniecit: ergo, Fugi est reus,

De nomine rei.

Nomen rei, est vox ad rem significandum consensu hominum destinata.

Regula.

Nomen rei, siue interpretatio nominis, est locus internus, & ad definitionem refertur, si respiciamus nomen, cuius est interpretatio: sin autem respiciamus rem vel subiectum, est locus externus, & accidit rei.

Loci communes.

1 *Argumenta à nomine rei tribus modis sumuntur.*

Primo

Primo modo, à nomine vel interpretatione nominis. A nomine: vt, Cato philosophus est: ergo, Sapientiam studiosè colit. Ab interpretatione nominis: vt, Sapientiæ studiosus est: ergo, est philosophus.

2 *Secundo modo, ab homonymo, siue ex agnitione, vt, Venerabile est nomen regis: ergo, subditi eum colere debent.*

3 *Tertio modo ex translatione, cùm nomen aliquod per metaphoram, à genuina sua significatione ad non propriã transfertur: vt, Dido vulnus alit venis, & cæco carpitur igni: ergo, Amore est incensa. ignis hic sumitur pro amore.*

De pronunciatis.

Pronunciata sunt testimonia ab authoritate profecta, vt sententiæ clarorum virorum, leges, &c.

Pronunciatorum alia, { Diuina, vt Oracula, Vatum prædictiones. / Humana, vt, leges, dicta sapientum, opinio vulgi.

Subdiuisio.

Pronunciatorum alia

Antecedunt rem, / Cõiuncta sunt rebus, / Consequuntur, } vt { Vatũ prædictiones. / Præsentium laus. / Sermo de præteritis.

Locus communis.

1 *Fides in quauis arte peritissimis est adhibenda: vt, vates promittunt victoriam: Bellum igitur est suscipiendum.*

2 *A pronunciatis argumentum præcipuè sumitur affirmatiuè, aliquando tamen negatiuè, vt in diuinis, & in alijs multis vt, Oraculum vetat pacem componere: Paci igitur non est consentiendum.*

De comparatis.

Comparata sunt quæ conferuntur in vno tertio, quod est ambobus

ambobus commune: vt, licuit Achilli ducem esse, ergo licuit Hectori.

Regula.

Comparatiua ea dicuntur, quæ maiora ex minoribus, vel minora ex maioribus, vel paria ex paribus probant.

Loci communes.

1 *A maiori ad minus argumentum sumitur negatiuè tãtùm: vt, Hector non potuit Græcos vincere: ergo, Nec Mẽnon potuit.*

2 *A minore ad maius argumentum sumitur affirmatiuè: Vt, Paris potuit interficere perfidum Vlyssem: ergo, Troilus potuit.*

3 *A pari argumentum sumitur tam affirmatiuè, quàm negatiuè: vt, licuit Paridi tergum dari hostibus: ergo, Polydamæ licuit.*

Corrolarium.

1 *Quod in re maiore non valet, nec valebit in minore.*

2 *Quod in re minore valet, valebit etiam in maiore.*

3 *Quod valet in vno partium, valebit in altero.*

De similitudine

Similitudo est rerum diuersarum inter se collatarum similis quædam affectio.

Differimen inter comparationem & similitudinem

Similitudo differt à comparatione, quòd similitudo posita est in qualitate: Comparatio verò in quantitate. Et similitudo est duorum in duobus: Comparatio, duorum in vno tertio: vt arbor excisa pullulat, vulsa non refruticat: ita malum si penitùs tollatur, non renascitur.

Locus communis.

Quod in vno similium valet, valebit in altero: & dissimilium dissimilis est ratio.

De repugnantibus.

Repugnãtia est rerũ per se dissidens habitudo, qua fit vt alterum id ipsum quod alterum est, nullo modo dici possit.

Repugnantium diuisio.

Repugnantium duæ sunt species. { *Opposita.* / *Diuersa.*

Opposita sunt, quæ repugnant, vt vnum vni.

Diuersa, quæ repugnant vt plura vni. De his dictum est in primo libro.

Locus communis.

Vno repugnantium concesso rei inesse, alterum tollitur inesse: vt, Est dominus, ergo non est seruus.

Locus communis Relatiuorum.

A relatiuis argumentum sumitur affirmatiuè & negatiuè: vt, Rex est: ergo, Regnum habet, & è contrà.

A priuatiuis argumentamur negatiuè & affirmatiuè, vt, Cæcus est: ergo, Visum non habet.

Contrariorum contraria est consequentia: vt, virtus est expetenda, ergo, Vitium est fugiendum.

Cautio.

Contrariorum eadem ratio est, quando vnum prædicatum duobus contrarijs subiectis est commune: vt, Iustitia est habitus, ergo & iniustitia est habitus.

Contrariorum contraria est ratio, quando duo contraria prædicata duobus subiectis contrarijs conueniunt.

Locus communis à contradicentibus est: vt altera pars verè dicatur de omni re: vt Virtus est non homo, ergo, non est homo.

FINIS.

AD LECTOREM.

Seton

QVi reliquum quærit, logicam quod perficit artē,
Sedulus insignem voluat Aristotelem.
Omnia non possum docuisse, nec expedit, imò
Prudens atque sciens plurima præ tereo.
Conabar puetis glaciem præscindere tantùm,
Hoc vbi in ctu vero, nil moror vlterius.

Hoc

Ad Lectorem.

Car.

Hoc erat in votis perstringere, summus aperto
Flumine quod fundens pandit Aristoteles.
Si potui præstare, iuuat, nec præmia facti
Vlla peto, tantùm liuida lingua tace.
Si quid Aristoteles, quod non perstrinximus, addit:
Hoc leuius nostra lector habebit ope.

IN DIALECTICAM Setoni.

GVLIELMVS CARTHERVS.

OBscura de re succinctè & simpliciter apertè,
Felicis rara est ingenij bonitas.
Hoc tamen hic præstat noster Setonus vtrunque,
Qui tenebrosa aperit codice multa breui.

Wat.

THOMAS WATSONVS.

MAgnum est exactè nouisse elementa loquendi,
Et planè sensus discutere ambiguos.
In primisque stili concinnam fertur acumen,
Et rebus prudens ponere iudicium.
Aueris pulchrum est certò distinguere falsa,
Artibus ingenuis excelere ingenium.
Pro summa rerum naturas scire putatur,
Sermonem mul is perpetuare modis.
Quid non quantumuis clarum sapientia vincit?
Vrbes quæ vastas, quæ fera bruta regit
Lis aptum concinnat iter dialectica cunctis.
Os, animum, linguam formatque ingenium.
Huius præsidio finem ars quæque tuetur,
Præ reliquis claro nomine digna ducis.
Sordibus, aut tenebris, antehac oppleta iacebat,
Nunc quantum adiecta luce nitoris habet?
Hanc operam rudibus præbet Setonus alumnis,
Ornanda hæc ætas arte tenella venit.
Est breuis, est clarus, palmam merito feret, vt qui
Miscuerit lumen cum breuitate pari.
Si fructum ex studijs vllum speraueris, illum
Quam emptum paruo conteris arte libri.

Ad Lectorem,

ALBANVS LANGDALVS.

MArmore structa domus, postes auro radiantes,
Gloria, luxus, opes, tempore victa cadunt.
Hoc florebit opus cornicum secula, dignum
Perpetuò docili posteritate coli.

THOMAS VAVISORVS.

TEmpore vis paruo logicam paruo ære parare?
En paruum magnæ sedulitatis opus.
Hic breuiter discas vero discernere falsum, &
Themate de quouis cum ratione loqui.

FINIS.

ARITH.

ARITHMETICA

MEMORATIVA, SIVE COMPENDIARIA ARITHMETIcæ tractatio, non ſolum tyronibus, ſed etiam veteranis & bene exercitatis in ea arte viris, memoriæ iuuandæ gratia admodum neceſſaria.

Authore Gulielmo Buclæo
Cantabrigienſi.

Libellus ad Lectorem,

Quiſquis Arithmeticam memori vis mente tenere,
Me lege, ſum parvus, commoda magna fero.
Innumeras numeret Buclæus munere grates,
Ex numeris numeros qui meminiſſe dedit.

LECTORI Beneuolo.

ABstrusam esse, & difficilem Arithmeticę, vt ceterarum artium perceptionem, perceptæ, nisi vsus & diligentia adhibeantur, difficilimam retentionem, vetus quærela est. Quam cùm veram esse, Guil. Buclæus (homo Mathesios cognitione instructissimus) expertus fuisset: primùm, vt pristinam industria sua aboleret, quę iam inoleuerat, quærelam, deindè, vt familiorē sibi faceret Arithmeticæ vsum, quem ignorare nullo modo voluit: postremò, vt rem literariam promoueret, cuius amplificandæ dignitati plurimùm semper inseruiebat, Arithmeticam totam versibus mandauit In quibus licet expolitionem & ornatū, quem materia ipsa repudiauit, non sit affectatè sequutus, id tamē est valdè sanè verisimiliter consequutus, vt magna legentium voluptate, fructu verò maximo, typis propagari possint Nam quæ aliorum libri, prolixitate sua studiosos sæpiusculè deterrentes, polliceri solent, ea & breuiter & satis dilucidè complexus est, ac memoriæ tam præclarè consuluit: vt circumscripta hac, & numerosa oratione, eam non solùm adiuuasse, sed confirmasse etiam visus sit. Tu, lector, istis fruere, & humanitate tua effice, vt, Bucleo aliquot abhinc annis defuncto, fœtus iste igenij sui immortalis esse possit. Erat autem Buclæus (ne nesciat) patria Lichfeldensis, studio Cantabrigiensis, in Collegio Regio: vnde decursis scientiarum, & honorum Academicorum curriculis, amicorum non iniquis sane pollicitationibus in aulam euocatus est. Hic verò cum aliquantisper constitisset, tam charus Edouardo sexto, fœlicis memoriæ regi, proceribúsque miraculum illum naturæ propter admirabilem

Mathe-

Mathematicarum disciplinarum peritiam appellantibus, esse cœpit, vt fatis approperantibus, magnum sui desiderium mortuus reliquerit.

T. H.

¶ ARITHMETICÆ MEMORATIVÆ GVLI. BVCLÆI Cantabrigiensis,

Prima pars.

SCIENTIA NVMERANDI.

TRadit Arithmetica numerorum cognitionem,
Cuius sunt partes septem, rectè numerare,
Addere, subtrahere, & bene multiplicare, secare,
Progredi, & apposita radices extrahere arte.

Canones.

In numeris sedes prior est quæ proxima dextra,
Posterior verò manui quæ proxima leuæ est.
Est numerus primus qui sede priore notatur,
Circulus extrema nunquam regione locatur.

De numeratione.

Quantum quisque valet numerus numeratio monstrat,
Describitque suis numerum quemcunque figuris:
Quod rectè vt facias, numerorum signa locique
Sunt discenda tibi. Numerum signa decem sunt,
Quorum significant aliquid per se omnia, præter,
Postremum, nihili quæ dicitur esse figura:
Circulus hæc aliàs, aliàs quoque cyphra vocatur,
Quæ supplere locum nata est, non significare,
Hi characteres prima si sede locentur,
Significant se simpliciter, positique secundâ,
Significant decies se: quod si tertius illis
Obtigerit locus, ad centum se porrigit vsque.

Summa, locus quartus ſolus tibi milia fundit,
Et quartum quintus dicies complectitur, hincque
Tantundem ſextus ſuperat: quid multa? ſequens cùm
Quiſque locus ſoleat decies augere priorem.

Ratio numeros tum ſcribendi, tum exprimendi.

Scripturus numerum à dextris fac incipias, hinc
In læuam tendens, donec conſcripſeris omnes.
Pòſt, ſigna minimis loca quaternaria punctis.
Punctáque quot fuerint, totidem tibi millia monſtrant.
A læua verò numerorum expreſſio fiat.

Numerorum diuiſio.

Triplex eſt numerus, Digitus, vel Articulus, vel
Compoſitus: Digitúſque decem ſemper minor eſt, vt,
Quinque, duo, quatuor, tria, ſex, ſeptem, octo, nouémque.
Articuliſque decem partes qui ſuſcipit æquas,
Vt, quinquaginta, ſexcenta, triginta, decémque,
Et numerus cuicunque cyphra præfixa figura eſt.
Compoſitus numerus qui ex his conflatur vtriſque eſt,
Quales ſunt omnes, quorum non vltima cyphra eſt.

Canones.

Additio, Subtractio, Multiplicatio, dextrâ
Fiunt: Diuiſio, & Radicum extractio leuâ.

De Additione.

Additio plures numeros coniungit in vnum.
Addendos primùm numeros hoc ordine ſcribe,
Primum ſub primo numerum ponendo, ſecundum
Sùbque ſecundo, tertium item ſub tertio, & iſto
Pone modo reliquas, fuerint quotcunque, figuras,
Sub quibus inferiùs ducatur linea recta:
Quo facto, numeros, qui ſunt primi ordinis, omnes
Collige. Si Digitus prouenerit, inferiùs mox
Scribatur rectè. Articulus ſin prouenerit, nunc

Circulus

Circulus inferiùs ponatur: cúmque sequenti
Articulus serie iungatur. Compositus si
Exierit, digitum subscribas: articulúmque,
Vt prius, ad seriem numerorum iunge sequentem.
Hócque modo primis serieq;, locóque peractis,
Quæ sequitur series, tibi protinus aggredienda,
Vtque priore loco fecisti, prorsus agendum est,
Donec, si plures, series collegeris omnes.
Subscriptus numerus quæsitam dat tibi summam.

Examen.

Tolle nouem addendis numeris quoties potes, atq;
Quod superest aduerte, nouem quoque tollito summa.
Si videas reliquum reliquo par esse priori:
Inditio est, errore tuum caruisse laborem.

De Subtractione.

Aequali ex numero æqualem Subtractio demit,
Aut ex maiori tollit, minúsque minorem.
Scribe suprà numerum, de quo subtractio fiet:
Inferiùs subducendum subscribito rectè,
Primum sub primo, veluti fit in Additione,
Et positis numeris mox linea recta trahatur.
Tunc numerum primum primi ordinis inferioris,
A suprapositio numero subducito, quicquid
Restiterit subscribendo, simili ratione
Ordinibus reliquis facies, summámque relictam
Subscriptus numerus, si rectè opereris, habebit.
Si subducendi numeri fuerit minorus quis
Maior eo, qui suprà ponitur: articulus tunc
A serie, quæ consequitur, dematur, & ille
Iungendus numero est, quo tandem sit satis, vnde
Inferior numerus tolli queat: atque sequenti
Semper restituas vnum numero inferiori.

Examen.

Tollendum numerum cum summa iunge relicta,

Si prior exierit numerus, Subtractio iusta est.
Sin minus, errorem te commisisse putabis.

De Multiplicatione.

Est numerum in numerum diducere, multiplicare.
Ex cuius ductu numerus producitur, in se
Contineat toties numerum qui multiplicatum,
Multiplicans quoties in se complectitur vnum.
Scribatur primò numerus, qui multiplicari
Debeat, & rectè sub eodem multiplicantem
Ponito, ducatur solito mox linea more.
Et numerum primum seriei multiplicantis,
Multiplica in cunctos seriei multiplicandæ,
Inferiùs scribens quicquid producitur, atque
Si plures fuerint numeri tibi multiplicantes,
Omnes in numerum deducito multiplicandum,
Semper subscribens quicquid producitur, idque
Rectè sub numero scribatur multiplicante.
Et quia quot fuerint numeri tibi multiplicantes.
Productos totidem numeros quoque adesse necesse est:
Idcirco hos omnes coniunge per Additionem.
Subscriptus numerus productus iure vocetur,
Nam, quam quærebas, solet hic producere summam.

Examen.

Diuide productum numerum per multiplicantem:
Si nihil erraſti, prodibit multiplicandus.

De diuisione.

Ostendit numeri quasuis diuisio partes.
Ponatur numerus suprema parte secundus,
Lineolásque duas ille supponito rectas,
Diuisor sub eius ponatur parte sinistra.
Deinde vide quoties diuisor contineatur
In supraposito numero, quotiénsque locetur
In spatio, mox & diuisorem per eundem
Multiplica, totúmque quod hinc prouenerint, aufer

Sin-

Supremo ex numero, supra ponendo relictum,
Transfigens numerum de quo subtractio facta est.
Si plures numeros contingat adesse secandos,
Diuisor dextram versùs tibi promoueatur.
Vnam per seriem. Rursus quoque quærere oportet
Diuisor quoties in eo, qui diuiditur, sit:
Et Quotientem intrà spatium deponere vt antè.
Sic reliqua absoluas prorsus quæcunque supersunt.
Nec labor hic quicquam distat, variátue priori:
Sin, qui diuiditur, fuerit minor inferiori,
Supremo intacto, diuisor progrediatur,
Et medio in spatio ponatur cyphra, modóque,
Hoc facies, donec summam diuiseris omnem,

Modus scribendi residuum.

Si quid restiterit postquam diuisio facta est,
Id supra scribi diuisorem solet omne.
Inter & hos numeros est linea parua trahenda,
Quæ fractum numerum, non integrum notet esse.

Reiectio. breuis comprehensio.

Diuide, multiplica, subduc, transferque secantem.

Exime.

Per diuisorem, Quotientem multiplicabis.
Producto reliquum, si quod fuit, adde: priórque
Exibit numerus, nisi te deceperit error.

De progressione arithmetica.

Si plures numeri se æqualiter exuperarint,
Hos facilè in certam rediget progressio summam.
Postremo primum numerum superaddito, torma,
In numerum, series monstrantem, multiplicabis,
Productum medios, exibit summa petita.

De progressione Geometrica.

Cum per inæquale excessus progrediantur
Propositi numeri, proportio sit tamen vna,
Illa Geometricæ progressio dicitur esse.

Postremum

Postremum numerum ducas in multiplicantem,
Qui docet vnde suum ducat proportio nomen,
Producto demas primum, partire relictum,
Per numerum, numero qui tantùm sit minor vno,
Quàm fuerant quocum reliqui sunt multiplicati.
Quæsitámque voles Quotiens ostendere summam:

Examen vtriusque progressionis.

Propositas series à tota subtrahe summa,
Si nihil erraßi, nihil hic restare videbis.

De extractione radicis quadratę.

* Quadratæ est.

* *Quadrare, est numerum semel in se multiplicare.*
Quærere radicem, numerum est exquirere, qui in se
Ductus, propositam poterit producere summam.
Cuius radicem numeri vis quærere, scribe.
Descripti alternas punctis signato figuras,
Lineolásque duas illi supponito rectas.
Et quia præsenti similis diuisio parti est,
A puncto versus lęuam incipies operari,
Quærendo sub eo digitum, qui multiplicatus
In se, vel totum, vel magnam tollere partem
Signati puncto numeri possit, Digitúsque
Sub puncto in medio spatio scribatur, & indè
In se ducatur, productum tolle supremo
Ex numero, reliquum scribens, vt quando secares
Dupletur Quotiens, producti prima figura,
Si binæ fuerint, versus dextram statuatur
Sub numero, punctum cui non supereminet vllum.
Et reliqui numeri ponantur parte sinistra.
Sic nouus emergit Diuisor, qui quoties sit,
In suprapositio numero, quæras: Quotientem
Inuentum in spatio sub puncto pone sequenti.
Hunc primum in se, mox diuisorem per eundem
Multiplica, producta duo summam simul vnam
Efficiant, numero quæ subducenda, supremo est,
Et reliquum solito debes ascribere more.

Duple-

Dupletur rursus quicquid tibi linea duplex
Suggerit, & duplum diuisor erit nouus hincque
Diuide per numerum suprema parte relictum,
Cæteráque expedias quadrando, multiplicando.
Hinc subducendo, suprà ponendo relictum.
Quod facies donec numeros percurreris omnes.
Si semel in reliquo duplum non possit haberi,
Pone cyphram in spatio, diuisorémque nouato.

Examen.

Quadra radicem: quadrato iunge relictum,
Si modò quid fuerit, numerus si prodeat idem
Cum primo, rectè est, si non, opus est iterandum.

Modus colligendi minutias ex reliduo.

Duplo radicis numerus superadditur vnus,
Producto numerum mox supra scribe relictum,
Lineola adiecta numeros quæ separet ambos.

Primæ partis Arithmeticæ memoratiuæ finis.

¶ ARITHMETICÆ MEMORATIVÆ GVL: BVCLAEI Cantabrigiensis,

Pars secunda,

De Fractionibus.

HActenus integros numeros absoluimus, horum
Tradere nunc partes, ordóque, locíusque requirit.

Modus scribendi, atque exprimendi fract.

1 *Quælibet est numeris pars describenda duobus,*
Denominatorem, numeratorémque notamus.

Hic

Hic semper supra, reliquus describitur infra.
Queis interponi consueuit linea parua.
Fiat & vt recto, mos est, expressio casu.
Integri partes ostendit denominator.
Ex his, sumendæ quot sint, monstrat numerator.
Hi cum sunt similes, integrum significatur.
Si summus minor est, minor integro quoque pars est,
Si summus maior, plus integro adesse necesse est.

De minutiarum minutijs.

2. *Si pars particulas habet, prius has ad eandem*
Duc speciem, quicquam quàm progrediaris, & hoc sis
Denominatores in sese multiplicando,
Et numeratores itidem, productáque eorum
Illud habent numeri quod continuere priores.

Modus reducendi integra in fractiones.

3 *Integra multiplices numerum per denominantem,*
Producto numerum debes subscribere eundem,
Si quæ sint partes, producto has adde priusquam
Coneris numerum subscribere denominantem.

Modus colligendi integra ex fractis.

4 *Diuide supremum numerum per denominantem,*
Integra monstrabit Quotiens, subscribe relicto
Denominatorem, si quid superabit, eundem.

Reductio ad minimos terminos.

5 *Si fieri poterit, numerum mediabis vtrunque,*
Aut minimum inuenias numerum, qui diuidat ambos,
Quem sic exquires: maiori tolle minorem,
Donec sint similes, qui sit diuisor vtrisque,
Et producta duo minimos numeros tibi monstrant.
In sudducendo si perueniatur ad vnum,
Exquiri primis ne credas posse minores,
Contrà se primos quos appellare solemus.

Valorem in [illegible] elicere.

6 *Summum per partes integri ducito notas,*
Productum numerum partire per inferiorem,

Et

Et Quotiens, quantum valeant fragmenta, docebit.

Reductio ad eandem Denominationem.

7 *Multiplicet in se numeros primùm inferiores,*
Et tibi prodibit communis Denominator.
Hinc numeratorem primum per posterioris
Denominatorem ducas, & denominantem
In numeratorem diducito posteriorem,
Et numeratores sient, quos ponere oportet,
Supra Denominatorem, qui seruit utrique.

Canon obseruandus in Additione, & substractione.

8 *Diuersi generis cum sint fragmenta, priusquàm*
Addas, aut minuas, transformes in genus unum.

Can. Multipli. & Diuisionis.

9 *Integra si fractis fuerint admixta, reducas*
Hæc in particulas, tum demum multiplicare,
Patiríque potes, veluti si fracta fuissent.

10 *Integra per partes si debent multiplicari,*
Aut scindi, integris unum supponito, tanquam
Pars sit per canones reliquumque absolue sequentes.

Additio in fractis.

Efficiant summam Numeratores simul unam:
Et subscribatur communis Denominator.
Si plures fuerint series, absoluto primas,
Producta, series iungatur tertia, summa.

Substractio.

Hic Numeratori, maiori tolle minorem,
Et reliquo debet subscribi Denominator.
Si sit ab integris pars subducenda, resoluas
Vnum integrorum in partes quas Denominator
Continet: & positas mox hinc subducito partes.

Multiplicatio.

In summum summus ducatur, & imus in imum,

Diuisio.

Hæc transponatur primùm Diuisor utrque,

Cæterá-

Cæteráque expedias veluti cùm multiplicares.

Propositis aliquot fractionibus, quæ earum maior sit cognoscere.

Postea quam partes nomen redigantur in unum,
Cuius erit summi proportio maior ad imum,
Illius & meritò dicenda est fractio maior.

Radicis quadratæ extractio in fractis.

Sicut in integris, radices erue fractis,
Si modò quadrati numeri sint fracta, alioquin
Frustrà radices veras quærendo labores.

Radices veris proximas in fractis elicere.

Multiplica Numeratorem per denominantem,
Producti radix Numerator erit nouus, illi
Denominatorem rectà subscribe priorem.

Idem exactiùs tam in fractis, quàm in integris præstare.

Quadrando numero, senas præfigito cyphas,
Produc[illegible] quadra, radix per mille secetur:
Integra dat Q[illegible]tiens, & pars ita recta manebit,
Radici ve[illegible] veræ, ne pars [illegible]millesima desit.

Modus formandi numeros ad aurea[illegible] am regulam.

Est primo res empta loco, pretiúmque secundo,
Postremo numerus de quo fit quæstio habetur,
Qui solet eiusdem cum primo nominis esse.

Praxis regulæ.

Tertius in medium numerus tibi multiplicetur,
Productum numerum, per primum diuide, quicquid
Exeat, ignotam credas ostendere summam.

Examen.

Ex primi in quartum ductis, producitur idem,
Quem medij facient numeri, in se multiplicati.

Regula trium eueria.

Vt suprà, sic hic numeros disponito. Deinde
Duc primum in medium, Diuisor tertius esto.

Examen

Examen.

Tertius in quartum ductus producit eundem,
Quem simul efficiunt ducti prior, atque secundus.

Regula combinationis.

Quot fuerint numeri, quos combinare velimus,
Tot sunt & series, quibus est proportio dupla,
Quarum principio ducatur semper ab vno.
Omnes has series coniunge per Additionem
Producto, numeros quot combinatio consitat,
Aufer, quod supereſt, numerum citat: vnde patebit
Quot faciant numeros distinctos, vndique si quis
Propositos numeros velit in se multiplicare.
Si nihil à summa prædicta surripiatur
Restabunt partes aliquotæ, quæ numerabunt
Illum, qui numeros est inter maximus omnes,
Ex ductu in sese numerorum prouenientem.

Regula societatis.

Omnium sortes simul in vtriori
Sint loco, lucrum sequitur secundo,
Singulas sortes, habet explicatas
Tertius ordo.

Hoc modo cùm sint numeri locati,
Aurei leges Canonis sequaris,
Qui tibi summas facili petitas
Proferet arte.

Regula falsi.

Pone aliquem numerum, quo cum procede, quoúsque
Veneris ad notum numerum. Si inuerteris error,
Ad latus hunc scribas, cum signo plúsue, minúsue.
Ponito mox alium, simili quoque pergito forma,
Errorem, si quis fuerit, signúmque notando

Duc positum primum errorem, per posteriorem,
Atque secundum itidem primus multiplicet error,
Signáque si fuerint eadem, tollatur oportet
Productum minus à maiori, errore minori
Maiorem tollas etiam, scindásque relictum
Productorum, per numerum ex errore relictum:
Protinus inuenies numerum in quotiente petitum.
Signum, si signo variet, producta duo addas,
Erroréque ambos in eandem collige formam,
Quæ productorum summam dispescere debet,
Quæsitus numerus mox in quotiente patebit.

Regula Alligationis.

Ordine composito numeros dispone ligandos,
Illis præscribens ad quem collatio fiet.
Omnes tum minimum semel huic conferto, minorem
Excessum adscribens maioribus, & vice versa
Maiorum excessus adscribe minoribus, inde
Omnes excessus in certam collige summam,
Quæ tibi sit primus numerus, positúsque seorsim
Quilibet excessus numerus tibi tertius esto.
Commiscendarum rerum numerus statuatur,
In medio, aut alius quem res quæsita ministret,
Dispositis numeris hoc ordine, quod superabit:
Aurea ad optatum perducit Regula finem.

FINIS.

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri.

EPITAPHIVM
Guli. Buclæi.

ABdita Buclæus cupiens myſteria cœli
Pandere, quæ potuit pandere nemo ſatis:
Exoptat ſurſum terri, cœlóque locari,
Et ſanctum immenſi limen adire Dei.
Audijt Omnipotens, nec durus vota repellit,
Buclæum terra tollit, in aſtra vehit.
Ille loci miro captus ſplendore, Deique,
In terram renuit iam reuocare pedem.
Nec veram cœli faciem, nec gaudia curat
Pingere, nec ſolita conficit arte globos.
Scilicet ambroſiam paſcit, fruitúrque beata
Pace, nec, hic mundus quæ putat ampla, probat.
Eſt fœlix, Buclæe, tuæ mutatio ſortis,
Conueniens animi dotibus illa tui.

G. B. T. H. P.